INGOVÁNY

SZINES . . . .
. KÖNYVEK

BÁRSONY ISTVÁN

INGOVÁNY

Budapest,
Singer és Wolfner kiadása
1901

Első kötet.

MÁRKUS SAMU, BUDAPEST.

Csellő felé

Délután négy óra volt s a barkácsi vasútállomásra éppen berobogott a személyvonat.

A rezes orrú kalauz élesen és vontatva kiáltotta: »egy peeerc!« — s aközben egy első osztályú kocsihoz futott, hogy az ajtaját kinyissa.

Egy nő szállott ki a kocsiból, s mialatt a kalauz, jó borravaló reményében, maga segített leadogatni egy vasúti málházónak a kis bőröndöt és a kalapdobozt: tétovázva tekintett körűl.

Az állomás mögött egyetlen fogat várt. Négyes a javából. A lovak toporzékoltak a türelmetlenségtől; sallangos szerszámjok

vadonat uj volt; a bakon kéklibériás, fehér zsinóros, nyegle kocsis ült s úgy csittította a lovakat, hogy fincoltatásnak is beillett volna.

A kalauz megkapta borravalóját s a nő kisietett az állomásról.

— A Sárdyék kocsija ez? – kérdezte odakint a kocsist.

— Kezét csókolom nagysága, igenis.

– De ezen nincs hely a nagy ládámnak.

— Azt majd az igás hozza, csókolom a kezit. Már itt is van, ni.

Csakugyan, éppen befordult az akáczfák alá két erős muraközi deressel az uradsági igás.

A nő átadta neki a podgyász-levelet s maga könnyedén szállott be a rugalmas kocsiba.

— Mennyire van ide Csellő? — kérdezte a kocsist.

— Két órányira; de ha nagysága parancsolja, megjárjuk másfél alatt.

Fiatal suhanc volt a kocsis; még csak ezután kerülhetett sor alá. Ebben a kor-

ban a parasztember még nem zárkozott, mint később elég gyakran. Öntudatlanúl is elárulta a legény, hogy hevíti, sarkantyúzza valami. Ki akart volna tenni magáért, — nyilván, hogy kedvében járjon annak, aki most rá van bízva.

Az igaz, hogy féltős portéka volt. A mai nap után elmondhatta magáról a kocsis:

„Én is voltam valaha
Szép asszonynak kocsisa“ . . .

Asszony volt-e, leány volt-e, azt kitalálni nehéz lehetett. Különben is mit ért ahhoz a paraszti ember, aki nem tudhatja az úri öltözködés divatját.

A maga fajtájabelinél könnyű azt megösmerni; asszony nem hordja úgy a haját, mint a leány, másképen is köti be a fejét. Ezek az úrfélék nem adnak arra semmitsem. Kalap-kalap, egyik olyan, mint a másik, csakhogy ki szélesebb karimájú, ki keskenyebb. Punktum.

Ilyesmiket gondolt magában Gyurka kocsis és várta a parancsot, hogy szabad-e

hát kiereszteni a suhogót. Magától még sem merte. Ha megizzad a gyeplős, meg az ostorhegyes, a két remek Gidrán-csikó, abból nagy patália lehet otthon.

— Nem bánom, siessünk, — mondta a vendég.

Milyen furcsa a hangja, mint a sárgarigóé, gondolta Gyurka, s nagy feszengéssel egyenesedett ki a bakon. Kieresztette az ostorát, egyet csördített vele, megcsípte a csapóval az ostorhegyes nyakát; arra a négy gyönyörű állat megkapta a kocsit s nekivágott a nagy világnak, mintha meg sem akarna állani, amíg a végére nem ér.

A nő nem igen szokhatott ehhez, aggodalmasan kérdezte: nem lesz baj? hallja!

A legény peckesen ült a helyén, egy kicsit visszafordúlt, úgy felelt, büszke önérzettel: ne tessen félni; *én* hajtok!

Nem telt bele két perc s már kint robogott a fogat a síkon, a gyepes réti uton, amely eleinte még porzott ugyan, de hova-tovább beleolvadt a pusztába, s nemsokára már csak a kerékvágás alatt

megfonnyadt fű mutatta, hogy merre kígyózik.

Szeptember eleje volt s a nap jó melegen sütött. De a pusztai szél, meg a gyors hajtás, egészen elvette a nap erejét. A nő kissé kinyitotta a száját, úgy szívta be nagy gyönyörűséggel a mezei levegőt.

Érdeklődve nézett széjjel az egyhangú és mégis szép tájékon. Azzal a tekintettel jártatta szemét minden irányban, amely elárulta, hogy új neki ez a világ, ez a véget nem érő róna, amelynek csak egy dísze van, de az csudaszép: az a remek zöld, a mi egy-egy jó eső után mindjárt jelentkezik a mezőségen.

Ez a zöld mindent beborított a tájékon. Jobbról egy ezer holdas legelő terűlt; rajta itt-ott vadvizes laposok látszottak; arról lehetett megösmerni az ilyen pontokat, hogy a környékökön sokkal sötétebb volt a fű s bíbicek röpködtek fölötte. Ha leszálltak, el is tűntek a pocsogóban, a sima mezőn ellenben csapatosan futkostak, bogarásztak.

Balról már nem volt a síkság ennyire nyílt, de még zöldebb, még bujább. Arra terült a széki mocsár. Kezdődött alacsony zsombikossal, amely belehajlott a sötét kákába; azután jött a hajlós gyékény s végül a susogó nád. Az pedig úgy folyt egymásba, mint a rengeteg. Ha a szél végigsuhintott rajta: zöld árnyék szaladt át fölötte, bús sóhajtással. Nem tudni az ilyen árnyékról, hol kezdődik; nem látni, hol végződik.

— Merre van Csellő? — kérdezte a nő.

A kocsis a legelő felé mutatott, jobboldalt. Arra. — S mindjárt hozzátette: »Amott, a másik oldalon, a nádason túl, látni egy facsoportot, az a tekintetes Zalár úr tanyája.«

A nő megrezzent. Arca egy pillanatra még pirosabb lett. Eltűnődött. Merengve nézett az égre. Odafent apró, kerek, fehér foltok úsztak; alakra olyanok, mint a tearózsa. Kifodrosodtak, betüremlettek, középütt mintha legsűrűbbek lettek volna. Még a szára is látszott némelyiknek. Még

az illatukat is mintha érezni lehetett volna.

A kocsislegénynek az főtt a fejében, hogy sose látott még ő olyan hajat, mint ezé az új nagyságáé. Szinte meggyúlt, amikor rásütött a nap.

Lehet, hogy festve volt, de azt a legény honnan sejthette volna? Az igaz, hogy ragyogott, mint az arany. S úgy folyta körűl a nő arcát, mintha keret lett volna. Rá volt fésülve a fülére, amelynek csak a cimpájából látszott ki egy piciség. S az egész arc fiatal volt és bájos; de mintha mégis egy vonása húzódott volna el rajta a bágyadtságnak. A szája körül volt valami, ami dacot és zárkozottságot sejtetett. Pedig a szája felséges volt. Íves, piros, fínom, kicsike. Nem duzzadt; inkább keskeny; de még a levegőt is csókolta, amint csak egy szóval is megszólalt.

Széles karimájú, fehér úti kalapját kissé a szemére húzta, úgy nézett — szinte lopva — a Zalár-tanya felé.

*

Jóval azelőtt, hogy a Sárdy Tamás kocsija kirobogott a barkácsi állomásról, egy fekete leány sietett végig a csellői legelőn.

Vörös viganója volt, s hogy könnyebben lépjen, feltűzte a csipejére; így aztán térden felül látszott a lábaszára.

Ilyen barnára már nem éget a nap, ezzel csak születni lehet. Göndör, borzas haja is olyan volt, mint az éjszaka árnyéka. Keze-lába pedig csak egy csöppség. Kivált a keze úri kisasszonynak is beillett volna. Dolognak ugyan nem volt nyoma rajta.

Kebléből fehér papiros csücske kandikált ki. Egy levél volt az. Most jött a leány a cégérdi postáról; az volt legközelebb a Zalár-tanyához, oda szólt a levél.

A fekete leány a szeme elé tette a kezét, úgy nézett végig a rónán. Megakadt a tekintete egy fehér folton. Ott legelt a gulya. A Sárdy Tamás kis gulyája, amely mellett Sámson, a törpe gulyás, szokott gunnyasztani.

A fekete leány mosolygott s arra vette az útját. Hogy boszankodik majd Sámson

megint! vagy tán nem is boszankodik olyan nagyon. Csak úgy mutatja; magában pedig örül. A kis Sámson! a pici Sámson! a szerelmes bolond Sámsonka!

A cigányleány tudta, kitalálta, hogy bomlik utána az apró gulyás. Melyik nő nem tudja az ilyet? — Olyan ostobának, olyan mulatságosnak találta a kis vakarcsembert. Hogy ő! . . . *a fekete rózsa,* aki után urak vesztek már meg, szíves legyen egy szurtos gulyáshoz! Ő, a Zalár uraság «fekete rózsája»!

De azért, hogy közeledett a gulyához, megigazgatta a haját; néhány székfűvirágot tépett, azt dugta sötét fürtei közé, összevissza, hogy úgy látszott, mintha kis csillagok jelennének meg az éjszakában.

Még a viganóját is leeresztette, de csak kurta volt az azért. Derekát riszálva haladt; aki messziről nézte, elkáprázhatott bele s azt gondolhatta: «ni ott, mekkora pipacs! hogy lengeti a szél!» — Mert a vörös viganó alja minden lépésnél oldalt suhant: jobbra-balra, — jobbra-balra.

A gyepen egy helytt barna pont volt. Ott lopta Sámson a napot. Hanyatt feküdt a szűrén. Talán elnyomta a meleg s aludt. Hogy el lehetne most lopni a makra-pipáját!

Igen, de ott van Pandúr is, a nagy fehér komondor. Az, a bolond, még a fecskét is megugatja, ha közel jön hozzá. Már kezdi. Már vakog, ámbár nem mutat nagy felháborodást; hisz jó ösmerős jön.

Sámson egyet hengeredik maga körűl s rátámaszkodik a könyökére. Úgy mereszti a szemét.

— Pandúr nye! nye! hallatszik a leány hívó hangja. A nagy kutya elhallgat s restűl verdesi lompos farkával a gyepet. Menne is, nem is. A gazdájától kér tanácsot.

Sámson felfortyan. Azt sem tudni miért, hozzá suhint botjával kenyeres pajtásának s csöndesen káromkodik. Pandúr hátracsapja a fülét s nyihogva, szűkölve ugrik el: menti az irháját.

A leány azalatt egyre közeledett, s amint vagy tíz lépésnyire volt a gulyástól, megállott.

Minthogy a gulyás hasalt, ő sem maradt állva. Lekuporodott, de csak úgy, hogy talpon lehessen mindjárt, ha kell.

— Jó estét, na! nem látsz? — szólt a gulyáshoz, kötekedve.

A gulyás nem viszonozta a köszöntést. Komor arccal mondta: — Már megint megjöttél? miért jösz ide? Bántottalak, hogy nem hagysz békemet?

— Bántanál, ha tudnál, vigyorgott a leány, éles hófehér fogát mutogatva. Meg is ennél.

A gulyás sunyin nézte. — Jó, jó! dünynyögte halkan, a többit gondolta.

Egy darabig egyikök sem szólott. A leány úgy guggolt a földön, mint a rebbenős madár; le nem vette szemét a törpe gulyásról. De Sámson csak maradt, elnyúlva, mint aki hozzánőtt a hanthoz.

— Rosszúl jársz egyszer, meglásd, morogta. De nem volt nagy harag a hangjában.

— Én csak nem járok teveled sehogysem, meglásd, feleselt a leány.

— Megfojtalak s beleduglak a nagy zsombékba; soha ott rád nem akadnak.

— Már mondtam a gazdámnak, hogy rajtad keressen, ha eltalálok veszni. Te vagy a haragosom.

Sámson kérésre fogta a dolgot. — Hát akkor békíts ki. Béküllők ám, gyere.

Szomjazta a békülést, látszott rajta. Minthogy a leány mosolygott, azt hitte szegény, hogy talán hajt a szóra, — lassan felállott.

A leány is kiegyenesedett. Úgy tett, mintha szörnyen csudálkoznék. Megnőttél ám, te! Mekkora árnyékod van!

Ez fájt a törpének. Most már igazán boszús volt. Cselt eszelt ki. — Jön az uraság! — kiáltotta s a leány mögé mutatott. Abban a percben neki is iramodott, hogy megfogja, de elkésett. A leány észrevette s gyors lábbal eredt futásnak.

Addig kergette a kis gulyás, amíg egészen el nem tikkadt. Amikor már végkép kifogyott a lélekzete, Pandúrt uszította a leányra. Oda is loholt a nagy kutya, de

csak azért, hogy játszék, nem hogy kárt tegyen a vörös viganóban.

A leány egy csöppet sem volt fáradt. Kacagott s nagyokat pattantott az ujjával, csúfolódásképen. — Gyere no! fogj meg no!

Ment is volna talán a kis gulyás, de nagy morgás támadt a gulya közt, arra csak megfordúlt.

Hát a nagy kormos bika kocogott errefelé; lihegve, ümmögve, mintha a föld alul, kürtőn keresztül jajgatna elfojtott hangon egy megkötözött titán.

— De most már szaladj ám, kiáltotta a kis gulyás ijedten, s nagy sietve kapkodta le karikását a nyakáról. Utálja ez a vöröset, tette hozzá magyarázatképen. Filire Pandúr, hej, filire!

Vagy nagyon vakmerő volt a leány, vagy nagyon megijedt, de biz ő nem mozdúlt. Pedig jött a bika morogva, hányta maga mögé a port s bojtos farkával nagyokat csápolt.

Pandúr neki ment s nagy virtussal, hörgő marakodással próbálta visszaszorí-

tani. A kis gulyás, amilyen apró volt, olyan bátran ugrott elibe a feketenyaku nagy baromnak; elkezdte vágni csípős ostorával a szeme táját; úgy járt a karja, mint a motóla. Kurjongatott hozzá veszettül. Itt már ő volt az úr, elemében találta magát talpig.

Épp' ekkor robogott arra a csellői négyes fogat az aranyhajú nővel.

A bikát ez az újabb lárma még bolondabbá tette. Megszegte a nyakát, elbődült s apró, dühös bakugrásokkal inalt a közelgő kocsi felé.

Bizony a legrosszabbkor. Mert ott, egy pár száz lépésnyi vonalon, hepehupás, döcögős volt a rét; amolyan törpe zsombik borította. Az útról letérni nem lehetett, a gyors hajtásban összetört volna a kocsi rugója.

A hetyke kocsislegény is megsokalta az állapotot.

— Ne ereszd Sámson! hej! kiabálta. De a bika már túl volt a rubikonon, sokkal gyorsabb is volt a törpe gulyásnál;

ár nem aprózta, hanem kinyúlt, s bolond
agy szökésekkel, gyilkos nagy szarvát
le-oda fenve az üres levegőben, szaladt,
ppen neki a két első lónak.

Nehéz pillanat volt.

Ha a lovak megijednek, egyenesen be-
erohannak balra a lápba, ott megreked a
kocsi, összetörik minden.

Az aranyhajú nő halálsápadt volt; gör-
csösen fogódzott a legénybe, akinek most
nem jutott eszébe egy biztató szó sem.

A mocsárban egyszerre, minden ért-
hető ok nélkül, ezer meg ezer béka kez-
dett kotyogni, csacsogni, veszekedni, hogy
zúgott bele a környék. Azok is ijedtökben
jajgattak tán.

Ekkor hirtelen megtorpant a bika. Egy
vörös folt himbálózott előtte, egy óriás
pipacs. A cigányleány, azzal az őrültség-
gel, ami azt jelentette, hogy nincs tisztá-
ban vele, mit cselekszik: magára vonni
igyekezett a bestia figyelmét.

Ott táncolt, pörgött a bika előtt, lebegve,
mint a pille. Csudálatos könnyedséggel,

villámgyors és mégis bájos mozdulatokkal. Nincs a világnak az a táncosnője, aki ne irigyelte volna.

A bika meredten nézte, buta tehetetlenséggel bámúlta egy darabig. Végre feleszmélt s most már vak dühvel vetette magát a vörös viganóra.

A cigányleány mintha csak erre várt volna. Őzgyorsasággal szaladt bele a pocsogóba, neki a zsombikosnak. Rápattant egy zsombik tetejére, onnan a másikra, a harmadikra. Amikor a tiezdikig eljutott, megállott s megfordúlt.

Kinyujtotta nyelvét a bika felé. — Ide gyere, ha tudsz! kiáltotta, vihogva, szemtelenűl.

A nagy, nehéz állat, térden felül süppedve a sárba, bambán meredt rá. Megpróbált előre lépni, de majdhogy derékig nem szakadt le alatta az iszap. Attól megijedt, elkezdett megint kongó-dongó hangon ümmögni s tanácstalanúl gyomrozta meg széles homlokával az előtte emelkedő zsombikot.

A kocsislegény megkönnyebbűlten csapott a lovak közé; azok horkolva, riadozva rohantak bele a pusztaságba.

Nehány másodperc mulva visszafordúlt az aranyhaju nő; dobogó szívvel nézte, hogyan szökik a vörös viganós leány egyik zsombikról a másikra, be a lápba.

A bikát már akkor megint szorongatta a törpe gulyás, meg a nagy kutya.

A kocsislegény úrnak érezte magát, hogy elmúlt a nagy baj. Hátrafordúlt s mintha kitalálta volna, min tünődik a »nagysága«, így szólt:

— A Zalár tekintetes úr levélhordója volt az; — a cigányleány. Úgy hívják, hogy Hela.

Hela

A nyáron múlt három esztendeje, hogy Zalár a kondori puszta déli határán húzódó Szivárgót járta, ahol a mocsárban sárszalonkát keresett.

A nagy pusztaságot itt csekély emel-

kedésszegélyezte; az úgynevezett Homokos, ahol a barkácsiak meg a cégérdiek megpróbáltak szőlőt termelni, de a kisérletnél nem sokkal jutottak tovább. Negyedmértföldnyi hosszúságban húzódott a sovány homok a Szivárgó pocsogója fölött; az elhanyagolt szőlők között széles út vitt s a csöndes területen foltokban sűrűsödött néhol a magyar fa, a mindennel megelégedő szívós akác.

A méhészmadarak már vándorútjokra készülődtek.

Július vége felé hajlott az év. Gyönge, könnyen szakadozó fodrokban úszott az égen néhány felhő. Úgy tetszett, mintha könnyű csipkeszövetbe burkolódzott volna a remek kékség. A légi szövet milliónyi repedésén át bőven hintette le sugarát a nap.

S a méhészmadarak mégis vándoroltak·

Búcsúztak innen; kercegő, egyhangú szólamokkal köszöntötték egymást, mialatt nagy köröket írtak le odafönt. Néha egy-egy íves lendüléssel egymáshoz fordúlt kettő

s szinte ölelkezett. Aztán a homokbuckás táj fölött lassan vonúltak tova, vagy leszálltak a nagy melegben kissé megfonnyadt akácosba.

Szép tarka, sárgába, zöldbe, barnába játszó tollok s idétlen hangjok emlékeztetett némileg a kis papagájokra. De egyébiránt testalkotásuk a seregélyéhez hasonlított inkább; míg a libegő, sokszor egy helyben vergődő röpűlést s utána a könynyed nekilendűlést mintha a vércsétől tanúlták volna el.

Ezek a cifraköntösű vándorok hamar elsietnek tőlünk. Későn érkeznek, korán mennek. Homokos partokba vájt fészkeik környéke augusztus végén már hangtalan; üres már olyankor a fészek.

Zalár, puskával a vállán, nézte-nézte az élénk sürgés-forgásban levő madarakat, aminők a Szivárgó környékén máskor nem szoktak mutatkozni. Itt, az elhanyagolt, elvadúlt szőlők közt, nem volt nekikvaló állandó tanya. De a homokon zöldelő oázis megállította őket útjokban. Ott kava-

rogtak a széles út fölött, ahol Zalár ácsorgott, egymagában.

Az út kanyarogva vonúlt az elhagyott, alig lakott szőlőtelepről, ki a nagy pusztára, a hosszan terpeszkedő mocsár mellett. Néhány viskó fehérlett az út szélén, a szőlő alatt, jó távolra egymástól; de embert sehol sem lehetett látni.

Zalár teljesen egyedül érezhette magát a kercegő méhészmadarak közt, amelyek a figyelmét ugyancsak lefoglalták.

Folyvást fölfelé tekintgetve, nem is vette észre, hogy milyen különös karaván közeledik feléje a Homokos végéről.

Féltucat rozoga szekér és kordély nyiszorgott, nagy keservesen haladva, az omlós talajon. Mindegyik ilyen alkotmány fölé piszkos, rongyos vászonból készűlt ernyő borúlt s valamennyi elé egy-egy hitvány gebécske volt fogva.

A dűlöngő, támolygó, könnyű kis szekerek ötven, sőt száz lépésnyire következtek egymás után; az így támadt közöket pedig elszórtan, nagy össze-visszaságban,

gyalogszerrel tiporta egy mezitlábas, fekete, fölöttébb hiányosan öltözött had; férfiak, nők, gyermekek, vegyesen.

Sátoros-cigányok voltak. Ki tudja, honnan jöttek; ki tudja, hová mentek. Nincsen házája az ilyen népnek. Olyan ez, mint a vadmadár, amely a kalitkában összetöri magát; amelynek hiába kínálnak finom vályúcskából minden neki való jót: inkább kiröpűl a csikorgó télbe, a viharba, a kietlenségbe. ahol tán éhen vész, de legalább övé a szabadság.

Zalár úgy elbámúlt volt, hogy szinte megrezzent, amint egy sipító, sunyi, alázatos hang ütötte meg a fülét. Az idősebb cigányasszonyok közül előre szaladt valamelyik, hozzá, s amikor már csak két lépésnyire volt, megszólalt Fáraó népének a hanghordozásával:

— Csókolom kezsit-lábát á tekintetes úrnák, ágyik é' kis hágót.

Zalár kivette szájából a félig elszítt szivart s odadobta. A banya úgy csapott le füstölgő zsákmányára, mintha gyémánt-

gyűrűt talált volna. A többiek, ott hátul, észrevették. Elkezdtek sietni mind; kocogtak előre, lomposan, kíváncsian.

Nem telt bele két perc s Zalárt az egész cigánytábor körül vette.

Az asszonyok jóval bátrabbak voltak, mint a férfiak; rézgyűrűs fekete kezöket mohón nyujtogatták Zalár felé; dünnyögő, jajgató, de éppen nem fájdalmas hangon kunyoráltak valamit, akármit; magok sem tudták, mit.

Néhány meztelen csóré-kölyök oda tolakodott eléje. Kidülledő pókhasuk úgy megfeszűlt, mintha lakodalomból jöttek volna, ahol egy hétre valót zabáltak össze egy szuszra. Borzas, napszítta, fakószöszke haja volt némelyiknek; de azért látszott ezen a paraszt hajszínen, hogy nem lesz tartós, megfeketedik nemsokára.

A vajda felesége egy csomó szurtos kártyát kezdett mutogatni a vadásznak; kinálta erősen szerencsemondó tudományát. Fogatlanúl, vigyorogva selypítette: — szíp úr! nágy úr! drágá úr! hádd mondok jövendőt.

A vajda ott ácsorgott mögötte s rátámaszkodott a pejkóra, amely szokva lehetett már az ilyen epizódokhoz, mert megállt a nyiszorgó szekérrel magától is. A bandát vezető vén cigánynak vállig ért a haja, kormos kőrszakálla pedig úgy benőtte a képét, hogy csak éppen a szeme látszott ki belőle. De ez a szem egy intéssel is tudott itt uralkodni. A férfiak odagyülekeztek a vajda köré, akinek a derekát széles tüsző övezte; válláról pedig diónagyságú fényes acélgombbal ékes ködmön lógott le, hanyagúl.

Zalár mindezt csak úgy nagyjából látta. Nem törődött sem a hozzá türüszkölődő purdékkal, sem a vén kártyavetővel; valami egyeben akadt meg a szeme.

A vajda szekeréből, a piszkos vitorlavászon-ernyő alól, egy fej kandikált ki. Egy kékesfekete hajjal dúsan körülvett leányfej. Olyan szeme volt, mint a párducé, amely világít az éjszaka sötétségében is.

A leány fitymálva nézte, hogyan töri

magát atyafisága az idegen vadász úr szivarjaiért. Zalár észrevette, hogy még őt magát is csak úgy félvállról mérte végig a cigányfruska. Kíváncsian fordúlt a vajdához.

— Ki az?

Az öreg cigány felelet helyett egyet kacsintott a leány felé s recsegő, morgó hangon kiáltotta: Helá!

Zalár a következő pillanatban nemcsak a szemét láthatta a fekete párducnak, hanem a termetét is. A leány egyetlen szökéssel kint volt a szekérből s oly gyorsasággal toppant a vadász elé, hogy alig lehetett megérteni, hogyan tudott a szűk nyiláson, ahonnan kikandított, oly könynyen kiférni.

Fiatal volt, sőt nagyon fiatal. Éppen hogy kidomborodtak rajta a nőies formák. Meztelen válla kissé soványnak sejttette; de egészben véve mégis nő volt már. Minden mozdúlata könnyed, hajlós, sima volt; a szellő ingatta vadrózsagaly jutott róla eszébe Zalárnak.

— Hogy hívnak; kérdezte a leányt, alig titkolva meglepetését.

— Helá! — ismételte a cigányfruska s dallamosan nyujtotta el az »á«-t, mintha egy kicsit csúfolódott volna. Nem látszott rajta, hogy valami nagyon meghatja a »ténsúr« közelléte. Pedig a többi mind alázatosan sunyított, még maga a vajda is.

— Micsoda név ez? kérdezte Zalár, félig önmagától s élvezve valamit, amit meg sem tudott volna magyarázni; valamit, amit a fekete fruska látása s hangjának a hallása együttesen szított benne.

— Helená! csendűlt meg ujra a leány hangja, mintha fülemüle lett volna a torkában elrejtve.

A vajda kedveskedő mosolylyal egészítette ki; — mi csák így mondjuk reviden, Helának!

Aztán intett a leánynak: — táncsolj mán egy keveskét, no!

Hela nem kérette magát. Előre kapta mindakét kezét, aztán kitárt karral, negé-

des tartással, mosolygó, lángoló arccal dobbant le a fűre.

A cigányok egy pillanat alatt félkörbe állottak mögötte s zúgó és panaszos, vad és ujjongó danába kezdtek, halkan.

És ekkor olyan valamit látott Zalár, amiért érdemes volt neki ide vetődni ma a véletlen jóvoltából. Látott egy paradicsom-madarat, amely csudafínom, selymes, hullámos, bársony-fekete szárnynyal libeg előtte, hogy oda kérezkedjék a vállára. Látott egy darab barna felhőt, amelyet szédűlve lehanyatló leányalakban ringat feléje a nyári szél. Egy tengerörvénynyé átváltozott asszonyt látott, akiből már csak a két égő szem emberi, az is lidércfényű; az is igézettel ver meg.

Zalár elnézte volna estig. Akármeddig. S amikor vége volt, az az érzése támadt, hogy talán álmodott s most felébredt.

A ráncosképű jövendőmondó nagyon tolakodott: Zalár odadobott neki néhány krajcárt, hogy lerázza magáról. Arra a sok dade megint vérszemet kapott. Majd

letépték a ruhát róla. Úgy tetszett Zalárnak, hogy a zsebe felé kapkod az egyik, aki mögötte van.

Szeretett volna szétütni köztök, de ezt a leányt nem akarta megijeszteni. Harag nélkűl vette le válláról a puskáját s körűlsuhintott vele. Hess!

A purdék nagyot nyiffantak: — Jájj!.. S nagy taszigálás közt loholtak hátrább; bujtak a morék mögé, akik magok is háttal indultak előre. Sehogysem akartak belenézni a puska csövébe.

Zalár csak a tánctól hevűlt, pihegő, párducszemű leányt bámúlta, s minél tovább nézte, annál jobban ragaszkodott egy bolond gondolathoz, aminél bolondabb kevés ötlött eszébe ebben az életben.

Hátha itt fogná? Nem eresztené tovább. Ezt az egyet.

Ha csak pénzbe kerűl, azt engedi a módja. Milyen különös vadászat lenne akkor a mai. Hogy irigyelnék sokan, akik ezt az ezeregyéjszakai zsákmányt látnák.

Vitte a képzelete. Látta magát, hogyan

díszeleg ezzel a boszorkánypillével; hogyan köt a nyakára kék bársonyszalagot, hosszút, amelynek a szabad végét ő fogja majd, úgy vezeti ezt a forró égövi, gyönyörű jószágot.

Nekihevűlt a hóbortos tervnek s mintha már alkuban is lenne, ráförmedt a vajdára: hogy adod?

A vén cigány nem értette. Kimeresztette a szemét s bámúlt.

— Megveszem tőled ezt a leányt, add el, szólt Zalár, parancsoló, követelő hangon.

A cigányok közt halk moraj támadt. A méhészmadarak csapatosan keringtek e pillanatban a karaván fölött, lenéztek a magasból, úgy kercegtek. Zalárban bizony most szunnyadt a vadász-szenvedély, a méhészmadár úgyis csak ornithologusnak való. De azért jól tudta, mit csinál, amikor hirtelen odakapta a puskát, ahol a tarka madarak zajongtak s gyors kézzel lepörkölt közűlök egy párt.

A sok cigány mind oda rohant, ahová a széptollú madarak leestek. Ott marakod-

tak rajtok. Nem maradt más a helyén, mint a vajda, meg a leány, meg egy serkedő bajúszú legény, akinek éppen most akadt sürgős dolga a pejkó körül.

— Add el nekem a leányodat. Kell érte egy százas?

A vajda az első ajánlatra csak mosolygott az imént. Most elkomolyodott. Maga is megijedt. Egy százas! . . . A lelke fenekén fölkiáltott rá: jájj!

A cigányok amott megosztoztak valahogy; kezdtek visszaszálingózni. Zalár türelmetlen volt, sietett. Addig akarta ütni a vasat, amíg meleg.

— Ha nem töprengsz tovább, kapsz ráadásúl még egy százast, — sürgette a vajdát.

De már erre a szóra odacsapta ócska kalapját a vajda.

— Nácscságos hercseg úr! kiáltotta a képéből kikelve; de nem fejezte be, hanem a leányhoz fordúlt. Helá! üvöltötte s a nyakába borúlt.

A leány elhalványodott. Mozdúlatlanúl

állta, hogy a vajda ölelje, símogassa s azalatt egyre beszéljen hozzá — *cigányúl.*

Zalárnak nem tűnt föl, hogy a karattyolás alatt, a cigány szótól, hogyan múlik el a fekete szépség sápadtsága; arra sem ügyelt, hogy a cigányok mind oda fülelnek; tátott szájjal lesik, amit a vajda mond. Egy sem búsult, inkább vidám volt mind, pedig a nagy búcsúzgatásból tudhatták, hogy itt marad közűlök valaki: mindnyájok szemefénye.

Egyetlen egy volt, aki sehogysem tudott együtt örvendeni az örvendőkkel. A kicsi, fekete bajúszos legény. Lehorgasztotta a fejét s úgy oldalgott Zalár felé, sötét tekintettel, mintha rosszban törné a fejét.

A vajda arra is cigányúl szólt rá. Zalár nem értette, de kitalálta a hangjából, hogy korholja, szidja. Arra a legény fogcsikorgatva fordúlt vissza.

Zalár kivette a tárcáját. Most bevált jó szokása, hogy nem járt-kelt pénz nélkűl sohasem. Volt annyija,amennyi kellett; odalökte a bankókat a vajda lába elé; a vénség

hirtelen rájok toppant, nehogy a szél markoljon beléjök.

Aztán fölcihelődött a karaván s nagy zürzavarral, sikogással-vihogással készült tovább.

Amint elindúltak, vissza sem igen néztek többet.

A fekete leány ott állt az út közepén s nézte a távozó atyafiságot, hogyan halad a Szivárgó mentén, egyre messzebb.

A kis purdék nagy lubickolással csosszantak bele egy helytt a mocsár szélébe: ott fehér házi rucák úszkáltak, azok közűl szerettek volna kifogni egy párt.

Nem sikerűlt a vállalkozás. Beúsztak a rucák a nád közé; onnan hápogtak ki, mintha kacagtak volna.

Már elérték a kanyarodót a cigányok; már az utólsó kordély is befordúlt a pusztai útra, ahol nemsokára eltűntek szem elől mindnyájan.

— Hela, — szólt ekkor Zalár szelíden s gyönge mozdúlatot tett, hogy megsimogassa a leányt.

Amíg látni lehetett a gyanús, kósza hadat, addig nem akarta megsajgatni ezt a hozzájok tartozó szivet. Ha sátoros czigányé is: csak szív az. Ki tudja, mi hullámzik benne e pillanatban.

— Hela! — ismételte.

A leány a hívásra megrezzent; vadúl, félénken, sokkal félénkebben, mint amíg a társai itt voltak, bámúlt Zalárra s félre kapta a kezét.

Zalár lassan,hízelegve közeledett feléje, oly óvatosan, mintha egy fürge pillangót akarna elfogni.

Már csak egy kicsi mozdúlatot kellett tennie, hogy megérintse a cigányleány sima, puha bőrét.

Ekkor nagyot szökött hátrafelé Hela.

Igazi párducugrás volt az. Félig már elfordúlt Zalártól, aki azt találgatta magában, hogyan édesgesse közelségébe a megriadt teremtést.

Hiába ismételte megnyugtatással, kedveskedéssel: Hela! a cigányleány tudta, hogy csak addig szabad, amíg senki hozzá

nem nyúl. Ösztönszerűleg hátrált tehát a vadász elől, aki több engedelmességet remélt s kissé türelmetlenkedett.

Most gyorsan odakapott a leány karjához, hogy végre elfogja. Csak ez kellett a rebbenős lepkének. Megfordúlt mint a villám s futott, futott, ahogy csak bírt, a cigánysereg után.

Zalár egy pillanatig sóbálványnyá meredve állott; azalatt a leány nagy előnyt nyert. De két másodperc mulva már nyomában volt a szökevénynek, akit jog szerint a magáénak tartott, mert megvette. Talán az apjától, talán mástól, aki igazság szerint senkije. Van is ezeknek valakijök. Eleinte azt hitte, hogy könnyen utóléri, de csakhamar belátta, hogy egy valóságos gazellát üldöz. Hela könnyű volt mint a szellő; ő neki pedig cipelnie kellett vadászpuskáját s tölténynyel megrakott nehéz tarisznyáját.

Ugyancsak nekirúgtatott hát. Ha kiérnek a pusztára, a nagy sivatagra, ahol a nádas szélén vonúl a karaván, ott már

nem ő az úr. Ott az a két tucat bandita agyon is verheti; meg is teszi. Az már nem lenne hősies, ha ész nélkül keverednék valami végzetes bajba. De kinevettetni sem akarta magát. Bárhogy szorította, a távolság egyelőre nem fogyott köztök Belátta, hogy addig nem sokra megy, amíg ki nem fárad a leány. Akkor majd alább adja.

Egy kiszögellő kákacsomó mögűl, éppen Hela mellett, kiugrott valaki az útra. Megragadta az elsurranó leányt s uj erőt öntve belé, vitte magával, futva.

Zalár ráösmert. A kicsi feketebajúszos legény volt, aki eszerint hátramaradt. Most értette meg csak, hogy mit csacsoghatott a vajda annyit cigányúl.

Most már haragudott. Most már visszaveszi a jószágát akármi lesz is. Hisz' ezek összebeszéltek, hogy bolonddá tegyék.

Edzett és erős volt. Elég fiatal is; jóval közelebb a harminchoz, mint a negyvenhez. Bírta a fáradságot. Atleta-

módra, hosszú, szabályos szökésekkel iramodott a szökevények után. Föltette magában, hogy a rogyásig üldözi őket; hogy közéje rohan értök az alattomos cigánytábornak is.

Aligha erre nem került volna a sor, de a véletlen kedvezett Zalárnak. Látta, hogy nagyot botlik a leány s hogy néhány lépés után már csak sántítva próbál tovább futni.

A legény meglassította rohanását, hátranézett s amint meggyőződött róla, hogy most már semmi sem használ, utóléri őket a vadász: valami fényeset rántott ki tüszőjéből. Egy keskeny, hosszú kést.

— Vagy úgy! dörmögte Zalár. Eszébe jutott, hogy lankaszterét kilőtte volt. Hamarjában hát ujra megtöltötte, meg sem állott aközben.

Már csak néhány lépés volt köztök.

Hela nem bírta tovább; megállott s leroskadt a mocsár szélét borító puha, nedves fűre.

A cigánylegény megmaradt mellette

egy szempillantásig, mint ahogy a lelőtt madárhoz leszáll a párja; de egyet gondolt, nem várta be Zalárt. Beleugrott a mocsárba, meg sem állott a zsombikosig; ott egyik földpúpról a másikra ugrálva menekült, gyáván és okosan. Ösztöne megsúgta, hogy a vadásznak azon az úton nem lesz most kedve utána menni; van más valaki, akivel törődjék.

Zalárnak eszeágában sem volt, hogy a kis cigányt üldözze. Szelíden ült le a szegény szepegő sánta leány mellé, aki már nem mert riadozni s nem is ellenkezett.

Elkezdte simogatni, gyöngéden bátorítani: ne félj, Hela, ne félj!

Emlékek

A kondori tanyán, az urasági ház tövében, van egy nagy kert, amely jobban hasonlít vadonhoz, mint művelt területhez.

Legalább is húsz holdon nyúlik el, s az elejét kivéve, ahol mégis csak van

nyoma gondozásnak: mindenütt egybefolyó, gazos, csalitos. Némely pontja szinte járhatatlan, olyan sűrü. Hatalmas tölgyek vannak benne elszórtan, amelyek környékén aztán akad egy-egy tiszta folt; itt-ott útnak is van nyoma. A vén, lombos fák alatt néhol rozoga padok terpeszkednek; vagy fatuskóból faragott karosszékek, amelyeket körös-körűl ellepett már a korhadástól eredő barnaság.

Ha az ember keresztűl csörtet a csaliton, rábukkan véletlenűl egy darab felásott földre, ahol konyhára való vetemény terem. A gaz elárasztja azt is. A magas paszulykaróra éppúgy felkúszik a paszuly indája, mint a futókáé. Sok a paraj mindenütt, meg a bogáncs. A gaz közt elvadúlt gyöngytyúkok lapúlnak meg, s ha véletlenűl fölveri őket valami, olyan robajjal s rikácsolással szállnak arrább, hogy szinte megrettentik az embert.

Mindenütt némaság s elhagyatottság uralkodik az egész nagy kertben. Nem is jár bele más, mint néhány nőcseléd, aki

a veteményes részeken böngész, tallózgat; meg a hetes, aki a füvet s a lucernát kaszálja időnkint.

Gyümölcsfa van elég; de a tizedik sem terem. Minden erőt elszí a fától a gaz, ami a legnagyobb következetességgel borítja a talajt. A málna szinte vadon terem, amikor ideje van; most már, így szeptember felé, csak elkésett málnaszemek piroslanak a keshedt, barnúló levelek közt; az is savanyú, csenevész mind; még a seregélynek sem kell.

A kert nincs bekerítve sövénynyel, de mély árok veszi körűl, amelyet lazán dobáltak tele tüskevesszővel. Aki rálépne, lesüppedne a föld alá egy ölnyire s onnan ki nem tudna kapaszkodni a millió apró szuronytól, amelyek legkisebb mozdúlatára is megvéreznék.

Virág sehol sincs máshol, mint a ház előtt, ahol néhány nemes fajtájú rózsabokor díszlik; de amellett megfér aztán minden egyéb, vegyesen, rendszer nélkűl.

Karcsú georgína hajladozik a rózsa-

bokor mellett s piros-vörös, egészséges fejét elbizakodva emelgeti, mintha hencegve kötekednék a halvány rózsával: ki szebb no, pajtás, mit gondolsz?!

A virágágyak szélén nagy összevisszaságban tarkállik a bágyadt őszirózsa; sok van belőle, s a fehér, meg a lila uralkodik közte, szelíden, szerényen.

S hogy tökéletes legyen a henye kapkodás: a virágágyak sarkán magas napraforgó nyujtózik helyenkint. Van amelyik javában virágzik s remek sárga karéjával kibékít azért, hogy úgy nem illik ide. De némelyik már régen elhullatta aranyszirmát, s maggal telt, széles kerek fejét nehézkesen fordítja lefelé a földnek.

Ide pedig, ebbe az elvadúlt világba, az úriház üvegajtós terraszáról lehet bejutni. A cselédség messze, az istálló mellett, jár be egy kis ajtón, amit kívülről el szoktak reteszelni.

Valamikor gyönyörű park lehetett itt, ezt sejteti még a nagy rendetlenség is.

Zalár Gedeonné, a mostani uraság

nagyanyja, itt élte le egyhangú, szomorú napjait, attól fogva, hogy alig huszonnégy éves korában özvegyen maradt.

Szép asszony volt Zalár Gidáné s az ura nem tudta levenni róla a szemét egy pillanatra sem. Pedig ilyformán volt a szemének dolga elég, mert sokan jártak a házhoz, nemcsak a környékről, hanem messze vidékről is. A krónika szerint bizony több volt a férfilátogató, mint az asszonyféle, s kivált Dali Balázst lehetett gyakran látni, amint a pér-kevei irányból erre lovagolt remek sárga lován, a kondori pusztára.

Dali Balázs is megérdemelné, hogy regényt írjanak róla; hisz' ő maga, ha nem írta, legalább csinálta, átélte a regényes dolgokat, ahol csak lehetett.

Nem tudni mi történt, mi nem; de a kondori puszta ura azt mondta egyszer ennek a barátjának: — Tolvaj járt a kertemben az éjjel Balázs pajtás. Ott láttam a csizmája nyomát ma hajnalban a feleségem ablaka alatt. Szerencsére

magas ám az az ablak. De azért nem venném tréfára, ha akár csak a nyomot is meg kéne még egyszer pillantanom a' tájt. Jól tennéd tán, ha te is ügyelnél s ott vernéd végig a gazfickót, ahol éred. Mert én bizonyosan igy fogok vele cselekedni, ha egyszer elcsípem.

Dali Balázs rákvörös lett erre a szóra s foghegyről felelte: — Aki a magáét tolvaj gazdától lopja vissza, nem gazember az, Gida.

Érteni kellett ezt a virágnyelvet. Zalár Gedeon megértette. Valamikor, mielőtt még ő megkérte a világító szemű Rostonyi Ella kezét, Dali Balázs próbálkozott ott, de kikosarazták a leány rátartós szülei.

A két férfi azután egy szót sem szólt egymáshoz, hanem rábízta a pisztolyaira, hogy azok mondják el a többi mondani valót.

Zalár Gedeonnak az a pisztolylövés volt utólsó szava ebben az életben. Az után már a fiatal özvegy mély gyásza következett. Hogy *tiszta* volt az asszony,

azt eléggé bizonyította azzal, hogy Dali Balázsnak mindörökre el volt azután tiltva a kondori puszta; a szegény szép asszony pedig eltemette az urát ebbe a nagy kertbe, két nehezen növő fenyőfa közé, iszalagos, vad komlóval befutott lugas alá; állított föléje egy sziklatömböt, roppant nagy terméskövekből, s a kövek közé beékeltetett egy sötét márványlapot, amelybe feketén volt bevésve ez az egy szó. *Édes!*

A hogyan egymást szólították.

A kőtömb s a szívetremegtető fölírás a fekete márványlapon, most is megvan; ámbár azt senki sem olvasgatta már azontúl, hogy az özvegyet is melléje tették az urának, ahogyan kívánta volt halála esetére.

Zalár Gedeonnak egyetlen fia maradt, a kis Zsolt, aki hamar elkerűlt a csöndes pusztáról, ahol búskomorrá kellett volna válnia a szakadatlan gyászban.

Úgy nőtt föl, messze az édesanyjától, aki nem bírt elszakadni attól a kőhalmaztól s a mellette őrködő két fenyőfától.

Sohasem tudta megtanúlni a fiú, hogy

mi a honvágy, mi az igazi otthon. Hazája lett lassankint az idegen világ. A néma pusztától fázott. Mozgás, sok élet, zaj kellett neki. Közöny és ridegség keveredett össze a szivében. Semmi sem érdekelte más, csak a jó élet; a nagy város lázas izgalmai. Megházasodott annak idején, szív nélkűl, szokásból. S amikor egyszer, egy zimankós novemberi hajnalon, lóhalálában hívták haza a kaszinó kártyaszobájából, azzal a hírrel, hogy fia született: hányiveti hangon, anélkűl, hogy a gusztálást abban hagyta volna, így kiáltott föl: — Ebadta kölyke! nem várhatott még legalább egy órát? Most én hagyjam abba miatta a játszmát, amikor éppen jár a kártyám.

Ettől az embertől ugyan elárvúlhatott a kondori kert, ahova az anyja minden gyönyörűt összehordott volna. Ennek ugyan eszébe nem jutott, hogy ellátogasson a két fenyőfához, a hol a mindjobbban begazosodó sűrűség közt kimondhatatlanúl bánatos magányban pihentek azok, akik egymáshoz csak így szóltak valamikor: *édes!*

Ha lement is néha Zalár Zsolt az apai birtokra, nem tette be a lábát az elvadúlt kertbe; megnézte sebtében a gazdaságot, úgy mutatta, hogy nagy szakértelemmel s érdeklődéssel vizsgál végig mindent, nehogy a gazdatisztje vérszemet kapjon s túlságosan sokat merjen lopni. Aztán sietett vissza Budapestre, onnan is tovább: ki a külföldre, ahol könnyű volt elvernie a kondori puszta jövedelmét.

Zalár Jenő, a puszta mai ura, ennek az embernek a példáját látta egész gyermekkorában; sőt még ifjúkora javarészében is.

S amikor ő idekerűlhetett, ebbe a napsugaras és mégis annyi mélabút rejtő környezetbe: már akkor meglett férfi volt. Férfi, akit meghurcolt s összekínzott az élet. Aki élete legszebb idejében, harminc éves korában, megtépett lélekkel csak egyre vágyott már: arra, hogy pihenhessen.

Ridegszivű apja félig-meddig kitagadta, magától végkép eltaszította volt.

Már nem is a vitorlájától megfosztott

hajóé volt a pályafutása, hanem a nyomorúságos deszkaszálé, amelyet legfölebb a vízbefúló tart elég jónak arra, hogy a végső reménytelenség hatása alatt bele fogódzék.

Végzet lebegett fölötte, amely megsemmisítéssel fenyegette, s amelynek az átkától csak egy váratlan eset mentette meg.

Meghalt az édesapja, akitől bensőséget, gyöngédséget sohasem tapasztalt. Aki legfeljebb abban tudta volna örömét találni, ha fiában magához mindenkép méltó utódra lel, olyanra, aki pajtása, cimborája, s aki már kölyökkorában sejteti, hogy valamennyi eddig élt Zalárt túlszárnyal egykor a virtuskodások minden fajtájában.

Ó, be keserves idők előzték meg az apja halálát!

Első esztendeje volt annak, hogy beleült az örökölt birtokba, amelytől, hogy mindenkorra el nem bucsúzott már, igazán vak véletlen volt, semmi egyéb

Csak a tavasz óta került haza erre a délibábos rónaságra. Alig néhány hónapja

hogy mélázásra hajló lelkűletével megint bújhatta itt a susogó nádast, a szikes mocsártól kezdve, végig a Szivárgón, ahol bölömbika ijesztgeti a langyos esték csöndjét.

S a méhészmadarak vonúlása idején történt, hogy elfogta Helát a Szivárgó partján és vitte haza, a kondori pusztára.

Maga sem tudta, miért.

Túlzásokra hajló, minden hirtelen támadt szándékához makacsúl, szinte csökönyösen ragaszkodó fejéből már oszladozott a bolondos mámor, mihelyt vége volt a regényes helyzetnek; mihelyt elmúlt a pilletánc hatása s aztán a rákövetkező hajsza, amelyben megtörténhetett volna, hogy egy boszút lihegő, párját féltő cigány lekéseli.

A párját féltette az istenadta! Ez a gondolat nem ment ki többet az agyából. Hiába nézte a leányt, hiába mondta magában százszor is: »igazi fekete rózsa« határtalanúl butának és lehetetlennek tartotta már, hogy ő, a nemes úr, aki patyolatba takart illatokkal élt valamikor, most

arra vetemedjék, hogy vágytársa legyen egy sátoros cigánynak.

Mire Helával a tanyára érkezett, már csak úgy nézte, mint bármelyiket a cselédsége közűl. Csak annyiban érdekelte már a cigányleány, mint egy vadmadár, amelynek a megszelidítése időtöltésnek megjárja néha.

Úgy is eresztette be a kert virágai közé, mintha egy roppant nagy kalitkába zárná: hadd szokja meg ott lassan a fogságot.

Ha az öreg Eszter, a ház kulcsárnéja, akire Helát bízta, kétségbeesetten jött hozzá és siránkozva panaszolta, hogy a cigányleány már megint sehol sincs: Zalár mosolygott, füttyentett Bullnak, öreg vizslájának s elindúlt vele, hogy megkerestesse a vadmadarat, akár ha igazi lett volna.

Bull, a hűséges, játszott ezzel a földadattal; hisz Hela a körülárkolt kertből ki nem juthatott semmikép sem. A kertben egyet kanyarodott Bull Zalár körűl, aki

már rászoktatta erre a különös fajtájú vadászatra, s kevés keresés után gyönyörű biztossággal kezdett húzni valamely irányban. Bizonyosra lehetett venni, hogy ott van Hela, vagy a legsűrűbb vadkomló közt, vagy az áthatolhatatlan kőszméte-bokrok tüskéi közt.

Még ha fára mászott is a cigányleány, nem ért neki semmit. Bull megállt annál a bizonyos fánál s fölszimatolt rá. Zalár csakhamar fölfedezte a »fekete rózsát,« aki hol egy nagy diófa lombjai közt, hol a kőhalmot őrző fenyőfák egyikén nyílt akkor.

Utóbb már csak azért bújt el Hela, hogy mulatsága legyen Zalárnak a bolondos keresésben.

Ő maga is örült, ha a gazdája ily módon fölfedezte s aztán nevetve csalogatta elő.

A vadmadár — úgy látszott — eléggé megszelídült.

Már nem is őrizték. Már szabadjára mozoghatott a tanyán, sőt az egész pusztán.

És ekkor egyszer nagyon is eltűnt.

Hiába sipította Eszter néni napestig a nevét: Hela! Hela! — Hela nem jött elő. Hiába kutatta végig Zalár Bullal a kertet: a vén vizsla nyugtalanúl, türelmetlenűl száguldott ide-oda s végre is hangos, panaszos, elégedetlen bőgésben tört ki. Nem tudta fölfedezni a cigányleány nyomát.

Elveszett egészen.

Zalár még a Szivárgót is átkerestette a szikes mocsár pákászaival: azok sem akadtak nyomra seholsem.

Hol is lenne ott nyoma egy kicsi leánylábnak, ahol cuppanó sár s locscsanó víz borúl minden lépés fölé.

Néhány hét múlva kint bolyongott Zalár a kondori tarlókon. A síkság azon a részén, egészen kopár volt már; a termést rég behordták róla; de a szérűskertben még folyt a cséplés; a nyolc lóerőre járó gép zúgása, dohogása végigrezdűlt a pusztán s egyhangu zenével kísérte a gazdát, aki mellett elválhatatlan

társa, a hű öreg Bull, szimatolva ballagott akkor is.

Egy falka házigalamb röpködött a széles tarló fölött. Néhol leszálltak s szorgalmasan szedegették össze az elhullott magvat; aztán nyugtalanúl keltek szárnyra megint s tétova keringéssel vonúltak arrább, szerencsét próbálni. Zalár észrevette, hogy van köztök egy, amelyik mindig utólsónak száll le, és sem a levegőben, sem a földön nem keveredik össze a többivel. Egy hamvaskék, magányos vadgalamb volt az, megösmerte.

Arra fordúlt, amerre a galambok éppen leereszkedtek. A tarló elég magas volt, hogy eltakarja a közte bujkáló szárnyas hadat. Csak a fehéreket lehetett látni messziről is. Még vagy százötven lépésnyire volt tőlök Zalár, amikor az az egy ujra felszállt, elkezdett emelkedni s egyenes irányban indúlt neki a végtelenségnek, oly gyorsasággal, amiből kitűnt, hogy nem köti ide semmi többé; búcsúzik innen, talán mindörökre.

Zalárnak eszébe jutott valaki, aki szakasztott mása ennek az eltűnő vadgalambnak. A cigányleány, Hela.

— Vajjon megvan-e még; él-e? — gondolta, eltünődve. Csak ez az egyetlen kérdés érdekelte, aggasztotta.

Ezt kérdezték a tanyai cselédek is, de egyre ritkábban.

S amikor mindenki kezdte már elfeledni, akkor előkerült Hela.

A jó isten tudja, hol járt. Hiába faggatták, nem vallott, csak mosolygott.

— Itt vagyok, jól vagyok; mondta azzal a bátorsággal, amiből kiérzett, hogy nem tart büntetéstől. Miért is büntették volna? Dolgot nem mulasztott, dolgozni nem tudott. Csak arra való volt, hogy néha mulattassa az *urat,* a gazdáját, akit lassankint megszokott; akihez ösztönszerűleg vonzódott, mint ahogy a gyönge mindig vonzódik az erőshöz, akitől védelemre számít.

Ha Zalár a csöndes kert valamelyik zúgában olvasgatott, álmodozott: megzör-

rent néha mögötte a bokor s a Hela fekete-piros, mosolygó arca kandikált ki a lomb közűl.

Kijött a gyepre, nesztelenűl, mintha önmagának az árnyéka lett volna, s elkezdett eleinte lassan, ütemesen, bájosan lejtve forogni; fölemelt kézzel, mint a táncoló dervisek; aztán meztelen kicsi lába könnyed, lenge szökéssel olvasztott bele a gyorsuló forgásba valami buja táncot, amire soha senkisem tanította, amit Zaláron kívül soha talán még senki sem látott; s halkan, zümmögve dalolt hozzá maga, hogy azt hihette volna az ember: ime, a lombok titkos tündérzenéje szól.

S aztán egyszer csak megint eltűnt. Megint nem látták heteken át a kondori pusztán. Nem volt nyugta, nem volt maradása egy helyben; hajtotta kóbor természete, sátoroscigány vére.

Egyetlen egy feladata volt, amikor hazajött. Ő hordta a postát Cégérdről Zalárnak. Erre büszke volt; ezt mint fontos bizalmi küldetést tekintette s nem volt

rá eset, hogy ebben valaha pontos ne lett volna.

Miután három évet így töltött nomád bizonytalanságban, ijesztő szabadságban, mint a széki mocsár bujdosó szelleme: elkövetkezett az a bizonyos nap, amikor a Sárdy Tamás aranyhajú vendégét megmentette vakmerőségével a törpe Sámson vad bikájától.

Alkonyatra, a zsombikoson át rövidítve meg útját, beállított a levéllel Zalárhoz.

Az erős, nagy férfit remegés fogta el, amikor a címiratot megpillantotta.

Majdhogy a levelet is össze nem tépte, úgy szakgatta föl a borítékot s zavaros elmével olvasta ezt a pár sort:

> Megtaláltalak végre, Jenő. Nem bírom ki tovább; jövök hozzád. Sárdyéknál vagyok; de az Isten nevére kérlek, el ne áruld magadat egyelőre. Úgy kell először találkoznunk, mintha idegenek volnánk. Majd meghalok érted.
>
> *Nóra.*

Nóra

A barkácsi állomásról jövő négyes fogat befordúlt a csellői kastély porondos udvarára s a Gidrán-csikók úgy toppantak le a folyosó feljárata előtt, mintha cövekké váltak volna.

Gyurka kocsis feszesen ült a bakon s halk sziszegéssel csittította a megizzadt lovakat, amelyek már úgy neki szelesedtek, hogy egy csördítésre a harmadik pusztáig is elszaladtak volna.

Sárdy Tamás a lépcső alsó fokán állott s mosolygó arccal, mindakét kezét magasra emelve, örvendezett a kedves vendégnek. De öröme sem tartóztatta vissza, hogy amint az agyonhajtott csikókra esett a szeme, így ne kiáltson föl magában: »gazember!«

Nem kell mondani, hogy ez a becsületsértés Gyurka kocsisnak szólt. Máskor tán nagyobb baj is lett volna a dologból, de most nem illett lármát ütni a szép asszony előtt.

— Isten hozta báróné, isten hozta, — kiabált Sárdy papa. Csakhogy ide kaptuk! Tudom azt az egyet, hogy nem is eresztjük el egyhamar. Ezzel sietett a kocsihoz; nyakra-főre sziveskedett a vendégnek; karon fogta s cipelte föl a folyosóra, ahol a felesége, meg a leánya várt rájok.

Tera mama jóságos tekintetű, negyvenötven év közt levő nő volt; kissé hízásnak indult már s párnás arcán egyetlen ráncot sem lehetett volna fölfedezni. A haját simán viselte, ami némileg falusias külsejűvé tette. Egyeneslelkű, szigorú erkölcsű asszonynak látszott már az első pillanatra. Olyannak, akinek semmiféle léhaság iránt sincs érzéke.

Erről tudna is egyetmást mondani a kedves ura, Tamás, aki, ámbár a harmincon túl levők is kezdték már bácsizni, sehogysem engedett még a negyvennyolcból. Tetszelgő volt ez az öreges ember a naivságig. Szerette kicsípni magát, mint a legények; őszülő ritka haját középütt választotta el s az unalomig tudott babrálni

azzal, hogy jó helyen legyen a választéka. Állát kiborotválta, bajúszát brillantinnal kente, zsebkendőjét állandóan beillatozta. Az asszonyok körűl pedig mindenkor kész volt legyeskedni.

Áldott jó felesége nem féltékenységből, hanem az öreg hiú ember érdekében szólt rá néha: «Ugyan-ugyan Tamás!» Ilyenkor Tamás rendesen ideges mozdúlatot tett, mint a jóvérű csikó az égő tapló szagától. Hisz' az ösmerősök közűl mindenki tudta már, mit jelent az, amikor Tera mama csóválni kezdi a fejét.

Irénke tulajdonkép egyikökre sem ütött.

Szép kis leány volt, a se nem szőke, se nem barna fajtából. Szántovayné, az öreg kegyelmes asszony, aki ezelőtt vagy tizennyolc évvel keresztvízre tartotta, olyasmit beszél, hogy szakasztott a nagyanyja. Annak volt ilyen okos szeme, ilyen hamis vonása a szája körűl; fűzőt sosem látott dereka is annak volt ilyen karcsú. Hát annyi igaz, hogy az édes mamája nagy egyszerűségét nem imádta ez a vá-

rosban nevelkedett fruska. Frufru kellett neki, meg rizspor. Mert ez *divat* s a divat elég nagy úr arra, hogy ne lehessen ellene tenni.

Sárdy azt vette észre, hogy a faképnél maradt. Az aranyhajú asszony gyorsabban akart haladni s magában szaladt föl a nénihez, akivel nyomban össze is csókolódzott. Aztán a kis leányhoz fordúlt. — Te Irénke vagy, úgy-e? kérdezte, örvendő, kacagó kedveskedéssel. Te *akkor* nem voltál anyuskáddal, de azért ösmerlek ám. Sokat beszéltünk rólad s én már régóta szeretlek. Úgy-e nem haragszol, hogy mindjárt tegezlek? édes! ....

Az ilyen gyors barátkozás csak nők közt lehetséges. Hát még az a véget nem érő ölelkezés, ami az ilyen szónoklatra mindjárt következik!

A vendég észre sem vette, hogyan szedi el tőle a kalapját s napernyőjét a házigazda. De még azt sem látta meg, hogy egy különös alak, aki Tera néni mögűl igyekezett volna előre jutni, már

harmadszor üti össze a bokáját, meghajtja magát s így szól: «van szerencsém magamat . . .»

De sohasem jut el a bemutatásig, mert mindenki mással van elfoglalva.

A különös alak egy köpcös férfiú; gömbölyű, jó nagy feje van, amely a saját súlyától hol egyik, hol másik oldalra billen. Ez a kerek fej rövidre nyírt sörtével ékes. Egyébiránt gyors mozdulatú ember az illető; egy kicsit ragyaveréses, ami szinte illik is neki. Már azt igazán nem lehet kívánni, hogy sima, fehér és piros legyen az ilyen ábrázat.

— Van szerencsém magamat, — kezdi ujra, de megint rosszkor, mert Tamás éppen a vendég úrnő kis kabátjával csörtet el előtte s e közben félretaszítja. Az alak mindazonáltal nem tágít; most már dühös és olyat szökell előre, hogy majd feldönti az alkalmatlan házigazdát. Nem is kezdi már elülről a mondókáját, hanem elsüti a végét.

— Bemutatni! — kiáltja hangos szóval,

s bosszúsan pislogva Tamásra, hozzáteszi:

— Én Szikra Pista vagyok.

A kis leány nem állhatja meg, hogy hamisan föl ne kacagjon. Jézus! Pistuka bácsit majd el is felejtettük.

— Rokonunk, — felügyelő a gazdaságban, egészíti ki Sárdyné a bemutatást. Volt katonatiszt és . . .

— Nagy lócsiszár, — vágott közbe Tamás a háttérből. Minden lovamat agyonhajtja. Csapni való kocsis, de jó ember. Iszen majd meggyőződik róla a báróné.

A kerekfejű úr öntelten mosolyog. Neki jól esik ez a körűlírás. Meghajtja magát s egyelőre távozik. Vacsora előtt még el kell intéznie egyetmást annak, aki felügyelőséget vállal a gazdaságban.

Hanem alighogy a vacsorát feltálalták, megjelent s ugyancsak megnyilt a szája.

— No de kérem, méltóságos báróné asszonyom; ej-ej, ki is hallott már ilyet?! Milyen könnyen baja eshetett volna azzal a bikával. Nem tréfa az ilyesmi, tessenek elhinni.

A bárónénak csak most jutott eszébe, hogy az úton micsoda veszedelem lenyegette. Amíg Irénke körülhordozta a kastélyban, nagyon megfeledkezett minden egyébről. Most aztán maga előtt látta megint azt a hátborzongató csúf állatot, ott, a széki mocsár szélén, s megrázkódott.

— Igazán nagyon féltem, — mondta.

Tera mama követelte, hogy neki mindent mondjanak el. Pistuka bácsi aztán el is mondta, amit ő tudott. Ő neki Gyurka kocsis vallott, akinek az izzadt lovak miatt volt egy kis szorongása.

— No bizony, ilyenkor nem lehet kímélni a lovat, — förmedt Tamásra, aki pedig egy szót sem szólott; inkább még ő is megnémúlt az ijedtségtől.

De amikor a cigányleányról kezdett beszélni a jószágfelügyelő, már azt nem engedte át neki az aranyhajú asszony. Abba beleszólott. Isteni volt, mondta, érdekes, regényes! — Mintha egy nagy vörös pillangó libegett volna a dühös bika előtt. Csak mi féltünk, — ő nem.

— Ért az az ilyesmihez, 'iszen bűbáj van a szemében, — jegyezte meg a kerekfejű ember, fontoskodva.

— Szeretném megösmerni, — szólt a báróné érdeklődve.

— Lesz rá alkalma bőven, azt hiszem, — mondta Tamás. Eleget kóborol, hol itt, hol ott; három vármegyében mindenütt otthon van. Nyughatatlan, mint a vándormadár.

— Ne bántsd Helát, apus; tudod menynyire szeret engem, szólott Irénke, az elkényeztetett gyermek duzzogó hangján. Aztán Nórához fordúlt, úgy ismételte: bizony, nagyon szeret.

A holdvilág gyönyörűen sütött, s vacsora után az egész társaság lement a verandáról a kertbe.

— Emlékszik báróné, mikor abban a cseh fürdőben oly önfeláldozással ápolta szegény jó feleségemet? Az Isten küldte önt nekünk akkor. Férfi nem ért az ilyesmihez, s te, Irénkém, még az intézetben voltál, — mondta Tamás.

Megragadta az alkalmat hálája különös kifejezésére s ezen a címen néhány csókocskát nyomott a báróné kezére.

— Ugyan-ugyan, Tamás! szólt Tera mama, aki mindjárt észrevette, hogy a nagy köszönet mögött még valami egyéb is rejlik. De nem foglalkozhatott tovább az ura nevelésével, mert valami történt, ami a tréfára hajló hangúlatot egyszerre tönkretette.

Irénke a nyakába borúlt a bárónénak s egy darabig úgy csüngött rajta, szónélkűl, aztán hirtelen támadó ösztönnel letérdelt eléje és sírva csókolt neki kezet.

Az aranyhajú asszony megijedt.

— Az istenért, Irénkém! — mondta izgatottan, s fölemelni igyekezett a leánykát a földről.

— Még meg sem köszöntem, lásd, — mondta a kis leány, csöppet sem rejtegetve megindúlását.

Tera mama halkan mormolta: édes kis leányom, — és a zsebkendőjét rászorította a szemére.

Megtelt a levegő illattal, annyi volt a virág mindenütt. Ünnepi csönd honolt a környéken.

— Istenem, — mondta a báróné röstelkedve, — hisz az csak nem életmentés, ha az ember néhány vizes borogatást rak egy szegény lázas fejre.

— Nono, már abba nekem is van szavam, tud az én fejem fájni, — hivalkodott Szikra Pista, a kiszolgált katonatiszt, némi hencegéssel.

Tamás iszonyodott az érzelgéstől s feszengve próbálta más térre vinni a beszélgetést.

— Azon a napon, amikor a bárónéval megösmerkedtünk, tudod mama? te akkor siettél volna a kúthoz a poharaddal; oszt' a sok kürtősfejű német mind rád förmedt: »nicht stossen!« »nicht stossen!« Ha a báróné nincs, talán meg is vertem volna miattad valakit. Ő magyarázta meg, hogy még a főhercegeknek is sort kell ott tartaniok.

— De milyen jól esett, hogy magyar

szót hallottam! Azután, bezzeg, nem is tudtak a nvakokról lerázni, – mondta a báróné.

— Volt okunk rá, hogy annak örüljünk. No, csakhogy ennyire vagyunk; csakhogy itt is szívesen láthatjuk, — lázongott Tamás.

Irénke boldogan ölelte meg ujra az aranyhajú nőt.

— Amíg itt leszel, egy perczre sem engedlek el mellőlem. Együtt is lakunk, úgy-e édes? Az én kis szobámban, amelynek az ablaka a kertre nyílik.

Amit a család zsarnoka akart, azt megfelebbezni nem lehetett. Irénke elsietett, hogy a terve szerint rendelkezzék. Tamást Pistuka bácsi hívta félre valami gazdasági dolog miatt. Tera mama néhány percre egyedül maradt Nórával. Odahajolt hozzá.

— Úgy-e nem haragszik — kérdezte bizalmasan – ha érdeklődöm, hogy áll a pörével? A fürdőn, emlékszik? elmondott nekem egyetmást. Úgy sajnáltam!

Szeretettel tudakolom ám, — tette hozzá gyöngéden mentegetődzve.

Az aranyhajú nő megragadta a kezét, úgy felelt:

— Egy kő esik le a szivemről, nénikém, hogy módot ad a nyilatkozásra. Mind azon töröm a fejemet, hogyan tiltakozzam a régi megszólítás ellen. Vége a válópörömnek s én már nem vagyok báróné. Báró Roheim azóta talán Indiában van, ahova állandóan készült, s én, hál' istennek, végkép megszabadúltam tőle. Mindössze annyi közöm van hozzá, hogy esetleges férjhezmenetelemig évjáradékot tartozik fizetni; de anélkűl is szépen megélnék a magaméból. Kiegyeztem a Görgényiekkel, akik anyai ágról rokonaim. De a nevem már nem Roheimné, hanem *csak* Fóthy Nóra.

Sárdinénak nem volt ideje, hogy kimondja, amit gondolt, mert Irénke már jött. De kézszorításában benne volt a felelet. Bátorítás volt az; mintha csak azt mondta volna a derék, egyeneslelkű nő:

»Aminek te örülsz, annak én is szívemből örülök. Adjon a jó isten sok szerencsét az uj élethez, amitől boldogságodat várod.«

*

Az egész ház pihent s a nyárvégi éj felséges magányában; csak a két uj barátnő volt még ébren: Irénke meg Nóra.

A kertre nyíló ablakon néztek ki; egymáshoz simúltak s hallgatták a zöld kabóca pörcögését, szítták a meleg éj fuvalmát.

Fát és bokrot egyaránt megvilágított előttök a hold. Csak a sűrü lombok alatt volt homály. Egy fehér cica lépdelt nesztelenűl a gyepen; elnyúlva lopódzott a virágos kertet körítő tamariszk-sövény felé, amely széles, alacsony, sötét falként húzódott el, messzire, félkörben.

Boldogságos éjszaka volt ez.

Nóra, tünődő arcát a csillagos ég felé fordítva, mondta: milyen nagyon jó itt.

— Olyan vagy most, mint egy Szűz Mária-kép, — rebegte Irén áhitattal, s

megsimogatta barátnője aranyfényű haját.

— Olyan vagy, folytatta, mintha szenvednél; mintha valami fájna ott belől. Úgy-e majd elmondod? Elmondasz nekem mindent!

Anyáskodó komolyság volt a hangjában. Nóra mosolygott és megcsókolta.

— Igen szivem, — mondta. — Te leszel az én kis titkárom, én pedig a tied. Ha csak összenézünk is, megértjük egymást; amit te gondolsz, azt én kitalálom, amit én gondolok, azt te az arcomról leolvasod.

Irén tapsolt.

— Csak aztán soká itt maradnál. Minél tovább. Meglásd, nem olyan nagyon unalmas itt. Járnak ám hozzánk sokan. Megösmerkedel majd Zalárral is. . .

— Zalárral!! . . .

Ezt Nóra mondta, vagy inkább sóhajtotta. Úgy volt, mintha a visszhang felelt volna a kis leánynak. Ugyanazzal a szóval, de egészen más hangsúlyozással. Mintha egy hallgatódzó virág szólalt volna

meg odakint a kertben ; egy titkon szenvedő virág, amelynek most egyszerre a szivébe nyilallott.

Irén megrezzent.

— Ösmered talán ? — kérdezte zavartan.

— Nem ösmerem ! — felelt Nóra sietve, élénken.

Későre járt már. A ház környékén semmi jele sem volt az életnek. Még a kabóca is ellhallgatott. Nem lehetett messze az éjfél. Az udvar felől éles, vontatott kukorikolással szólalt meg egy kakas. A többiek is fölriadoztak rá s elkezdtek neki felelgetni.

Nóra, mintha attól tartott volna, hogy első szóra nem hisz neki a leány, még egyszer mondta : nem ösmerem.

Flammárion meséje

Egyszer, egy csudálatosan szép tavaszi este, amikor a föld mintha összeölelkezett volna az éggel s a hold fényében fürdő világos felhők mintha lekívánkoztak volna

a csöndes mezőkre: fehér jázminvirággal hordta tele Zalár a szobáját s reggelre majdnem meghalt tőle.

Most, hogy a Nóra levelét olvasta, ugyanazt a kábúltságot kezdte érezni, amit akkor. A levélből erős édes jázminillat áradt. Az apró betűk mintha mind izgatottan lélekzettek volna; mintha az utólsó mondatot már alig bírta volna leírni valaki, akinek akkor nagyon doboghatott a szíve.

Majd meghalok érted! . . .

Zalárt égette ez a három szó. Nyughatatlanság fogta el; nem bírt egy helyben maradni; kisietett a kertbe s céltalanúl indúlt neki az elvadúlt ösvények egyikének. .

Egyelőre nem tudta rendezni gondolatait. Minden egyszerre tolúlt eléje, kérdés és felelet alakjában, ami azzal a levéllel összefügghetett. A világ születése előtt sem volt nagyobb a sötét zűrzavar, mint most az ő lelkében. Elméjében összesodródott a mult a jelennel s a gondolatok

nagy gomolygásában, mint a vihar villáma cikázott egy napnak, egy órának, egy pillanatnak az élénkebb emléke.

Az öreg Eszter meg akarta neki mondani, hogy itt járt Gyurgyalag, a szivárgóbeli pákász, a ki kileste már a kócsagok szállását. Most nem bánta azt Zalár. Nem is felelt az öreg nőnek, ment tovább, szótalanúl.

Hela bátrabb volt, utána rugtatott, hogy ő majd megállítja. De Eszti néni rászólt:

— Maradhass most, te csóka. Kikapsz az úrtól, ha háborgatod.

Hela vállat vont. — Nem félek én a mi urunktól. Sokszor láttam már így bujkálni a kertben. Éjszaka is. Olyankor úgy sunyítok utána, hogy nem is tudja. Szeretném meglesni, kivel beszélget annyit. Úgy meg-megborzadok, amikor a lelkekkel parolázik.

— Megbolondúltál?! — szörnyűködött Eszter s keresztet vetett magára. — Te csipicsóka, beárullak, ha ilyeneket beszélsz.

Helának már máson járt az esze. Föl-

kapott egy hosszú nádszálat, amit az istálló fedeléről sodort volt le a szél, annak a végére rászúrt egy darab ócska ujságpapirost, amiből egy csavarintással két kis lapátos szárnyat csinált, aztán az így fölékesített nádszálat maga elé kinyújtva, futni kezdett. A légáramlás megmozdította a papirosdarabkát, amely a tengelye körűl gyors forgásnak indúlt.

Máskor Zalár el tudta volna nézni a cigányleány bolondos játékát; gyönyörködött volna libegő, kecses mozdúlataiban, amikre senkisem tanította; ez a vadmadár veleszületett azzal a képességgel, hogy szárny helyett használja a lábát. Inkább lehetett volna rebbenő tovaszállásnak mondani futását. Még a karja ritmikus lengetésével is azt az érzéki csalódást tudta kelteni, hogy csak suhan a föld felett.

Most nem volt, akinek a kedveért Hela az ő bájos kis pördűlését százszor ismételje. Zalár a két fenyőfáig meg sem állott. Az volt a legmagányosabb zúg, ahová még ösvény vezetett. Leült arra a

mohos padra, amely valaha imazsámoly volt a kettős sír előtt. A szálló nap alig bírt odáig hatolni a sűrű lombok között, amelyek a hallgató kövek közvetetlen környékét övezték. Az alkonyati sugarak szemmel láthatólag húzódtak vissza; egyre fogytak. Ha ilyenkor gyöngén lehunyja az ember a szemét s csak pillái közt enged egy kis rést: megláthatja a millió mértföldeket megfutó sugár egész útját. Ilyenkor a villám élességével, de tartósan nyúlnak bele a fényes sárga sugártűk a mérhetetlen űrbe; és futnak, röpűlnek tovább, egyre tovább, a fény gyorsaságával, negyvenkétezer mértföldet egy szempillantás alatt.

Zalárnak eszébe jutott Flammárion csudaszép meséje Lumenről, a földi nyűgtől megmenekűlt, a test béklyóiból kiszabadúlt szellemről, aki a gondolat szárnyán változtathatja helyét a világűrben.

Egy aggastyán meghal a földön s abban a percben szabaddá válik a benne rejlő eszményi erő.

A *világosság* nem rabja többé a sötétségnek. Lumen — az eszme — korlátlanúl suhanhat végig a mindenségen. A halandó ember halhatatlan folytatása abban a pillanatban jut el a Vega csillagra, amikor odajutni akar . . .

Hol van ide a Vega!!

A legmesszebbre van mindazok közt a csillagok közt, amelyek távolságát a földtől eddigelé kiszámították a csillagászok. Pedig a csillagász olyan, mint a nagykereskedő, meg a hadügyminiszter, aki csak milliókban beszél.

Irdatlan távolság az, ahol a Vega van. De csak minekünk. A világegyetem távolságaihoz képest a Vega útja még egy arasznyit sem számít.

De azért ezt az utat a fénysugár több mint hetven esztendő alatt teszi meg!

És most következik a nagyszerű mese.

Lumen megáll a Vegán és visszanéz a gyarló, piciny földre, amely szerényen húzódik meg valahol a fekete ürességben, a rohanó, kolosszus égitestek mögött.

A föld, a legkisebb csillagok egyike, szintén küldözgeti naptól kölcsönzött fényét a határtalanságba. S ezek a sugarak most Lumen szemét érik. Ezek a sugarak, amelyek hetven esztendővel ezelőtt indúltak el a földről, most meghozzák Lumennek mindazt, ami az ő testi hazájában *akkor* történt. Lumen egyszerre meglátja ebben a remegő fényáramlásban a hetvenéves multat. És abban megpillantja önmagát is, mint kicsiny gyermeket.

Az édesmamája éppen megmenti attól, hogy a pajtásai meg ne verjék. Aztán kézen fogva viszi haza.

Ha Lumennek tetszik, vár hetven esztendőt a Vegán s végignézheti onnan, a folyvást érkező földi sugarakban, egész életét. Ha csak húsz évet vár, akkor megérkeznek majd azok a sugarak, amelyekbe le van rajzolva első szerelme, amikor örök hűséget esküdött kedvesének.

Zalár úgy érezte, mintha már ő sem élne; mintha az ő lelke is elszállt volna már a csillagos ürbe s onnan tekintene

vissza ide, abból a nagy messzeségből, ahová a mult idők képeit elviszik neki a néma sugarak.

Egy kis dunai csavargőzös födélzetén két fiatal teremtést pillantott meg. Látszólag nem igen törődtek egymással, de lopva annál többet.

Férfi az egyik, a másik meg nő.

A férfi papirosban rejteget valamit, amiből időnkint titokban csipeget. A nő nagyon formás kis dáma; könnyű nyári pepita-ruha van rajta, fűző nélkűl; a kalapja, meg a napernyője fehér; csipkéből készűlt félkeztyű van a kezén; ujjai kilátszanak. Rózsás körmű, nagyon édes fehér ujjacskák azok.

Senki más nincs a födélzeten s így némileg rá vannak utalva, hogy egymást észrevegyék. A nőt már hagyományos kíváncsisága is izgatja, mert nem látja jól, mit nyalakodik az az úr, aki valahányszor a szájához emeli a kezét, mindig úgy tesz, mintha csak a bajúszát pödörgetné.

Augusztus van, meleg van. De mégis

jobb a födélzeten, mert ott legalább jár egy csöppecske fuvalom.

Egyszer aztán meglepetten és kissé fennhangon mondja az asszony: szőlő!

A férfi meghallotta. Odafordúl a nőhöz, aki fülig pirúl s lesüti a szemét. De azért maga is nagyon hóbortosnak tarthatja ezt a helyzetet, mert röstelkedése mellett sem tudja mosolyát elrejteni.

A férfi úgy érzi, hogy ízetlenség volna a szigorú etikett révén zavarban hagyni ezt az édes kis teremtést. Megemeli a kalapját s tolakodás nélkűl, de a pillanatszűlte bizalmassággal mond valamit.

Azt már bizony a sugarak el nem hozhatnák messze útjokra, de azért Zalár jól hallja mégis. A pokoli hőség — úgy hiszi az a fiatalember — jogot ád rá, hogy felajánljon a kiváncsi dámácskának egy fürt édes gohért.

Az asszonykának a szája padlásához tapad a nyelve a nagy szomjúságtól. Máskor bizonyára kitérne az ügyes közeledés elől; de most törvényt bont a szükség.

Szemével már lefoglalta a szép sárgás-fehér fürtöt.

— Nem is ösmerem önt, — mondja tétovázva.

A férfi hódolattal emeli meg ujra a kalapját.

— Zalár Jenő a nevem, — feleli; — becsületes név, de nem híres még. (Oly arccal mondja ezt, hogy nem tudni, komolyan beszél-e vagy csak tréfál.)

— *Még* nem híres? hát az lesz? (Már nyúlt eközben a szőlő után.)

Talán. Előbb-útóbb valami szépet festek.

— Művész! — kiáltja az asszony. Ó, hogy rajongok a művészetért. Nézze, milyen remek szőlő ez; maga is lásson hozzá . . . Én pedig színésznő szerettem volna lenni mindig. Milyen csapás, hogy utamba hozta a végzet a bárót! De hála Istennek már válok tőle. A nevét is megmondom. Mért ne?! Roheim! — Roheim Zdenko. Tudja, lengyel volt az anyja, vagy orosz, aztán szerette ezt a furcsa nevet. De a báró maga német, a feje bubjáig. Porosz junker.

Ha hallaná egyszer, hogy beszél, «áh jott!...»

A fiatalember csak nézte a finom, keskeny, csacsogó, piros szájat, amely most nedves volt a szőlő levétől. Az egész bájos, eleven alak, mintha egy bokor jázmin közepén lett volna, úgy hintette a jázmin-illatot.

Zalár a kondori bozótos kertben is érezte azt és fölriadt tőle álmodozásából. Kezében volt a levél, a Nóra levele: a jázminillat terjesztője.

Fölkelt a kőpadról. Már este volt s a fölszabadúlt szellők susogva bújkáltak körülötte.

Az égen sok-sok csillag fénylett. Azok között volt valahol a Vega.

Meg egy másik, amelyik jóval közelebb van, ahová a sugár hat vagy hét év alatt is eljuthatna a földről. Az imént onnan nézett vissza a dunai jelenetre Zalár Jenő.

Harmat szállott a fűre; hűvösödni kezdett; vagy talán lelki borzongás volt az, ami Zaláron végig futott.

Sietett vissza, be a házba; integetett a kezével, mintha tiltakoznék; szakgatottan, hevesen ejtett ki néhány szót, mintha vitatkoznék.

Nem is sejtette, hogy a bozót közt, a nedves füvön, egy árnyék igyekszik utána; úgy csúszik a gazban, mint a macska; egyetlen zörrenés se jelzi, hogy jön, hogy itt van a sarkában. Mintha egy nagy szárnyasegér suhanna el a föld fölött, oly nesztelenül szökik át néhol az alacsony bokrokon.

Hela volt az, aki szerette volna látni a lelkeket, akikkel a kondori puszta ura parolázik.

Lapok a Zalár naplójából

Eszter néne kétségbeesve látta, hogy a gazdája besiet a dolgozószobájába, ahelyett, hogy az ebédlőbe menne, ahol a kész vacsora várta.

— Ma megint nem eszik, dörmögte a vén cseléd leverten. Pedig milyen remek

halpaprikásom van! Soha ilyen szép halat még nem hozott Gyurgyalog.

De szólni nem mert.

Zalár úgy tette be maga után az ajtót, mintha ki akart volna zárni valakit, aki mögötte van.

Eszter odatipegett s egy darabig hallgatta, hogyan jár le s föl a gazdája a teremnek is beillő szobában; aztán csöndesen és reménytelenűl sompolygott el.

Odabent égett a lámpa. Zalár szétterítgette, kisimította a levelet. Leült az íróasztal mellé s merőn szegezte szemét arra a néhány sorra.

Az ablak nyitva volt. Behallatszott, hogyan nógatja egy béres a vízhordó ökröket. Ilyenkor, este, töltötték meg a ház körűl a vizes kádakat. Ez volt a cselédség utólsó munkája; azután már elcsöndesedett minden.

Egy lombos hársfa susogott az ablak előtt. Arról apró éjjeli lepkék kéredzkedtek be a szobába.

Zalárt nemsokára olyan csend vette

körül, hogy még a kicsi lepkék koppanását is hallotta, amikor hozzácsapódtak a lámpa tejüvegéhez.

A bakter elkezdte fújni búgó kürtjével a tíz órát.

Arra a tanyai kuvaszok néhányszor fölbuffogtak. Kezdődött aztán az igazi hallgatag éjszaka.

Zalár fölkelt az asztal mellől s úgy nézett körűl, mintha arról akart volna meggyőződni, hogy csakugyan egyedűl van-e. Szinte lábujjhegyen ment be a szomszéd szobába, ott gyertyát gyújtott s megállott egy ócska szekrény előtt, amit valaha remekbe készítettek.

Azt a szekrényt még a nagyanyja kapta volt a hozományával. Gyönyörű faragványok díszlettek rajta; fantasztikus alakok, domborművű mithologiai istenek, akiknek olyan üvegszemök volt, hogy azt lehetett volna hinni, igazán látnak vele.

Zalár megérintette egynek a szemét s arra egy titkos ajtócska pattant ki az öreg butordarabból. Benyúlt a nyílásba s egy

összekötött papírcsomagot vett ki, azzal sietett vissza a lámpához.

Néhány másodpercig összeráncolt homlokkal nézte a csomagot. Elgondolkodva kezdte bontogatni. Sűrűn teleírt lapok voltak előtte. Az első oldalon ezt lehetett olvasni: *Napló.*

— Már azt hittem, örökre eltemetlek, — mormolta magában, s tűnődő arccal, amelyen bánatos, komoly vonás látszott, kezdte olvasgatni a saját írását.

Az egész kézirat ugyancsak vaskos kötetet tett volna ki. Néhol vörös vonal jelezte benne a fontosabb pontokat. Zalár most csak ezeket kereste, ezeket futotta át. Sok helyütt csupán elsiklott tekintetével a fekete betűkön; de voltak olyan lapok, amelyeket izgatottan, lázasan olvasott el az utólsó sorig. Aztán előlről kezdte, magába szívta ujra.

Flammárion meséje vált valósággá ebben a feledésnek szánt, már el is temetett, de most föltámadó naplóban.

*

Az első lapok egyike így hangzott:

»Mily szerencsétlenség, ha olyan egy pár embernek születik fia, mint az én szüleim. Édesanyám maga a költészet, a tiszta eszményiség; édesapám ellenben maga a megtestesült próza. Az édesanyám soha sincsen egészen a földön, félig az égben lakik már is. Az édesapám a földet soha sem cserélné föl az éggel a maga jószántából. Anyám élete végig szenvedés; nagyon nagy a szíve s szinte megöli a benne lakó érzés. Apám tetőtől talpig reális elme és hozzá bonviván, aki a szenvedést kineveti, mélyen meg is veti.

Ha tőle függne, a Zalárok valamikor királyok lennének, akiket egy egész nemzet félne. Ha az anyámtól függne, akkor a Zalárok mind költők s művészek lennének, akik forró szivökre ölelik ezt a nagy világot.

S e közt a két, egymáshoz idegen lélek közt állok én.

Mindakettő magának követel. Mindakettő a saját folytatását szeretné látni bennem. Az apám azt mondja: Fiam, a Zalárok sohasem érzelegnek, hanem cse-

lekszenek. Előre törni sírva nem lehet. Vigyázz, hogy anyád el ne rontson. Az édesanyám pedig csak rám néz édes szelíd szemével s így tanít: Fiam, tiszteld apádat, de ne kövesd. Te az ő utait soha meg nem érted. Te az én fiam vagy; hisz' nagyon is szereted a magányt, ahol szerepelni sosem lehet és nagyon szépnek tudsz látni egy szál mezei virágot, amiért az apád bizonynyal kinevetne.

Igazad van anyám. Az apám, érzem, mindakettőnket lenéz és megvet némileg. Látja ő, hogy inkább tehozzád húzok. Tudja ő, hogy az ő világa nem az én világom.

Nekem szárny kellene és hozzá az egész nagy mindenséget ölelő szabadság. Engem lenyom, megöl az anyag, a benne rejlő nagy tehetetlenséggel. Én nem tudom, nem akarom hinni, hogy minden csak abból áll, amit reggeltől estig kínlódik az ember hiú, véges, ostoba célokért, amelyek közt legkínosabb a küzdés a kenyérért.

Szabadságot, ó szabadságot nekem;

testemnek lelkemnek! Hadd dobhatnék el minden nyügöt, amit gyarló érzékeink zsarnokúl raknak ránk!!«

Milyen fiatal voltam még, amikor ezt írtam, gondolta Zalár s kinézett a csillagos égboltra, amelyből a hársfa lombja mellett látszott egy darab.

Szegény anyám, — szőtte tovább emlékezését, — azután te már nem sokáig vezetted áldott kezeddel a fiad sorsát. Milyen nagyon üressé vált előttem a világ azon a napon, a mikor te itt hagytál mindenkorra!

Tekintete a hárslombok közé tévedt. Hirtelen összerezzent. Mintha egy pár égő szem nézett volna rá onnan, merően. Megdörzsölte a halántékát s az ablakhoz sietett. A lámpa fénye egy darabon bevilágította a nagy fát, de Zalár nem tudta többé fölfedezni a különös látományt.

Eszébe jutott, hogy egyszer, amikor nagyon szomorú volt, megjelent álmában az édesanyja, s megsímogatta izzó homlokát, meg is csókolta, szelíden, mint naponkint

annyi éven át. Mintha bátorította, vígasztalta volna. «Ne veszítsd el a reménységedet, édes fiam, — súgta az álombeli szellem, – én őrködöm fölötted, amíg élsz.»

Vajjon nem az ő túlvilági tekintete villant-e meg az imént a csillagos éjben?

*

Zalár gyorsan lapozott tovább a naplójában, amíg csak oda nem jutott, ahhoz az álomlátásos naphoz. Akkor ezt írta volt:

»Tele van a világ rejtelemmel.

Alig mozdúlhatunk, alig nézhetünk körűl, hogy oly tüneményekkel ne találkozzunk, amiket gyarló értelmünkkel semmikép sem magyarázhatunk meg. Amit a természettudományok mai fejlettsége tudnunk enged: csak éppen egy pillantás a titkok csarnokába. Még föl sem fogtuk egészen, amit tapasztalunk, s már előttünk van a sötét függöny, amely a tudás útjának minden arasznyi térsége után megállít bennünket.

Csak együgyű fölfuvalkodás hitetheti el velünk, hogy a világ urai vagyunk

Hisz' amióta a mindenség milliárdokban számított esztendei telnek-múlnak: a megmérhetetlen anyag folyvást átalakúl. Ami az ösmeretlen időkben forró gőz és izzó láva volt, az részben már is eljutott a kihűlés törvényei szerint az örökös fagy, a mindent jéggé dermesztő hideg korszakába, amely felé földünk is, velünk együtt, folyvást közeledik.

Örökös fagy?!... De hisz ez sem igaz. Ha a kihűlt holdak, amelyeken már semmi élet sincsen, egyszer valami világkatasztrófa következtében belehullanak a napokba: megint megolvadnak, megint gőzzé válnak; kezdődhetik rajtok az új égés korszaka, amelynek a vége egyszer majd megint kihűlés lesz.

S mi, akik itt vagyunk, csak egy pillanatát töltjük be ennek az időbeli két szélsőségnek. Amikor az ősanyag annyira lehűlt, hogy az emberi szervezet megélhet rajta, akkor az ember meg is terem, éppúgy, mint az erjedő vízben az ázalag. S amikor az égitestek annyira kihűlnek

hogy minket is elér a dermedés: akkor az ősprotoplazma semmiféle fejlődési törvénye szerint sem kelhet ki többé a homo sapiens magva.

Ez az egész idő pedig csak egy parányi része a világegyetem életének.

Mire odáig jutnánk, hogy talán rájönnénk lassankint a bűvös »szezám« szóra, amely az ösmeretlen világok titkaihoz megnyitná számunkra az utat: akkorra már el kell múlnunk megint. Mit tudunk eddigelé a földön túl levő világokról? Hogy azok is forognak? Hogy vagy bolygók vagy napok s mind együttvéve vonzzák egymást; szabályszerü utakat írnak le, amelyek pályáját egyik-másikra vonatkozólag ki tudjuk számítani? De hát meri-e hinni a legvakmerőbb képzelet is, hogy bele nézhet valaha a csillagokon levő életbe? Hogy innen, erről a gyarló földről, látni s tanulmányozni fogja: mit csinál, hogyan él, küzd és fejlődik a másvilági ember?

Hisz' a hold itt van tőszomszédságunk-

ban; a többi égitestekhez képest csak anynyira, hogy majdnem elérjük a kezünkkel s mégis csak odáig jutott a tudományok tudománya, hogy hegyeket és völgyeket különböztet meg rajta s a fénytörésből magyarázza, hogy nincs levegője, tehát földi ember meg nem élhet rajta.

De hát ki meri mondani, hogy másforma szervezettel nem lehetnek lények? Olyanok, amelyeknek soha sincs szükségük levegőre. Hisz' a befalazott varangyot évek mulva is életben találták; a kárász ha rövid időre befagy a vízbe s ott dermed, nem pusztul el. Pedig ezeket a mi földünk szülte, nevelte; ezek lélekzenek, levegő kell nekik.

Mit hivalkodunk mi a mi tökéletességünk emlegetésével? holott a világ tele van hanggal, amit mi nem hallunk s tele van színnel, amit mi nem látunk.

Tudunk annyit, hogy rezgés mindakettő, a fény is, a hang is; de amint a hangrezgések száma egy bizonyos határon túlemelkedik: azt a végtelenül vékony

cincogást már nem fogja föl a fülünk. Az a mi hallóérzékünknek, már nem hang többé. S a fényrezgés, amely meghatározott számokban fejezi ki a színek változatát: több és kevesebb is lehet, mint amennyiből ami szemünk ösmerte színek kikerűlnek. Vannak tehát színek, amelyekről nekünk fogalmunk sincs.

Minket megvakít a nap erős fénye, amelybe a sas még bátran belenéz; mi tehetetlenűl tapogatódzunk abban a sötétségben, amelyben a bagoly még biztos szemmel csap le a rög közt moszatoló egérre. S a teljes vaksötétben, ahol már a bagoly sem mozoghat: a szárnyas egér még villámgyorsan röpköd a keresztűlkasúl kifeszített húrszálak között, mert csudafínomságú tapintása, ami már inkább sejtés, érintés nélkűl is megérzi az utjába eső tárgyat. Mi ehhez képest a mi tapintásunk?

A túlvilági életet mivel cáfolják azok, akik vakondtúrásra állva hirdetik, hogy ámbár nem sokkal tovább látnak az or-

ruknál, mégis csak azt hajlandók elhinni, ami előttök van?

A holttestben az élőtestek anyagának minden része megvan s mégis mozdúlatlan és hideg mindörökre, soha többé semmiféle hatalommal életre nem kelthető. Hiába cserélnők ki azt a részt, amelynek a betegsége vagy elváltozása a halált okozta, hiába töltenők meg ereit friss meleg vérrel, nem használna többet. Mi hát az, ami eltávozott; ami a halottból hiányzik; ami testünk tehetetlen anyagát kormányozza; ami nélkül nyomban enyészetnek indúl földi létünk?

Én láttam az éjjel az én megholt anyámat és éreztem a csókját.

Ki merné szemembe mondani, hogy hazudom? Ki elég hatalmas, hogy ezt az én vigasztaló hitemet meg birja cáfolni?

Az édesanyám itt volt!«

*

Zalár sietve forgatta tovább a napló lapjait.

Esztendők múltak el előtte a fekete

sorokban, telve tűnődéssel és vágyakkal; azután kalandokkal, amiken a legtöbb fiatal ember átmegy, csakhogy rendesen sokkal vidámabban, könnyelműbben, mint ő.

Szüleinek roppant különbözősége állandóan két ellentétes vonzás hatásával volt rá. Amikor az apja lénye támadt föl benne erősebben: nyugodt egykedvűséggel tudott nézni mindent, kibékűlt olyankor a jelennel. Amikor az édesanyja álmadozó lelkűlete ejtette jobban hatalmába: a jelen szerepe alárendeltté, jelentéktelenné vált előtte. Szeretett volna olyankor belátni a messze jövőbe, de nem türelmetlen kíváncsisággal; csak mint akinek igazi multja, ami foglalkoztassa, még nincs, s akit a mai nap céltalansága nem érdekel, tehát le sem köthet.

Ez a céltalanság, ez fájt neki sokszor. Ez kínozta, gyötörte titokban. Fázott attól a világtól, amelyben az édesapja élt, amely az apját az édesanyjától egészen elvonta. Az a világ az ő célja sohasem lehetett. S

ezt a hidegséget meg sem próbálta eloszlatni a Zalár-család feje.

«A fiú kötelessége, hogy kedvében járjon az apjának, nem pedig megfordítva, mondta Zalár Zsolt, ha a felesége néha arra kérte, hogy bánjon több szeretettel egyetlen gyermekökkel. Különben is, folytatta, csöppet sem tetszik nekem a fia, (a világért sem mondta, hogy a *fiunk*) annyira *csak* a maga vére. Tudja, asszonynak nagyon jó az; de én férfit szerettem volna látni benne s így röstellem a dolgot.

Az asszony kipirúlva kelt fia védelmére: Nincs igaza, mondta szenvedélylyel. Jenő férfiasabb valamennyiöknél. Vagy tagadhatja-e, hogy a legjobb lovas, hogy tökéletes vívó, hogy . . .

— Igen-igen, szólt közbe Zsolt úr, fitymáló dünynyögéssel; mindez jó gimnasztika; tornatanár is válhat még belőle, elég atléta hozzá. De a hajlamai!

Ennél a szónál fölhúzta a szemöldökét és leeresztette a szája két szögletét, amitől egyszerre hasonlítani kezdett ahhoz a

mandarin-szoborhoz, amely a szoba egy kis állványán kuporodott, s két kezét, a tenyerével fölfelé fordítva, nyujtogatta, valahányszor ingó fejét megbillentette valaki.

— A hajlamai! Igaz, azok nem nagyon közösek a mai lovagokéval, válaszolt Zalárné. Tud rajongani az eszményi szépért s ha ön azt mondja, hogy ezt tőlem örökölte, akkor köszönöm a bókot. Kártyaasztal mellett sem virradt még rá a nap.

Ez egy kis tőrszurás volt. Zalár úr majdnem fölszisszent rá. El akarta vágni a kellemetlen beszélgetés fonalát. Jó, jó, mondta, csak írjanak hát verset. Hallom, festeget is a fia. Miattam isten neki. Én már úgyis lemondtam arról, hogy ember lesz belőle.

Az anyja halála nem hozhatta közelebb Jenőt az apjához. Ez a két ember talán életében sem váltott egymással két bizalmas szót. Zsolt úr az maradt, aki volt. Jenő évjáradékot kapott tőle a gyászeset után. Ritkán látták egymást. Nem is na-

gyon igyekeztek rajta. Hisz' egy gondolatuk sem volt közös. Ha némelykor nem lehetett kikerülniök, hogy érinkezzenek: mindaketten föllélegzettek, amikor túl voltak a találkozáson.

Zalár Zsolt szinte szégyelte, hogy olyan hóbortos fia van, akinek minden társasága a «jött-ment bohémnépség.»

— Elbolondítják egészen, gondolta magában, de már nem mondta; úgyis hiába lett volna. Bizonyosan tele beszélik a fejét, hogy művésztehetség. Még megérem, hogy kiállítják valami mázolását s azzal csúffá leszek.

Jenő is inkább csak hallomásból tudott egyet-mást az apjáról. Például azt, hogy sokat veszt a kártyán s kéz alatt vevőt keres a kondori birtok egy részére.

Már-már írt neki. Tisztelettel és gyöngéden akarta figyelmeztetni a szállongó hírekre; de ekkor megtörtént, hogy járadéka, amit havi részletekben kapott, egyszerre kimaradt. Helyette mentegetődző levél érkezett az apjától. Pillanatnyi pénz-

zavarokat emlegetett Zsolt úr. A pénzt néhány nap múlva okvetetlenűl küldi, ígérte.

Jenő elképzelte, mit érezhetett büszke fennhéjázó apja, amikor ezt a halasztást kérő levelet elküldte, s ekkor megmozdúlt benne az anyja szíve. Az a nagy, érző szív, amelybe az egész világ is elfért volna; amely nem bírta el, hogy más szenvedjen, de maga mártírkínokat tudott szenvedni, szótlanúl.

Válaszában jókedvvel hivalkodott: »Van pénzem, mint a pelyva; eladtam egy képet a napokban. Még apámnak is adhatok, hogyha kell.«

Ezt biz' ő maga is csak tréfára vette. Egy arcképet festett volt s valamit kapott érte. Más körülmények közt talán jótékony célra adta volna; de most szinte boldog volt, hogy íme a maga keresményéből is tud élni. Ez volt az első pénz, amit a munkájáért kapott.

Azon az augusztusi napon, amikor tiszteletdíját kifizették, igazi bohémnek érezte

magát; koránérő szőlőt vett egy csemegés-boltban s egy Budán lakó barátjához indúlt. A csavargőzös födélzetén csak egy pepitaruhás, fehérkalapos fiatal nő volt akkor kívüle.

Néhány nappal később ezt írta Zalár Jenő a naplójába:

»Ma megint láttam a pepita-ruhás asszonyt. A Kecskeméti-utcán kisértem Sugárnét, amikor szemközt jött ránk. Van valami ebben az asszonyban, ami nagyon hat rám. Talán az a tudat, hogy olyan elhagyatott. Egy szegény fiatal teremtés, akinek a kerek világon senkije sincs! Egy virág, amelyet az élet vihara bármikor fölkaphat, elsodorhat s aztán ki tudja, hol ejt le! Egy furcsa kis találós mese, amely akkor is szórakoztat, hogyha meg nem fejtjük ... Mintha nagyon szomorú lett volna. Nagy, nedves szemével valóságosan búcsúzott tőlem. Mintha azt mondta volna: milyen jóságos a véletlen, lásd, hogy egymást ujra látjuk, — talán utóljára. Érzem, hogy te igaz barátom

tudtál volna lenni. Be' kár, hogy minden késő!

Kissé illetlen sietséggel búcsúztam Sugárnétól. Ez a derék asszonyság kegyetlenűl elfog mindenkit, aki ösmerőse, aztán útcahosszat kísérteti magát. Rohantam a pepita-ruhás asszony után.

Most mondja valaki, hogy nincs előérzet, hogy ilyesmi csak regényekben szokott megtörténni! Abban a bús nézésben csakugyan búcsú volt. Szegény Nóra! Ha a vaksors engem eléd nem hoz: selymes aranyhajaddal talán a Duna hullámai játszottak volna még ma! Jól sejtettem. Kimondhatatlanul elhagyatott vagy te.«

Zalár idegesen fordított néhány lapot. Ettől kezdve már alig volt olyan jegyzete a naplónak, amelyben a Nóra nevét ne olvashatta volna. Kezdődtek a csöndes tünődések, amik a lelkiállapot zavarát, bizonytalanságát jelentik; aztán a tünődés átment lassankint áradozásba, ahogyan ír az olyan ember, akinek hovatovább megtelik a szíve; akinek a lelkét mindjobban

betölti valami, amiben öröme van, amit dédelegve növeszt magában.

»Most már naponta találkozunk, — írja. Most már nem tudna többé meglenni nélkülem. Különös érzés fog el mellette. Mintha már régóta ösmernők egymást, s ámbár mindaketten tudjuk, mégis titkolnók, nehogy egy meggondolatlan szótól örökre elmuljék a varázslat, ami bennünket így összehozott. Sokszor rajtakapom, hogy amint lopva rám néz, megtelik könynyel a két szeme; de ebben a könyező szemben nincsen bánat; boldogság ömlik el az arcán ilyenkor. Hát igaz lenne? szeret engem ez a szegény asszony?«

Ebben még benne van a hódító férfi elbizakodása. Ekkor még a sajnálkozás árnyalata vegyűl a hivalkodó kérdésbe, amire magának a legkedvezőbb feleletet adja. De nem fordúl egyszer a hold járása s a titkos vallomásoktól terhes napló már ilyeneket rejt:

»Hiába szépíteném, az igazság az, hogy szükségem van erre az asszonyra. Erre az

egyre, aki úgy akadt belém, mint a szárnyaszegett madár, s aki meghatott, mert olyan egyedűl van, mint egy szál virág a pusztaságon. De ez a sorsára hagyott madárka csudás dalokat tud. S erről az egyetlen virágról azt is elhinném, hogy sohasem hervad el.

Előttem van most is; hallom a hangját, érzem a lényét. Ha könyv van a kezemben, egyre olvasom a szavakat, amint következnek: »Nóra, Nóra, Nóra!« Nagyon kellemes ez, de mégis nagyon bolond. Egyszer még megjárom. Még beleszeretek. Baj lenne az, vajjon? Talán szabadúlás lenne a céltalanságból, amiben most élek. Talán vége lenne az álomvilágnak, amelynek a határa az örökös nirvána. Hátha ez az asszony az én megváltásom?«

*

Szinte falta Zalár a napló lapjait. Mintha valami nagy kínt vagy talán valami nagy gyönyört akart volna átélni ujra; vagy talán mindakettőt.

Következtek az áradó vallomások; hév, amely lánggá fokozódik, elkeverve hízelgő magasztalással, gyöngéd öleléssel az égő mondatokban, amelyektől csuda, hogy a papiros meg nem gyúlt.

A simogató, kedveskedő szavak özönébe takart erős, nagy érzés hatalmát mintha titkolni akarta volna a napló írója.

Már nem nevezi meg a pepita-ruhás asszonyt. Már csak azt mondja: »ő«; vagy ha hozzá beszél, akkor tegezi.

A napló szakgatott, lázas, sokszor kuszált már itt. Vissza-visszatér valamire, amit a multból ránt elő; megoldatlan kérdésekre későn keresi a feleletet; egész párbeszédeket mond el, kiemelve még a szavak egynémelyikét is. Megfigyelés és töprengés éppen annyi benne, mint boldog kitörés, üdvezülés.

Ahogy csak a fülig szerelmes embertől telhet.

»Én nem tudom, mit szeretek benned annyira, — írja egy helyütt, — de még az anyámat is kezdem már miattad elfeledni.

Ma, amint megcsókoltál, vad vágy kapott meg, hogy ne vegyem el a szájamat többet a tiedről. Hadd fúltál volna meg: hadd nyeltem volna el a lelkedet, amint belőled kiszakad. Jó, hogy ezt nem sejted. Nem is mondom el sohasem. Hisz' megréműlnél tőlem.«

— — — — — — — — — —

»Roheim Zdenkóné, édes szép asszonyom, ide hallgasson kérem: tudja-e, hogy megváltanám a lelkem üdvösségével, ha önt ma is csak Fóthy Nórának hívnák? Te! ha sejtenéd, mennyire gyűlölöm a másik nevedet, visszaimádkoznád az istentől a multat. Hát én így hogy felejtsek?! . . .»

— — — — — — — — — —

»Ma úgy szólítottál, ahogy még sohasem. Azt mondtad: »kis uram!« . . . Még a gerincembe is belenyilallott tőle! Érezned kellene, hogy megbolondítasz az ilyenekkel.

Egyszer egy másik asszony is mondta. Hófehér karja volt, csudagömbölyű karja.

Mint az éjszaka feketesége, olyan volt a haja, egész be tudta magát takarni vele. Annak nem örültem. S a te hangoddal kiejtve ez a két szó, megöl.«

— — — — — — — — — —

»Különös nap volt ez a mai Elbolyongtunk a városon túl, ahol már semmi sincsen. Nyomorúságos, aszott gyepen mentünk-mendegéltünk. Te hozzám simúlva kértél, hogy ne fordúljunk vissza soha többet. Menjünk így lassacskán előre, amíg a nap leszáll s akkor haljunk meg mi is ott, ahol a nap halála utólér bennünket.

Az Isten őrzött meg, hogy így nem történt.«

— — — — — — — — — —

»Ma mindaketten átéltük a poklok szenvedését. Talán ma voltam hozzád először kegyetlen. De ha darabokban akarsz egy szivet látni, nézd meg az enyémet.

Ma elmondattam veled az egész multadat.

Tudod, hogy mit értek mult alatt. Tudod, mit kellene visszaimádkoznod az istentől.

Reszkettem, hogy hátha nem fogadsz szót; és irtóztam attól, hogy engedelmeskedel. Mindenkép csak nekem volt borzasztóbb.

S most leborúlok előtted!...«

— — — — — — — — — —

»Sokszor gondoltam rá: elcsábíthat-e tőled valami? Ma meggyőződtem, hogy nem.

Az apám győzött meg. Nem akar mást, mint hogy hagyjalak el téged. Téged, akivel engem már *emlegetnek!* Meg is fenyeget kissé; úgy látszik, szivem, megvonják tőlem az évjáradékot; ez lesz az ára ellenkezésemnek.

Amiről persze semmitsem szükség tudnod.

Majd dolgozom. Hisz' már el is kezdtem, te csak szeress, szivem.«

*

Megannyi kiszakított pillanata a vergődő szerelemnek; egy-egy parányi fényképe azoknak a lelki viharoknak, amelyeken Zalár Jenő valaha keresztűl ment.

Roheim Zdenkó báróné válópőre megakadt egészen. A báró eltűnt. Ment utána a megkeresés Grácba, Drezdába, Nápolyba, Chicagóba. És jött vissza ezzel a megjegyzéssel: »Címzett ismetlen helyre távozott. Nem kézbesíthető.«

Mit bánta azt Zalár. Az ő asszonya annál teljesebben az övé lehetett, minél messzebb volt báró Roheim. Attól úgyis mentse meg a jó isten a bárót, hogy véletlenűl ide toppanjon. A hímtigristől könnyebb elvenni a nőstényét, mint Nórát ő tőle.

A báró nevét még kiejteni sem volt szabad előtte.

Veszszen ott, ahol van! Az élet pedig hadd teljék el így, lassan, szerelmesen, ámbár sok titkos szorongással; a bizonytalanságoktól való örökös félelemmel, amit érez az asszony is, érez a férfi is. De nem mutatja egyik sem a másiknak, hanem inkább szent csalással igyekeznek egymást megnyugtatni mindaketten, hogy nincs felhő az égen, nem is lesz soha többé.

Ezek voltak a gügyögéses, mámoros idők, amikor nem kellett nekik senki, csak ők magok.

Egyik jobban bolondúlt, mint a másik. Mintha az egész világon csak egy férfi s egy nő lett volna, mindakettő a legszebb: Apolló és Vénusz. Ők magok.

Nóra olyan volt, mint a gyermek, amikor Zalárral először találkozott. Csak azóta vált igazi asszonynyá, aki akkor legboldogabb, ha odaadó lehet; ha érzi, hogy annak a számára, aki őt szereti, az üdvösség minden forrását meg tudja nyitni.

Zalár már megszokta, hogy az ő neve: »kis uram«; — már megkövetelte, hogy máskép ne szólítsa az asszonya.

A fészek kicsi volt, de meleg és puha. Egypár ember szépen elfért benne. Zalárnak olyan modellje volt, a kire ha csak rátekintett is, már úgy érezte, hogy Tintoretto ihlete szállja meg. Aránylag középes készűltséggel, de felcsigázott becsvágygyal s a reménységtől szinte részegen dolgozott a kiállításra szánt nagy képén. Őrlős,

a Zalár egyik művész-barátja, aki egyes-egyedűl látta a félig kész művet, elhordta a hírét. Le vagyunk főzve valamennyien, — kiabálta, — Zalár, a semmiházi, aki úgy csöppent ide közénk, megver az idén mindnyájunkat.

Ekkor jött a csapás. Zalár Zsolt megesküdött, hogy amíg írásban nem adja neki a fia, hogy otthagyja azt a kicsapott színésznőt, addig egy krajcárt sem ad neki.

Be' rosszúl ösmerte a fiát, hogy még meg is merte sérteni azt, akit szeret!

Jenő nem válaszolt az apja kíméletlen hangú levelére. Akart válaszolni, de mintha valaki megfogta volna indúlatos kezét. Föltekintett s szeme az édesanyja arcképére esett. Az édesanyjának pedig mindíg szót fogadott.

Nagyon nehéz idők következtek.

A fiatal asszony észrevett valamit. A művészet szép passziója, úri mulatsága lehet egy Zalárnak; de kenyérkeresetnek kissé sovány. A nagy kép, amit Őrlős

annyira dícsért, még nem kapta meg a díjat s különben is befejezésre várt.

Zalár rájött, hogy Nóra már eladogatja az ékszereit. Ez a fölfedezés végkép lesujtotta. Névnapi, születésnapi, karácsonyi ajándékok voltak azok, mind egy-egy édes órára emlékeztetett. S most eltűnnek. Most ő megtűri, hogy ez ékszerek ára ismét visszakerűljön az ő kezébe. Mert valamiből mégis csak kell élni.

De ha csak ez lett volna!

Zalár már hetek óta látta, hogy nyugtalan, ijedező az asszony. Hogy el-elmereng. Ha váratlanul megszólítják, összerezzen. Még álmában is sóhajtozik, föl is riad.

Hiába kérdezte, fakgatta, nem tudhatta meg tőle az igazat. Nem lehet leírni azt a kétségbeesést, amit ekkor érzett. Hát most, úgylátszik, elveszti legnagyobb kincsét is, az asszonya bizalmát.

Azt hitte megőrül. Szó sem lehetett arról, hogy dolgozzék. Azok, akik egész életöket nyugodtan, kényelemben töltik, a

válság ilyen izgalma között mindnyájan munkaképtelenek.

Amit életében még soha sem tett, most kutatni kezdett, pedig megtanúlhatta volna Orlando furiozóból, hogy: »bolond, ki olyasmit keres, amit nem akar találni.« Lehet különben, hogy ő nem így okoskodott.

Egy levél volt a Nóra zsebében; külföldről jött, valahonnan Monte-Carlóból. Zdenkó volt aláírva.

Zalár a levél fölfedezésétől e pillanatig olyan izgatott volt, hogy majd kiszakadt a szíve. Amint megértette, hogy 'iszen ez a báró, egyszerre megnyugodott.

Tehát Roheim Zdenkó végre jelentkezik. Éppen jókor. Sőt éppen a legjobbkor. Talán ha megöli ezt az embert, akkor elhiszik majd neki, hogy nem adja oda az asszonyát egykönnyen. Pedig meg fogja ölni; ez olyan, mint ahogy egy isten van az égben.

A legnagyobb hidegvérrel olvasta el a báró levelét. Impertinens, gonosz levél

volt az. Hívta az asszonyt vissza, magához, mintha sosem lett volna harag köztök. Válásról hallani sem akart.

Az asszony ezalatt szép csöndesen szunnyadt az ágyában. Most halkan, félénken kezdett nyöszörögni.

— Szegény angyalom te, mormolta Zalár s kimondhatatlan szerelemmel nézte a nyugtalan álmú nőt. Ezért vagy te olyan kétségbeesett már hetek óta. Ezt nem bírtad te nekem megmondani. Azt hitted, elrémítesz. Édes kis csacsim, te. Iszen ez csak egy *férfi!* S hozzá még éppen a férjed, akit gyűlölök. Ettől ne félj ezentúl.

Visszatette a levelet a Nóra zsebébe, ahonnan kivette volt. Az asszony éppen megfordúlt, föltekintett egy pillanatra, meglátta az emberét s kinyújtotta feléje a kezét.

— Édes, susogta félálmában.

Semmit sem vett észre a kutatásból.

Zalárt másnapra egy pénzügynök várta. Amíg azzal nem végzett, addig nem akart hazamenni. Ha pénz van a zsebében,

egészen máskép beszélhet mindenről, gondolta. Akkor majd rendbe hozza ezt a levélügyet.

Lesújtó választ kapott. Az ügynök megdörzsölgette tarkóját s nagyot szított a fogán, úgy mondta: — Hát oszt tudja a nagyságos úr, hogy mi van készülőben?

— Falb Rudolf szerint zivatar holnapra, felelt Jenő tréfásan, abban a hitben, hogy csupán valami fogásról van szó, amivel az ágens meg akarná szaporítani a jövedelmét.

— Nono, kérem, az a Herr von Rudolf csak abban téved, hogy ma van a zivatar, nem holnap. A tisztelt apjaura készül a nagyságos urat kitagadni. Hát akkor én hogyan adhatok pénzt?!

Zalár elsápadt. — Ezt maga honnan tudja? Erről talán csak engem is értesítenének?!

— Tetszik tudni, de ne tessen nekem azt rossz néven venni, az ilyen üzletembernek résen kell lenni mindig. Mi adunk szívesen, de mi tapogatózunk előbb.

S én rosszat tapintottam ki. A nagyságos apjaura fiskálisától ma ment ki a levél; ha haza tetszik menni, otthon már meg is tetszik találni biztosan.

Zalárnak zúgott az agyveleje. Ez az utólsó ütőkártya nagyon is erős volt. Ez nemcsak nyomort jelentett, hanem szégyent is. Volt-e joga az apjának, hogy ennyire sujtsa, azt ő nem kérdezte. Nem is tudott volna rá felelni magának. Valamikor úrnak készűlt, jogot végzett, meg is van a becsűlettel kiállott vizsgálatokról a bizonyítványa; de az most mind csak hiábavaló papiros. Elmélkedés most nem segíthet rajta.

Először is hazarohant.

Estefelé volt már. A lépcsőn meglassította lépéseit, hogy ne lihegjen úgy, amikor belép. Még megijedne Nóra.

De senki sem volt otthon; még a cseléd is elment. Kinyitotta hát a lakást a saját külön kulcsával.

Már homályos volt a szobában. Izgatottságát növelte az, hogy az asszonya nem várta. Alig tudta a lámpát meggyújtani.

S ekkor az asztalon szemébe ötlött egy vaskos levél.

Az ügyvéd levele volt, feltörve.

Félig öntudatlanúl vette ki a boriték tartalmát. A hivatalos irat bele volt takarva egy ív fehér papirosba, amelyen Nóra irását pillantotta meg.

Reszketve bontogatta ki az asszonya levelét. Akkor kihullott belőle az a másik, amit már jól ösmert. A báró monte-carlói firkája.

Most már nagy bajt sejtett.

Káprázó szemmel, a fejét szorongatva, nehéz lélekzetvétellel olvasta, hogy mit ír neki Nóra.

»Édes, jó emberem, örökre drágám nekem!«

Ez volt a megszólítás. Aztán következett a levél.

»Szerelemmel, félelemmel, megalázkodva írom le a borzasztó szót, hogy elmentem tőled, uram!

Elmentem, mert meg kellett értenem, hogy megöllek, ha melletted maradok.

Hónapok óta kínosan nézem vergődésedet és naponta átkozom magamat, hogy mindennek oka én vagyok.

Velem az átok van; nyomomban jár a balsors és te nem lehetsz az én áldozatom, édes jó uram, te!

Szánj, de ne vess meg; könyörgök hozzád térdenállva! El ne itélj, mert én szeretlek téged, egyetlenegyem ezen a nagy világon!

Láttam a mindennapi mártirságot, és hallottam már a szörnyű híreket is, amiket terjesztenek, hogy én miattam kitagad az apád.

Megyek az utadból. Adjon nekem erőt a jó isten ehhez a borzasztó lépéshez. Vakmerő kézzel nyúltam hozzá a neked címzett levélhez, jó uram, kis uram, mert láttam, honnan jön és a tartalmát sejtettem. Pedig megesküdtem, magamban, hogy ezt az utolsó csapást te én miattam meg nem érheted.

Jól sejtettem. A szörnyű fenyegetés bír erre a gyors elhatározásra.

Itt van egy átkos, gyászos levél, az

uram levele. Hogy kutatta ki hollétemet, azt én nem tudhatom. De én hetek óta hordom már magamnál ezt a mérget.

Ezért láttál reszketni, riadozni. Ezt nem mertem én neked megmondani.

Most, hogy megmutatom, el is válok tőled.

Megyek vissza ahhoz az emberhez, aki mellett úgy folytathatom bús életemet, mintha csak édes, szép álom lett volna a kínok megszakítása.

Álmodni fogok ezentúl, amig élek, rólad, édes uram, édes nagyszívű emberem.

Bocsáss meg, ha lehet!

Ölelj meg egy utólsó gondolattal.

Ezt kéri útravalóúl

a te szegény Nórád.

Zalár reszkető kézzel nyúlt ki a levegőbe; meg akart fogni egy alakot, aki a messzeségbe tűnt már előle. Percekig állott szótalanúl, az agyát tapogatva.

Végre, hogy eszmélni kezdett, egyetlen egy gondolatba kapaszkodott tévelygő elméje.

Őrlős, a jó barátja, módos ember, attól kér egyelőre valamit; csak annyit, hogy utána rohanhasson az asszonyának. Hogy elérhesse, hogy visszahozhassa.

Úgy futott az utcán, mint az eszelős. De a szerencsétlenség csak nem akart véget érni ezen a szörnyű napon. Őrlős nem volt otthon.

A gazdasszonya ingerülten mondta: — Nem tudom, mit hajtják ma egymást mindnyájan olyan lóhalálában. A gazdám sem tudta, hol a feje, annyira sietett. Elutazott. Alig látjuk egyhamar, úgy gondolom. Jócskán vitt fehérneműt.

Zalár mindebből csak egyet értett meg. Hogy vége utólsó reménységének is. Vége! vége!

Mindezt a napló mondta el így, csakhogy sokkal bővebben, sokkal részletesebben ennél.

*

A nyitott ablakon hűs szellő suhant be. Zalár megborzongott tőle. Hamar összecsapta a naplót s mintha titkos lidérctől

akarna szabadúlni, visszatette a faragott bálványistenekkel ékes szekrény rejtett fiókjába.

Amint a szekrény ajtaját becsapta, visszhangos zúgás támadt. Kisietett dolgozószobájába. Leűlt az íróasztal elé s nézte a magányos hárs lombját. A levelek egyre mozogtak, susogtak; üzeneteket hoztak neki a másvilágból.

Még benne volt az álmodozásban. Még a múlt volt előtte; az a szörnyű óra, amikor egyszerre meghalt a szívében minden. Milyen rettentő éjszaka volt az. Hát még a rákövetkező nap! A Szahara-sivatag, egyetlen oázis nélkűl. – Úgy járt-kelt akkor, mint az őrűlt. A Nóra nevét nyögte, gondolta, mondta, hallotta folyvást. Kirohant az utcára százszor: hátha beteljesűl, hogy akit nagyon várunk s eléje futunk, az megjön. Aztán visszasietett, vergődő hittel remélve, hogy talán azóta otthon is van, szárnyon szállott, mint a hazájába vágyó vándormadár.

S ezekben a borzasztó időkben nem

volt senkije a kerek világon. Elvesztette a kincsét és még panaszkodnia sem volt kinek. Csak töprengett és búsult a kétségbeesésig. Majdhogy gyalog nem indúlt neki a világnak, Nóra után. De görcsösen hitte, hogy egyszer betoppan s azt mondja: »lásd, mégsem bírtam ki nélküled, itt vagyok«.

Csak most, hogy már nem volt itt többé az asszonya, most tudta, kije volt. Szomjazott utána. Ó, ha csak egyetlen hangját hallotta volna! Beosont hajnali órákban a templomokba és imádkozva próbálta visszacsalogatni. Igért az istennek mindent, ha Nórát még egyszer neki adja.

Otthon pedig rémlátásokba merűlve töprengett. Hogy tehette ezt, hogy tehette! Ha el tudott menni, akkor nem szerette. Ha itt tudta hagyni, akkor rút játék volt az egész. Esztendők bűnös, rettentő komédiája. Látományai támadtak; emlékezett olyan semmiségekre, amik most borzasztó tanúságot tettek az asszony ellen. Néha úgy ment el, hogy ő nem tudott róla; olyankor, amikor azt hitte, hogy az ura

ma nem jön meg korán. Őrlős aránylag sokat járt hozzájok. Jóformájú, bonviván ember volt. S most *egyszerre* tűntek el. Ki lát a vesékbe?! De hát a Zdenkó levele.... Nem lehet itt tisztán látni. Meg kell itt bolondúlni....

Igazán közel volt hozzá, hogy elveszítse az eszét. Dolgozni próbált. Nem tudott. Vakon meredt a vászonra, amelyről az eltűnt asszony megkezdett arcképe nézett rá. Lerogyott elibe: sírt és vonaglott, amíg halálos zsibbadás nem vett erőt rajta.

Milyen fekete gyász fonta körűl és milyen sötét közöny! Züllött eközben. Az apja levelét fölbontatlanúl küldte vissza. Kitagadottnak gondolta magát. Hát veszszen minden. Már nem is élt; már csak várta a pillanatot, amelyben az az érzése lesz, hogy a következő órát meg nem érheti.

Ekkor kapta a hírt, hogy szívszélhűdés érte az édesapját. Egy izgalmas éj után, amit kártyázva töltött el, összeesett s egyetlen hang nélkűl, örökre lehúnyta a szemét.

Zalár Jenő azon a szomorú napon a kondori birtok ura lett.

A kitagadás nem történt meg, hisz nem volt rá már szükség, minthogy a kicsapott színésznő eltűnt. A Zalár név egész mindensége ő rá maradt. Új élet, új világ nyílt számára Zalár Zsolt örökségeképen.

Apja szomorú vége fölrázta, kényszerítette, hogy egyelőre elterelje gondolatait a maga kínszenvedésétől. Emberek közé kellett mennie. A temetésen nagyon sokan voltak s az utólsó Zalár nem hiányozhatott az apja koporsója mellől. Aztán jöttek a jogtudósok; az apja ügyvédei, akik tudatták vele, hogy nincs végrendelet s így törvény szerint minden az övé, ami az elhúnyt után maradt. Megérkezett a kondori jószágigazgató s az uj uraság rendelkezését várta. Zalár Jenő akaratlanúl is kénytelen volt százfelé szakadni s észre sem vette, hogy eközben szép lassan át megy a borzasztó krízisen.

Az uj viszonyok, a szokatlan foglalkozás, a furcsa, neki eddigelé teljesen ösmeretlen

gondok visszaadták erejét, férfiasságát. Már nem reszketett attól, hogy valamely bizonytalan pillanatban a saját kezétől hal meg. Borzasztó seb volt a lelkén s az el nem múlhatott könnyű szerrel. De legalább a terjedése, növekedése, hirtelen megállott.

Haza sietett a kondori birtokra. Elbúcsuzott örökre a multtól. A művészetnek istenhozzádot mondott. Kerülni akart mindent, ami Nórára emlékeztette. Hadd váljék lassankint álommá, mesévé a kínok emléke. Haza most, csak haza! Ahol olyan nagyon keveset lehetett gyermekkorában; de ahova mindig kimondhatatlan bensőséggel vágyott. Haza, az ősi házba, a Zalárok pusztúló fészkébe, ahol búsan sóhajtja vissza az esti szél a régi szép időket. Emlékezett a nagy kertre, az elhanyagolt sírra, a két sötét fenyőre. Most oda kívánkozott, remetének.

S azóta itt van. A pusztai levegő csudálatosan, rohamosan gyógyította. A föld illata mintha istentől való orvosság lett volna számára. Amikor először végigheve-

redett a sima gyepen, majd megszakadt a szíve a megkönnyebbülés gyönyörétől. Tavasz volt s a rét akkor terítette ki fölséges üde zöldjét. Az ég bíztatóan, békésen mosolygott rá. Egy kis fehér felhő úszott át fölötte a magas kékségen; olyan volt az, mint egy fehér hattyú, amely angyalt viszen a szárnyai között. Hogy hasonlított az az angyal az édes anyjához!

Az anyja költői lelkével szeretett meg itt mindent. Ezt a szegény, hűséges földet, amelyhez az emberek olyan hálátlanok. Itt már tudott foglalkozást találni magának. Beállott parasztnak, földmívesnek. Nézte, hogy ing-ring a kalász a rónán, hallgatta, hogy susog a Szivárgó mocsár-terűletén a nádas. Reggeltől estig akadt dolga a gazdaságban. Ha a sík mezőn megpihent: kakukfűre hajtotta le a fejét s szelíden, ébredező jóérzéssel gondolt rá, hogy mennyivel egyszerűbb, veszélytelenebb ez, mint a jázminillat.

Mire eljött a nyár, a forró nyár, már tudta, hogy nem pusztúl bele abba a csa-

pásba, ami majdnem egy esztendővel ezelőtt érte volt. Már megmozdúlt benne az életkedv. Meg tudta látni művész-szemével: mi csudálatos van egy párduc-szemű, bűbájosan táncoló cigányleányon. Bohém vére már belehajtotta abba a hóbortba, hogy megvegye a cigánykaraván legszebb fekete gyöngyét.

És most?! — Most itt van az élete megrontója megint! Az után a borzasztó sértés után, a kegyetlen eltűnés után, amikor már elhantolt sírban van az emlékezete: megjön és szólani mer a régi hangon, ami édesebb és mégis félelmesebb a szirének énekénél.

Zalár negyedfél év óta nem hallotta már ezt hangot s ettől az egyetlen hangtól egyszerre fölszakadt szivén a hegedés.

Együtt

Másnap alkonyat felé a Sárdyékhoz vezető sűrű ákác-sorban egy könnyű homokfutó kerekeinek a zörgése hallatszott.

Irén meg Nóra a kerti lugasban volt s amint a könnyű jármű az udvarra befordúlt, Irén elpirúlva ugrott föl s megragadta a barátnéja kezét. — Ez Zalár! — mondta. Ösmerem a kis vadászkocsija zörgését.

Nóra tetőtől talpig fehérben volt. Aranyos haja mint sárga selyem omlott le vállára. Nem jutott most eszébe, hogy föltűzze. Gyors lélekzete valami más előtt elárulta volna, hogy izgatott. De ez a szegény kis leány mit vehetett volna észre abból?! Az aranyfürtök különben is eltakarták félig a Nóra arcát.

— Menjünk, — mondta Irén, gyermekes türelmetlenséggel.

Nóra megszorította a kezét. Ne! ne!... maradj csak, felelte halkan. Majd idejön.

Irén csodálkozva kérdezte: Honnan tudod? Ó, ne hidd, nem túlságosan keresi a nőket. Néha egyetlen szóra sem méltat engem.

A Nóra arcán e pillanatban diadalmas mosoly vonúlt át. Nézd, mondta s a ribiszke-

bokrok felé mutatott, amelyek a lugashoz vezető ösvényt szegték.

Sárdy papa hozta a vendéget. Valamit beszélt neki, de Zalár úgy lépdelt mellette, mint a holdkóros. Bizonyosan egy szavát sem értette. A kondori puszta urán nem lehetett volna észrevenni, hogy nők közé készűlt. Csak úgy jött át, jó szomszéd módjára, ahogy a gazdaságban szokott járni-kelni. Szürke vadászruha volt rajta, elnyűtt bőrkamásnival s viseltes keskeny-karimájú loden-kalappal, amely mellett sörte-bokréta meredezett.

Ha Irén most Nórára nézett volna, észre kellett volna vennie, hogyan változtatja a színét. Zalár messziről rátapasztotta szemét arra a fehérségre, amely a lugos alól kivillant, s ment feléje egyenesen, mint a tűzberöpülő lepke.

— Ez a mi legkedvesebb, legjobb barátunk! lármázott Sárdy, amikor a lugashoz értek. Nóra nagysámat már szépen lefestettem előtte, mondhatom, — tette hozzá hamiskás, bizalmas kacsintással, amiben

ez volt: úgy-e képzeled, mit mondhatok te rólad, *én*! — te gyönyörűség!

Kezet fogtak.

Összerázkódtak mindaketten.

Sárdy azt gondolta: Hm! ugyancsak megnézegeti az öcsém; kutya legyek, ha nem tetszik neki is.

Irénke halvány volt, valami szorította a torkát. Miért fogják annyi ideig egymás kezét? kérdezte a szíve fenekén, öntudatlanúl.

Nóra égő szemmel nézte Zalárt. Szinte kiabált a tekintete: «Eljöttél! eljöttél!»

Az ákácfasorban megint nagy csördítés hallattszott. Több szekér közeledett nagy zörgéssel. Egy rekedt hang írtóztató hamisan énekelte: «Szép tavasz virít, lengedez a szellő . . .» — Sárdy papa a fejére csapott: — Ó, én feledékeny agyvelőm! — Hisz ezek a csulahátiak! Megmondta Bakányi Pali, hogy ma idelátogatnak s én elfeledtem szólni. Szépen vagyunk!

Vagy három szekér kanyarodott be az az udvarra azonközben. Egy vadonatúj,

meg két toldozott-foltozott. Amazon maga hajtott az úrkocsis; a másik kettőt angáriások kormányozták s az urak a hátúlsó ülésen rázatták magokat.

— Bakányi Pali kitett magáért, — mondta Sárdy, amint az új sárga kocsi a szemébe ötlött. Azt is ráveszi mindenre a kedves felesége.

Az úrkocsis mellett gömbölyű asszonyszemély ült; óriás napernyőt tartott maga fölé s még le sem szállott, máris kiabálta: — Sárdiné lelkem, Terka lelkem, itt vagyunk ám, megjelentünk a jegeskávéra. Hun vagy szentem?!

A másik két kocsiról is kászolódtak, akik rajta voltak. Mindegyiken két úr, piszkos-fehér porköpönyegben. Egyikök még most is ezt hajtogatta: «szép tavasz virít, lengedez a szellő» . . .

A gömbölyű hölgy sikoltozva kiabálta: Irénke szentem, gyere már, hadd öleljelek meg! — Már lent volt a porondon s úgy forgolódott maga körűl, hogy az ura nem győzött az útjából kitérni.

Sárdy mama mosolyogva jelent meg a tornácon. A gömbölyű hölgy átnyalábolta s az alatt a hátát jól megveregette. Hízol, drágám! isten bizony hízol. Nem árt neked 'iszen! Irénke! Irénke! folytatta aztán a sikoltozást. Az urak is mind törték magokat, hogy köszönjenek. Az egyik odaállott Sárdy mama elé s elkezdett bömbölni: «szép tavasz virít» stb.

Csigolya Muki volt, aki szerette, ha eredeti embernek tartják s szívesen kitalált valamit, amivel a társaságokat a maga esze és tehetsége szerint mulattassa. Eltűrték neki, mert máskép szolgálatkész, jó fiú volt s a légynek sem ártott.

Sárdy papa nyugtalankodva szólt rá Irénkére: Édes kis leánykám, hívnak; erigy már, erigy. — Bocsánat, fordult Nórához, lássa, ilyen a házi gazda sora. Most én nekem *illik* odamennem. De visszajövök! Vissza!!

Magával vitte Irénkét.

Zalár ott maradt Nórával a vadszőlőlugasban.

— Mért jöttél ide? — kérdezte hirtelen, fölszabadulva a varázslat alól, amely eddig bénává tette testét-lelkét.

— Jenő! — mondta megindultan az aranyhaju asszony, — csakhogy valahára megint látlak! Csakhogy hallom már egyszer megint a hangodat! Jó az isten, hogy az első pillanatban így egyedűl maradtunk. Meghaltam volna enélkűl, édes uram!... Jenőm!...

— Mit keresel itt? — Hol jártál?! — Mért jösz vissza a sírból, ahová eltemettelek? — Szakította félbe Zalár az áradozást és teljes erejével szorította az asszony kicsiny, törékeny, fehér kezét.

— Csak kérdezz! kérdezz! uram! Jogod van hozzá *neked*! Felelek mindenre. Hiszen azért jöttem! Ó, de boldog vagyok hogy faggatsz, hogy összetörsz, mert ez a szivedből jön — s a szerelmedet bizonyítja. Mondd Jenő, úgy-e egy órára sem, egyetlen percre sem feledtél el engem? . . .

Zalár halvány volt! tekintetében a mult idő kínjainak a gyehennája kezdett ki-

gyúlni. Lázas gyorsasággal mondta: — El kell menned innen minél előbb. Azért jöttem, hogy megmondjam ezt neked. Azért siettem, hogy ne gondolj gyávának, aki fél től'ed . . .

Az asszony félbeszakította: — Te akarsz megtéveszteni engem?! Siettél, rohantál, mert látni akartál, Jenő! Itt vagy, mert majd meghalsz a vágytól, hogy megtudd: mit csináltam hosszú negyedfél év alatt. Mert tele vagy féltékenységgel és azt gondolod, hogy valahára meg fogsz hát engem ölni; de nem fegyverrel, Jenő, hanem szerelemmel, egy utólsó, örökké tartó öleléssel.

Susogott, gügyögött, remegett; elfúladva, akadozva beszélt. Dalos, édes, esdeklő hangon, ahogy tudhat a szerelmes fülemüle.

Zalár fázott bele. Még nem eresztette el az asszony kezét. Ösztönből, régi szokásból kezdte simogatni.

Nóra majdnem egészen hozzásímult. Minden pillanatban kinézett a lugasból,

azt figyelte, nem jön-e valaki, de azért beszélt-beszélt, folyvást.

Majd elmondok mindent. Kérdeztél: tehát számon kéred. Követelsz: tehát a magadénak tartasz! Az vagyok Jenő! Édes uram!

— Ne mondd ezt soha többet! kiáltotta Zalár elfojtott indúlattal. — Eltemettelek már. Meghaltál énnekem.

— De a tekinteted föltámasztott, — válaszolt Nóra mohó sietéssel, mint aki érzi, hogy egész jövő sorsa attól függ, megtudja-e változtatni rövid pillanatok alatt a világ rendjét egy ember lelkében. — Én élek tebenned. A míg te élsz, addig én meg nem halok; el nem pusztúlhatok. Ezeket is csak miattad kerestem föl, ezeket a derék Sárdyékat. Azért ösmerkedtem meg velök, mert a nevedet kimondták. Leköteleztem őket és tűrtem, hogy az öreg udvaroljon nekem. Tűrtem, Jenő, hogy eljuthassak a közelségedbe; egészen melléd és mégis oda, ahonnan el nem űzhetsz. Mostanáig kellett várnom amíg

szinte erőnek-erejével fogtak-hívtak. Pedig hónapok óta remegek már azért, hogy itt lehessek. Szemtől-szembe veled; tisztességgel, sértő gyanú árnyéka nélkül. Mert ezek semmit sem sejtenek a multból, Jenő. Es nem is szabad, hogy sejtsenek, úgy-e?!...

Halkan, gyorsan beszélt: lágy hangon, amely mégis a szíve közepéig szúrt Zalárnak. Volt abban valami boszorkányos, ahogy az udvar felé meredő szemmel, lázasan ontotta magából a bűvölő szavakat, amikkel titkokat bízott Zalárra s ezekkel a titkokkal máris bűntársává tette.

— Jönnek! mondta hirtelen, éles suttogással, amivel fölkeltette az álmok világába szédűlt embert. Hamarosan visszahúzódott, megigazgatta aranyhaját, könyes szemét megtörölte, leült egy fonott székre s nyugodt iparkodott lenni. De még ebben az utólsó pillanatban is odasugta Zalárnak: visszajöttem hozzád; hozom neked a régi üdvösséget; el ne taszíts magadtól, édes *egy* emberem.

— A kárhozat ez, nem az üdvösség, —

mormolta Zalár, elgondolkodva, lehangoltan.

Bakányiné járt elől s nagy hangon kérdezte: — Hol van az a Zalár, na, hadd látom; persze, a szép asszony körűl legyeskedik, a kujon. Aztán nekiment Nórának. Ne higyjen neki, lelkem; poéta ez, szelekótya ember, éjjel fönt van, nappal meg nyitott szemmel alszik. Csillagon jár az esze mindíg. No de micsoda gyönyörűséges haja van magának!

Csigolya Muki negédesen hajtotta meg magát s elkezdte dalolni: «Én vagyok az, én vagyok az, aki nem jó!» — Már ő nem tudott másképen ilyen bizalmas körben, pedig itt a Sárdy mama előzetes leírása nyomán mindenki a házhoztartozónak tekintette.

Egy komoly úr is volt a vendégek közt, akit semmi sem hozott ki a sodrából. Állítólag sohasem haragudott, de nem is nevetett. Adta az angolt, a hidegvérűt. Előállott és mereven mozdított egyet a nyakán, a közben pedig azt mondta: Dévér!

Csigolya hozzátette: keszeg. És nagyot kacagott. Szörnyen mulatságosnak találta, hogy dévér-keszeget csinál ebből a komoly urból.

— Szerbusztok, szerbusztok! — kiabált hátul valaki. Pistuka bácsi jött meg, ő örvendezett. Megvan, minden jól van! — itt is vannak már! — ujongott s elkezdett zsebkendőjével a folyosó felé integetni. Ott nyomban rázendítette egy elrejtett cigánybanda a Rákóczy-indulót.

Sárdy papa összecsapta a kezét. — Gazemberek! — kiáltotta nagy megelégedéssel.

— Táncolunk még ma! — harsogta Bakányiné.

Dévér úr mereven intett igent egy nagy pislantással.

Az urak Irénke körűl forgolódtak, de a kis leány szórakozott volt s nem nyugodott addig, amíg tekintete a Zaláréval nem találkozott.

— Maga rosszkedvű ma, mondta egy picike nehezteléssel. Sokszor rosszkedvű,

hogyba nálunk van, súgta oda azután halkabban, a legyezője mögűl.

Az édes, üde gyermek nem is sejtette, hogy ketten mennyire figyelik.

Az egyik Tera mama volt, aki a lelke mélyén nagy vitát folytatott önmagával. — Szereti, komolyan szereti; pedig attól félek, hogy nem neki való ez az ember; az ilyen világfiaknak más kell, egészen más. — Édes magzatom, édes kis mezei virágom. csak meg ne szakadjon egyszer mind a kettőnk szíve

A másik megfigyelő Nóra volt . . . Elkomolyodva, de izgatottság nélkűl nézte, hogyan olvad a leányka tekintete, amikor Jenő felé fordúl. Azt gondolta: — Hát igaz, amit az éjszaka sejtettem, amikor olyan elfogultan mondta ki a nevét? S valami fensőbbséggel, amiben a megváltozhatatlan miatt egy kis sajnálkozás volt, így sóhajtott magában: szegény!

Zalár gyöngén mosolygott s karját nyújtotta Irénkének. Az volt a felelete. A kis leány úgy símult hozzá, hogy Tera

mamának szinte könny lopódzott attól a szemébe. Nórát Sárdy-papa foglalta le egy kedvező pillanatban. Bakányiné körűlnézett s elkiáltotta magát katonásan: ide mellém! — Amire Csigolya Muki és társai egyszeribe testőreivé szegődtek. Csak Dévér maradt hátra, hogy Sárdynénak is legyen valakije. Pistuka bácsi azóta már a nagyteremben csörgött a poharakkal, és veszekedett a szobaleénynyal, hogy mért nem hoz mindjárt bort, amint úri vendéget lát.

Sárdy Tamás furfangosan eresztette maga elé az egész társaságot. Utólsónak maradt az aranyhajú asszonynyal s vitte a málnasoron végig, a nagy diófák felé. Nóra közönyösen, elgodolkodva ment mellette.

Szép asszonyom, csudaszép asszonyom, szólott Tamás úr olvadozva, mialatt fiatalos mozdúlattal pödörte meg a bajuszát, elhiszi-e, ha mondom, hogy a nap csak azóta ragyog rám igazán, amióta a maga tündér szemébe néztem?

— Elhiszem Tamás bácsi, — felelt

Nóra nyugodtan s útközben egy szilvafáról leszakított egy félig érett szilvát, azt kezdte kóstolgatni.

— Mennyivel édesebb lehet most az a berzencei, hogy a legédesebb asszony szája érintette! Minő gyönyör volna azt megízlelni! . . .

Nóra ravaszúl mosolygott. — Fogja, Tamás bácsi, odaadom. S lopva nézte Tamást, hogyan csúcsorodik össze a szája a nagy élvezettől, amikor a kutyának való savanyúságba beleharap.

— Ezt elteszem emlékűl, — mondta Tamás és áhítatos arccal csúsztatta zsebébe a krudélis szilva magvát.

— Tamás! Tamás! Az urak kártyázni szeretnének, — szólt Sárdyné a málnasor közűl s arra igyekezett, ahol az ura volt Nórával. Meglátta, hogy a mélyen lehajló diófalombok mögött mily lelkesedve csókol kezet Sárdy a vendégének. Megcsóválta a fejét. Javíthatatlan, — mondta magában halkan. S így egészítette ki gondolatát: úgylátszik egyébiránt, hogy a menyecske

is ugratja egy kicsit; hja, nagyvilági asszony!

Sárdy kénytelen volt abban hagyni az udvarlást. Kelletlenül, de tettetett vidámsággal kiabált ki a diófa alól: nagyszerű! helyes! rendelkezésre állok! — Nórának pedig ezt sugta: ördög vigye el őket. S még egy utólsót cuppantott a szép asszony kezére. Ó, nem lesz ez mindíg így, biztatta, mialatt a társaság felé indúlt; leszünk mi együtt zavartalanúl is.

Nórát aztán átvette tőle Tera mama. Jőjjön szívem, nézze, hozok ám magának valamit. Pistuka bent volt a postán, ő vette át. Ezzel egy levelet vett ki zsebéből.

Lehetetlen volt észre nem vennie, mily mohón nyúl a levél után Nóra. De nem bontotta föl, csak megköszönte. Tera mama figyelmes akart lenni s nem biztatta, hogy olvassa el. Tapasztalt nő lévén, így okoskodott: ki tudja. milyen gyöngéd titok. Hogy időt adjon a fiatal asszonynak, a leánya felé sietett, aki Zalárral sétálgatott. Vinni akarta egy kicsit magával, hogy

hamarosan ellássák ketten a háziasszonyi teendőket.

Irénke négylevelű lóherét keresett s Zalár szórakozottan nézte. A szegény kis leány kétségbe volt esve, hogy egyetlen szerencsefüvet sem talál, s nógatta Zalárt, hogy segítsen neki. Majd lelünk máskor, mondta Zalár, kissé türelmetlenűl, s nyugtalan tekintettel nézett szét, mintha valakit keresne.

— De én *most* szeretném, *most*! Nézze Zalár, én babonás vagyok és mindig magammal hordok egy kis talizmánt, ami engem a gonosztól megvédjen. Ha én most egy négylevelű lóherét találok *magának,* — azt megérintem a talizmánommal s akkor átszáll rá a bűvös erő, megoltalmazza magát is minden bajtól.

A lelkét kínáló szűz tiszta, ártatlan vallomása volt ezekben a félénken és pirúlva kimondott szavakban. Zalár csak félig értette; Nórát leste, aki éppen Tera mamához csatlakozott.

Néhány pillanat mulva Sárdyné már

feléjök közeledett. Irénke is észrevette s abban hagyta a talizmánkeresést. De amint kiegyenesedett, gyors elhatározással lépett Zalár mellé s átszellemült arccal és oly hangon, amelyben szemérem és rejtett fájdalom volt, azt mondta: Nincs ma szerencsém, lássa; de azért én még sem hagyom magát talizmán nélkül; fogja, itt az enyém. Ne mosolyogjon, őrizze meg ezt az én kis amuletemet, amíg visszakérem.

Egy üveggel borított ezüst lemezkét csúsztatott a Zalár kezébe. Az üveg alatt pici Szűz Mária-kép volt, meg egy rég őrzött s már halványra száradt négylevelű lóhere.

Zalár látta, hogyan harmatasodik meg a kis leány szeme ebben a pillanatban, s mély megilletődéssel szorította meg az ajándékozó kezecskét.

Senkisem tudott erről, csak aki *odafent* lakik, magasan, nagyon magasan; és mindeneket lát.

(Vége az első kötetnek.)

INGOVÁNY

INGOVÁNY

SZINES . . . .
. KÖNYVEK

BÁRSONY ISTVÁN

INGOVÁNY

Budapest,
Singer és Wolfner kiadása
1901

Második kötet.

MÁRKUS SAMU, BUDAPEST.

Nóra dala

Sárdy mama Nórához küldte Zalárt.

— Menjen, mulattassa, amíg odafent szétnézünk.

Zalár szót fogadott. Két perc múlva megint egyedül volt az aranyhajú asszonynyal, akinek a fején, mintha szent Elm tüze gyúlt volna ki a lemenő naptól; a viharzó tengert járók e titokzatos réme, amelynek a láttára borzadva vet keresztet magára a hajós, mert tudja, hogy abban a kis villó, szökdelő lángban a romlás és a végveszély hirdeti a jövőt.

Zalárnak eszébe jutottak magányos éjszakái a lápon, a Szivárgó titkos rejtekeiben, ahol a langyos nyáréji levegőben

meg-megjelent a nedves fű fölött egy ilyen pici láng; egy zöldes fényben égő, de semmit meg nem gyújtó lidérc-szem, amely ellobbant, ha valaki feléje közeledett; s táncolva, remegve gyúlt ki megint, ha mozdúlatlanná vált a levegő.

A fehér asszony a karjára támaszkodott.

— Beszélnem kell veled, — mondta lágyan. — Vallomásokkal tartozom neked; ne félj, nem hallhatsz egyébről, mint az én véres szivemről, amely szinte utánad halt már. De nem itt, Jenő. Elmegyek hozzád. Azt akarom, hogy leborúlhassak eléd és sírhassak, úgy imádhassalak. Akarod Jenő? Megengeded?

Zalár nem tudott szabadúlni attól a furcsa gondolattól, hogy ő nála most talizmán van, ami megvédi minden bűbáj ellen. Sokkal kevésbbé volt izgatott, mint az imént.

Csudálatos, gondolta, amint elmerűlt a könyörgő asszony finom arcának a nézésébe, még szebb talán, mint volt, de nem az többé. Mi hiányzik róla? Mit nem értek

meg benne? Mintha vastag üvegfalon át szólna hozzám. De még így is!... Ekkor kérdezte Nóra: Megengeded?

Zalár csak addig várt a felelettel, amíg egy mélyet sóhajtott. Akkor azt mondta:
— Jó, hát gyere.

— Ó, istenem susogta az asszony és összetette a kezét. De csakhamar visszakapta megint az élénkségét. Zalárhoz fordúlt s szirénhangon mondta: elviszlek, elragadlak innen! Megyünk együtt a világ végéig, ahogy valaha akartad, emlékszel rá?

Zalár nézte, hogyan fehérlik ki keskeny alig nyitott szája közűl a fogsora; hogyan bomladozik sárga-vörös haja, amelyet valaha annyít simogatott. Megsimogatta most is egy kicsit s úgy rémlett neki, mintha villamos szikrák pattognának ki belőle. Már túl volt a találkozás első izgalmán; már a régi halálos megsértődés érzűlete volt benne erősebb. Tele volt fájdalommal és engesztelhetetlenséggel. Maga sem tudta mi leli. Bántotta az a gondolat, hogy mind-

ebben van itt most valami érthetetlen, szükségtelen, céltalan és színpadias. Majdnem nyersen vágta oda:

— Szegény Nóra, ezúttal aligha meg nem bánnád.

De ha elutasította is a szavával, a szemét nem tudta elfordítani a Szűz-Mária-arcú asszonytól, aki már nem szólt, csak a tekintetével könyörgött, melegített, részegített.

Zalár sokáig nézte és akkor, mintha lassan átalakúlt volna előtte az az arc. Egyre kisebbé vált, folyvást szelídebb, fájdalmasabb lett; végre egy pici kép volt már az egész; ugyanaz a kis Szűz-Mária-kép, amit ott érzett magánál az Irénke talizmánjában. Úgy vágyott rá, hogy áhítattal, bizalommal szorítsa ajkát arra a csöppecske képre és mintha meg lett volna babonázva, kezdte a fejét lehajtani hozzá, mind közelebb-közelebb.

E pillanatban, amikor még a kerti lombok is remegve fojtottak vissza magokba minden mozdúlatot: megzörrent Zalár

mögött a futópaszuly, s halk, szomorú, fájdalmas dal sóhajtott ki belőle:

Messze-messze húz a szivem, napkeletre vágyom;
Ott pihenném piros-fehér rózsalevél-ágyon.
Napnyugaton elsorvadok, elhervadok, érzem.
Nem nyit virág fent a magas, fent a havas bércen.

Zavartan rebbentek szét. Nóra pipacsvörös lett. Egy pár fekete, szúró szem tapadt rá mereven s egy sötétbarna arc fordúlt feléje a paszuly közűl.

— Mit csinálsz itt, Hela? — kérdezte Zalár csudálkozva. Honnan tudod te ezt a dalt?

Hela nem szólt addig, amíg ki nem bújt a sűrű paszuly közűl. Egyik karján kosárka volt, félig megszedve paszulylyal. Lengő járással jött s átlibbent az alacsony ribizke-bokrokon, éppen Nóra elé.

— Irénkétől tanúltam, mondta büszkén s mindjárt elkezdte megint dúdolgatni: »messze-messze, napkeletre vágyom! . . .«

Zalár Nórához fordúlt. A mi dalunk, mondta. Tudod-e még?

— A mi dalunk, — ismételte Nóra. S

lehangoltan folytatta: és te ezt már itt elmondogattad másnak. De hogy néz ez a leány!

Csakugyan, Helának még az orracimpája is remegett, amikor most hosszasan, kísértetiesen meredt a fehér asszonyra.

— Menj Hela, menj! — szólt Zalár oly hangon, amelyben több volt a kérés, mint a parancs.

Hela szó nélkűl fordúlt meg és csakhamar eltűnt.

Besurrant a konyhába, beosont a szobákba, mindenütt titkolódzva kutatott-keresett, amíg Irénkére rá nem talált. Megérintette a karját s némán intett neki, hogy mondana valamit. Aztán odahajolt a kis leányhoz és suttogva szólott:

— Szivem, kit szeret Hela a világon legjobban?

— Tudom Hela, tudom, engem szeretsz, felelt Irénke barátságos hangon.

— Szivem, kire haragszik Hela a világon legjobban? Folytatta a kérdést, de ő maga felelt magának. A fehér asszonyra, — arra!

Úgy villámlott a szeme, hogy Irénke

megijedt. Hela, mi bajod? kérdezte meglepetten.

Sárdyné jött, Irént szólította. Hela a szájára tette a kezét. Majd azután! Ne most, szivem, mondta.

Azzal kilibbent, mint a lepke. Odakint elkezdte dúdolni szöveg nélkűl a Nóra meg a Zalár dalát és megcsikorgatta hozzá a fogát.

Irénke nem értette. Bámúlva nézett utána.

Az urak ezalatt egy kis hazai *csöndest* játszottak a Sárdy papa dohányzójában, ahol e pillanatban harapni lehetett a füstöt. Jófajta verpeléti meg csetneki keverék sistergett a pipákban; Bakányi meg Csigolya nem győzte dicsérni. Sárdy szivarozott, hogy Bakányinét ingerelje vele. A kitűnő asszonyság csak rövid idő óta hagyta volt el a szivarozást, amióta háziorvosa azt állította, hogy az arcán jelentkező bibircsók a nikotintól még jobban szaporodnak. Ez ugyan nem volt igaz, de hát Bakányi Pali összetett kézzel kérte az orvost, hogy

fogja rá, mert különben egész nap szivarozik az asszony!

A gömbölyű hölgy maga is kártyázott, még pedig azzal a kiváltsággal, hogy őneki szabad csalni, ha tud. Így aztán óvatosságból soha se engedték, hogy oszszon. Dévér vállalta el helyette egyszersmindenkorra ezt a feladatot.

Dévér volt különben a Bakányiné *ostorhegyese*. (Ostorhegyes a ferbli játékban az, aki a játszmában utólsóelőtti; ennek kerülhet a játék esetleg legtöbbe, mielőtt még egy szót is szólhatott volna.) Ő ült a nagyhangú asszonyság balján. Ha ő nagysága megbokrosodott, — ezt az imparlamentáris kifejezést egyedül csak Csigolya Muki használhatta a közel rokonság révén, — akkor *végigkóstáltatta* az egész társaságot *blindre*, de ő maga mindig *hozta* ilyenkor a betétet, amit Dévér nagyon eredetinek talált.

— Ez a kártya öt pengő, — szólott nagyhangon a termetes hölgy és amikor Dévér, az ő angolos formáihoz híven, nyu-

godtan azt mondta: megadom, akkor, minthogy ő maga sosem osztott, oda intette neki a negyedik kártyát ingyen.

Eközben a többi, aki a borsos *vizit* és *beszszert* már megadta, sőt a kisebb *kóstától* sem riadt vissza: mind megfutott. Bakányiné maga maradt Dévérrel. A hidegvérű férfiú megnézte a kártyáját s várt egy pillanatig. Aztán azt mondta: hivok... De nem fejezhette be. Bakányiné közbevágott: osztozzunk Dévér, osztozzunk! Dévér azzal a bizonyos nagy pislantással jelezte, hogy igenis, ő beleegyezik. Ő nagysága besöpörte a kasszát s elkezdte a pénzt szétválogatni. Ez az enyém, ez a magáé; ez az enyém, ez a ma...

— Csalsz, vágott közbe az ura diadallal. Tizest adj Dévérnek is.

— Mit? tizest? az egész kasszában egyetlen tizes sincs. Nyomorúlt egy kassza!... Ember, hogy merészeltél gyanúsítani?!

Úgy állott föl, szikrázó szemmel, mintha párbajra akarta volna hívni az urát. Bakányi alázatos arcot vágott s kivett a maga

pénzéből egy tizest. Odatette az asszony elé.

— Bocsánat, talán ezt a tizest láttam.

— Vagy úgy, az már más, — szólt a derék nő lecsillapodva, miközben az ura tizesét elsülyesztette.

Az urak kacagtak s a szobaleány kétszer is jelentette, hogy kész a vacsora, de nem hallották. Bakányiné vette észre, hogy ott ácsorog az ajtóban az istenadta. Tudta a maga háztartásából, hogy mit jelent az ilyesmi. Lármásan kezdett vezényelni. Menjünk vacsorálni, menjünk!

Vacsora alatt folyvást húzta a cigány az előszobában.

A Fátyol-fiúk bandája volt az. Abból a régi fajtából, amely nem tudott még máshoz, csak a magyar sziveket remegtető s vidító dallamokhoz. Közte volt Fátyol Károly, a híres kisbőgős; a legragyásabb, de legészbontóbb cigány. Akinek a kezében lelke született a szárazfának; sírt, zúgott, jajgatott, panaszkodott és regélt a gordonkája. Jöttek a hangok az égből,

mintha a nefelejtsmezők felől szálló fehér galamb szárnysuhogtatásába az erdők fülemiléje csattogta volna bele az álmok dalát. Jöttek a hangok a pokolból; mintha vérző szivekből folyó lávaáradat sisteregné ki a leküzdhetetlen érzések hevét. Soha szép asszony annyi könyet nem fakasztott férfiszemekből, mint Fátyol Károly; de soha szép asszony annyi csókot sem kapott, amennyit ez a keshedt képű cigány azoktól, akiknek a beteg szivét gyógyítgatta, vagy még betegebbé tette. A csikósnóták megszelidíthetetlen vad madara volt Fátyol Károly. Amíg a vidám asztalok körűl nagy volt a lárma, az élénkség, addig csak megszokott bújni a banda közt, szinte szótlanúl. Az ő szerepe ott kezdődött, amikor a mulató szivek kezdtek megtelni azzal a jóleső fájással, amit csak azok érezhetnek, akiknek emlékeik vannak; borongó vagy édes emlékeik, amik azért mégis szomorúak, mert már csak emlékek. De ezt a fájást ösmeri az is, akinek reménytelen vágy égeti a lelkét.

A nagy zajban, amit főképen Szikra Pista meg Bakányiné művelt. senkisem vette észre, hogy valaki a cigányok közé furakodik, mint az árnyékruhába öltözött boszorka, s csak úgy, a nézésével, kibabonázza onnan a kisbőgőst.

Pistuka elemében volt, mert az egyik oldalon ő került Nóra mellé. A másik oldalt Sárdy a világért sem engedte volna át másnak. Észrevette ezt Tera mama s ravasz mosolylyal küldte oda hamarosan a kiszolgált kapitányt. Most egyétek meg egymást, mondta magában jókedvűen.

Zalár Irénkének jutott. Bakányiné ma estére végkép rátette Dévérre a kezét. Az asztalfőről kiabált át Sárdyra: vigyázzon szomszéd arra a katonára; ha nagyokat mond, csípjen rajta egyet.

A volt kapitány váltig esküdözött, hogy mindig az ilyen sárga hajért bomlott. S belefogott abba, amit minden kínálkozó alkalommal be szokott adni a társaságnak, hogy minő jövendőt mondott neki egyszer egy cigányasszony. A jóslat szerint három

nagy bolondot kell elkövetnie, akár akarja, akár sem. Ez fátum, amit nem lehet kikerűlni. Kettőt már elkövetett; az egyik az volt, hogy egyetlenegy kártyára föltette a vagyonát s elvesztette. Ami megmaradt, az csak annyi, hogy elég lesz egy valamirevaló temetésre. A másik nagy bolondság akkor történt vele, amikor ott hagyta a gyöngyéletet. Azóta már legalább is ezredes lehetne. A harmadik még csak következik; de ő érzi, hogy az lesz a legnagyobb; abba oszt' mindjárt bele is vész, el is pusztúl, akárki meglássa.

Minthogy a többi mind tudta már ezt, Pistuka tulajdonképen csak Nórának beszélt. Nagy fejét egyik oldalról a másikra billentve alábbhagyott lassan a hanggal s olvadó tekintettel súgdosott valamit az aranyhajú nőnek.

Sárdyt boszantotta a dolog. Majd befűtök én neked mindjárt, gondolta s Bakányinéhoz fordúlt. Igen ám, kérem, de azt még nem tudják, mi lett a jóslás vége. Az a cigányasszony emléket vitt magával

Pistukától. Azóta se tudja az öreg, hányat ütött az óra.

— Bocsánat, az az órahistória egészen máskép történt. Te rossznyelvű vagy, Tamás, vágott közbe Pistuka röstelkedve.

Bakányiné kétértelműen mosolygott. Ejnye-ejnye, mondta. Ki hitte volna, lám!

Sárdy mama a legparányibb pikáns szabadságot sem szívelte, kivált ha a leánya közel volt. Intett Zalárnak, aki már tudta, mit jelent az. Kiszólt a banda prímásához. Küldjétek be Károlyt. (Ez az egy tud most ide síri csöndességet varázsolni.)

Bakányiné meghallotta s maga rendelkezett. mint aki otthon van. Valami szépet, valami nagyon szépet Károly. Valamit, a mi uj, amit még soha sem hallottunk.

Fátyol Károly rátette vonóját a kisbőgő húrjára s el kezdett játszani. Olyat, amiben kimondhatatlan epedés volt; ami belenyilalt minden hangjával az ember lelkébe. Szomorú és fájdalmas dallam volt az; jött a pusztákról, amelyeknek nincs végök seholsem, csak úgy belesza-

kadnak valahol az égbe; ment a bércek irányába, ahol a visszhang a hólepte csúcsokig vitte el magával, bágyadtan, kimerűlve, mégis fel-felujongva.

Nem volt senki, aki el ne komolyodott volna a hallatára. Nem volt senki, aki meg merte volna most kérdezni: mi ez. Pedig hárman is voltak, akik tudták. De akik így sohasem hallották. Ilyen édesen, ilyen bűbájosan, ilyen ércetolvasztó forrósággal.

Nóra úgy nézett el a messzeségbe keresztűl a falon, elborúló arccal, mintha félne valamitől, talán egy szellemországtól, amit csak ő lát.

Zalár a fehér abroszra meredt, s a beleszőtt fehér virágok láttára a virágtalan havas bércek jutottak eszébe.

Irénke nem merte a szemét fölemelni, de a szíve legfenekén titokban zokogott. Hisz' ez a Jenő dala s ezt ezen a kerek nagyvilágon őkívüle senki más nem tudja.

Csak ő, meg Hela, — akiről nem is sejtette, hogy e pillanatban odakint a banda

közt leskelődik, hallgatózik; hallgatja, úgy játsza-e Fátyol Károly a Zalár dalát, ahogyan ő tanította; és közben nézi az aranyhajú asszony fehér arcát, vadúl, gyűlölettel.

Belzebúb

Elmúlt egy hét s Zalárt egyszer sem látták ezalatt a csellőiek.

A kondori puszta ura eltűnt. Tera mama aggodalmasan mondogatta: bizonyosan beteg.

Annál gyanúsabb volt a dolog, mert Hela is elmaradt. Ha Zalárnak akármi baja volt, a cigányleányt nem lehetett elverni a küszöbe elől. Arra a hírre, hogy Zalár beteg, Hela tán a világ végéről is előkerűlt volna. Akármerre bolyongott, ezt az egyet megtudta mindig. Talán a vándorfelhőket kérdezte meg, vagy bűbájos jelekből olvasott, ahogy Fáraó leányai tudnak.

Ha az egész házon nem vett volna erőt a

nyugtalanság, könnyen észrevehette volna valaki, hogy a legnyugtalanabb Nóra, pedig mesterien adta folyvást a jókedvűt. Még Irénke sem volt olyan türelmetlen, mint ő. A szegény kis leány csak búsult. Csöndes szomorúsága kivált olyankor vett erőt rajta, ha este magára maradt Nórával. Az aranyhajú asszony ilyenkor különös történeteket beszélt neki, hogy szórakoztassa. Hasonlítottak ezek a történetek az ezeregyéjszakai mesékhez, annyi volt bennök a misztikus, a lázas, a hihetetlen, pedig látszott az asszonyon s ki lehetett a hangjából érezni, hogy nem csupán mesél; hogy mindabban, amit mond, van igazság, ámbár van képzelet is bőven. Hanem azt már a lélektan nagymesterei sem tudták volna megállapítani, hogy hol kezdődik a mese és hol végződik a valóság.

Volt Nórának egy barátnője, aki jóformán sohasem hiányzott elbeszéléseiből. Valami Helén, aki nagyon érdekes, és nagyon szeszélyes asszony lehetett; akinek az egész élete egy szakadatlan rejtelem

volt; aki csudálalos varázslata alatt állott egy férfinak s ezt a férfit úgy emlegette Nóra, mint a megrontás szellemét, aki maga a sátán, maga Belzebúb.

A csöndes éjszakák magányában titkos szorongással, megremegtető félelemmel hallgatta Irén a fantasztikus történeteket az ördögről meg Helénről, az ördög jegyeséről.

Ott állottak ketten a nyitott ablaknál, s a kerten végigrezgő holdfényben olyanok voltak, mint fehér szellemek.

Már nem mondta Nórának Irén: »Olyan vagy, mint egy Szűz-Mária-kép.» Már csak félénken hallgatta és rá sem mert tekinteni, mert a mesélő asszony szemében ijesztő fényt látott, ami megdelejezte.

— Ha te ösmerted volna Helént, mondta Nóra, épp úgy megszeretted volna, ahogy engem. Szivében forró vágyak égtek, amelyek soha, de soha nem teljesűlhettek. Az ő vágyainak nem voltak nevök, de éppen azért lehetett kimondhatatlan boldogság: álmodozni rólok. Hisz' csak az

álomképekben valósulhattak meg. Nem volt szárnya és mégis röpűlt; — megfoghatatlanúl és hihetetlenűl. Röptében, amint a lelke vitte, szivárványos és mégis sötét felhőkbe burkolt világokat látott, amelyekről ének- és jajszó hangzott feléje egyszerre. S ha egy-egy ilyen álomvilághoz közel suhant: átváltozott a szivárvány tűzkohóvá, ahol olvasztott érc sistergett s a kohót fekete kőszénfüst vette körül.

Hatalmas, őrűlt, boldogtalan képzelő ereje volt Helénnek. Ez boldogította s ez tette ugyanabban a pillanatban mindenkinél szerencsétlenebbé. Érezte, tudta, hogy őt soha meg nem értheti senki. Hisz' minden elme elmaradt mögötte. Abban a percben, amint valami formában megnyílni látta maga előtt a menyországot: önkényt zuhant alá a pokolba. Mert a *vágyban* érezte egyesegyedűl a legnagyobb örömet; hogy is akarhatta volna hát a *beteljesűlést* valaha?!

És mert a teljes, korlátlan szabadságra is csak vágyni akart: rabszolgájává lett

egy embernek, aki verte a szemével, verte az akaratával és tán megverte volna korbácscsal is, ha egyszer megkisérli Helén, hogy föllázad ellene. Helén csak úgy nevezte őt: Belzebúb. A hatalma miatt, ami nem eredt az égből. A szívtelensége miatt, amivel össze tudta törni, megtudta alázni mindig az ő rabját.

Ah én ösmertem ezt a Belzebúbot! Milyen hideg és számító ész volt mindenkor; hogy kellett tőle félni és reszketni; — és rossznak kellett lenni miatta, — rossznak! rossznak!!

Helén sem maradhatott meg jónak. De bűnös, átkozott gyönyöre volt abban, hogy íme, mily véghetetlenűl tud most epedni azért, hogy megszabadúljon ettől az embertől. És csapongó, mindent kicsinylő elméjében megvillant az a gondolat, hogy játszani fog a szenvedéssel; magába őrjíti a sátánt és akkor egymást kínozzák elérhetetlen vágyak gyújtásával, amelyektől megdermed a velő az ember csontjaiban.»

Irén fázott a lázas meséktől és mégis

úgy tudta szánni barátnőjét, akinek szinte elfúladt a hangja és kiszáradt a torka, amikor ezekről a dolgokról beszélt az éj csöndjében.

Mégis csak jobb volt nappal. Akkor, ha csak lehetett, kikocsikáztak. Többnyire Sárdyval. Az öreg maga hajtotta olyankor a Gidrán-csikókat. Kimentek a pusztára, amerre Nóra kívánta. Előbb oda, ahol az a veszedelmes kaland történt a törpe gulyás bikájával; aztán a zsombikos mellett egészen a kondori pusztára vezető útig. Nórának tizszer is a nyelvén volt már, hogy azt mondja Sárdynak: hajtson *arra*. De nem volt bátorsága Irén előtt. Hát csak azt kérte, követelte, hogy ereszsze neki Tamás a csikókat. Az őszeleji melegben fölséges volt az, ahogy a pusztai szél ilyenkor szemközt kapta őket. Az aranyos konty egy-egy hullámos fonata elszabadúlt, azt úgy lengette a szél, mint az árvalányhajból kötött bokrétát.

Sárdy nem győzött hátra pislogni. Vagy legalább az asszony árnyékát nézte, amint

a puszta gyepén tovasurrant a robogó kocsival. Senki sem sejtette közűlök, hogy a kondori pusztáról messzelátóval nézi valaki őket. Zalár fölfedezte, hogy egyik ablakából jó messzelátóval éppen oda látni a csellői tanyára. A Gidránok a Nóra kedvéért úgy robogtak, hogy Gyurka kocsis így szólott magában: »nem tom, mi ütött a gazdámhoz; ha én nyúznám így a lovát, menten agyoncsapna.« De ebben a rohanásban is csak oda fordúlt Nóra a kondori nagy fák felé. Zalárnak úgy rémlett néha, mintha éppen a szemébe nézne az asszony. Ilyenkor lekapta a messzelátót s elrejtette, mintha attól tartana, hogy tetten érik.

A nyolcadik napon már magánkívűl volt Nóra. Sárdyt aznap éppen nagyon elfoglalta a gazdaság. Irén fejfájásról panaszkodott. Csak Pistuka volt vídám. Előállott kétkerekű Szent László-szekerével s hóbortosan, tréfásan hívta Nórát, hogy tartson vele. Az aranyhajú asszony egy pillanatig sem gondolkodott, odaült a volt kapitány mellé.

Pistuka elképedt, kimeresztette a szemét s aztán kurjantva, mintha lakodalomra menne, nagyot csördített ostorával a levegőbe.

Úgy robogtak ki, mint a szélvész.

— Mondaná most az öreg, hogy «*lócsíszár*»! — szólott, nagyot kacsintva Nóra felé. Széles ábrázattal vigyorgott rá s folytatta: kérem, hiába, mert egyik sem tud a lóval bánni; végre is az ebadta nem püspök, mit kíméljem? de *ezt* nem jó volna azért megijeszteni; — nagyon vad még.

Gyönyörű koromfekete állat volt a tályiga elé fogva. Nóra csak most vette jobban szemügyre. Lengő sörénye olyan volt, mintha ki lett volna sütve göndörre. Tüzet fújt minden lélekzetvételével. Lába alig érte a földet. Szinte kékesen fénylett sötét szőre, mint a holló tolla. Röpítette magával a kis járművet, mint a pelyhet. Ha nem a Szikra Pista kezében van a gyeplő, elragad föltétlenűl.

Valami kis hibát vett észre a kapitány

a kantáron, nagy hőköléssel állította meg a lávavérű lovat s leszállott, hogy a szerszámot megigazítsa.

— Kérem, nagyságos asszony, fogja meg egy percre a gyeplőt, — mondta, — csak tartsa erősen, egy pillanat alatt rendet csinálok én.

— Felséges állat. Hogy hívják? — kérdezte Nóra, a kondori tanya felé merengve.

A volt kapitány nem felelt mindjárt. A ló nyugtalankodott s így ő azzal volt elfoglalva, hogy elibe állva, lecsöndesítse. Amikor elkészűlt, visszaindúlt a talyiga felé, aközben felelt Nórának: — Ezt? ez ugyan rászolgál a nevére: Belzebúbnak hívják.

Ebben a pillanatban csak azt látta Pistuka, hogy az aranyhajú asszony elváltoztatja a szinét. Aztán hallotta, hogy fölsikolt, mintha tarantella csípte volna meg. És mintha megőrűlt volna, kapja az ostort és bőszen, hirtelen, végigver a fekete sárkányon, amely egyetlen szökéssel

elkapja a talyigát s hortyogva, vérbe borúlt szemmel rohan bele a pusztaságba, egyenesen neki a kondori útnak, asszonyostól.

Szikra Pista státuát állva meresztette a szemét, de hangot nem tudott adni. Annyi esze volt, hogy hiába nem futott versenyt a táltossal. De végre mégis csak elkezdett lassan, tanácstalanúl, ösztönszerűleg kocogni abba az irányba, amelyben a fehér asszonyt ragadta a sárkányok fajzatja. Majd azt is meggondolta, egyet fordúlt és buksi nagy fejét lóbálva iramodott vissza a tanya felé. Most már legalább tudta, hogy mit csinál. Nyergel és lóháton száguldja be a pusztát, amíg a szépséges szépség holttetemére rá nem akad valahol a nagy zsombikos szélén.

A fekete ördög pedig azalatt vaktában beletalált a kondori útba s azon rohant tovább, mint a villámvonat. Az pedig egy pusztai, síma gyepút volt, egyetlen kátyú nélkűl; még készakarva sem lehetett volna feldőlni rajta a gyorsaság miatt, hacsak hirtelen nem kanyarodik a ló.

De nem kanyarodott. Hanem amint elsötétült szemmel ment neki vakon a Zalár tanyájának: a borzasztó iramtól erős orrvérzést kapott s attól elkezdett lassankint hortyogni, fuladozni. Magától is lassította már a rohanását. A tanyára már szinte támolyogva, megrokkanva ért be.

Zalár a tehetetlenség iszonyatával nézte végig ezt a pokoli hajszát s amint a talyiga az udvarra begördült, rohant az asszonyhoz.

Nóra halálsápadtan esett össze, amikor Zalár leemelte. Bevitték a szobába. De ott fülledt volt a levegő. Kisiettek vele a kertbe, ott élesztgették, dédelgették, amíg nagysokára magához tért.

Elől a kertben kevés volt az árnyék, pedig az asszony nem bírta most a napot. Zalár fölkapta, mint a gyermeket s vitte befelé, mintha kincset lopott volna s most annak keresne rejtekhelyet. Ösztönszerűleg ment a két sötét fenyőfáig, ahol a hűvös gyeppadok voltak s ahol egy nagy mohos kőszikla nehezedett két kihűlt szív fölé.

Édes!

A fenyőfák környéke csöndes volt és elhagyatott; mindössze egy kis csettegő madár rebbent egyik bokorról a másikra s élénk fekete szemével kíváncsian figyelte, hogy ugyan mi történt itt most. Valahonnan vadménta illatát hozta a szellő; a fenyők sötétlő aljában mintha tömjénes templomi levegő hullámzott volna attól.

Zalár még akkor is félig átölelve tartotta Nórát, amikor a gyeppadra leültette. Az aranyhajú asszony már magához tért, de még remegett. Belekapaszkodott Zalárba, átfogta a nyakát mindakét karjával s szepegve mondta: «ne eressz el most, édes; ne!»

Kimondhatatlanúl gyöngének és szenvedőnek látszott. Zalár hasogató fájdalmat érzett a lelke mélyén, a mint rátapadt a szeme. Hányszor ölelte így valaha, amikor szótlanúl a nagy boldogságban beérték azzal, hogy egymás leheletét érezték hosszú éjszakákon S aki most itt van, azt negyed-

fél év jóvá nem tehető gyötrelmei választják el tőle.

Nóra megérezte, hogy Zalár a múlt idők viharait éli át megint. Bágyadt hangon, amelyben mintha egy haldoklónak a bocsánatkérése lett volna, kérdezte:

— Gyűlölsz engem, Jenő?

Néhány nappal ezelőtt még a szemébe vágta, hogy »szeretsz, azért siettél hozzám!« ... Most oda volt minden büszkesége, minden önbizalma; most félénken és alázatosan szólt és látszott arcán a szorongás, amivel Zalár válaszát várta.

»Milyen szép, milyen szép!« — ismételte magában Zalár ezalatt, mintha lelkében ez a gondolat százszoros visszhanggal sokszorozódott volna meg. S anélkűl, hogy megtudta volna magyarázni az okát, összehasonlította Nórát Irénkével, aki mellett mindig felüdűlt, holott ez itt, mintha minden tekintetével ólomnehézzé, akaratnélkűlivé próbálná tenni, úgy hatott rá.

Megszokta valamikor, hogy nagyon odaadó, nagyon jó legyen az asszonyához;

hiába, a régi varázserő, ami abból az arany-hajból delejes árammal sugárzott ki, nem múlt el még ma sem. De most egy jóságos kis szentnek a talizmánja védi a bűbáj ellen.

Amint ez átvillant az agyán, nem állhatta meg, hogy futó, kissé keserű mosolylyal ne fejezze ki önmaga előtt a bizalmatlanságát az ördögűző talizmánok iránt.

Én gyűlöllek?! felelt Nórának, csudálkozó hangon. De maga is megdöbbent attól, ahogy az én-t hangsúlyozta. Ő kérdezte aztán az asszonyt: mi történt veled? Hogy kerültél ide? Mit jelent ez az őrült hajsza, amely gyászos végű is lehetett volna?

A kis őszi csettegő madár oda rebbent egészen melléjök, úgy hallgatódzott. A feketezöld fenyők mintha még lejebb borúltak volna; alattok a tér átváltozott titkos, homályos fülkévé; s mintha a gyeppad, ahol ültek, gyóntatószék lett volna.

Nóra odasimúlt Jenőhöz s hízelgő, megvesztegető durúzsolással kezdett neki könyörögni halkan, szemérmesen. Csókolj

meg Jenő, — csak egyszer csókolj meg — édes! Hát ki bírod állani, hogy egy szavad sincs, amikor itt van az asszonyod és beléd akar olvadni egészen? A kutyád akar lenni, aki csak egyet tud már: neked engedelmeskedni! Uram! csókolj meg egyetlen egyszer, valahára.

Ahogy beszélt, úgy kúszott följebb-följebb, közelebb a Zalár arcához; könyörgött a szava, de követelt a szeme és zsarnokoskodott a mozdúlata.

Zalárnak még a lelke is elzsibbadt. Valami bizonytalan vágyat érzett arra, hogy fölugorjon és elsiessen innen. Úgy vert a szive, hogy szinte már fájt. Ez az egyetlenegy lény volt a világon, akivel szemben sohasem tudott erős lenni; most is érezte, hogyan fut végig minden porcikáján az az égető vágy, hogy legyen hát úgy, ahogy Nóra akarja. Szegény kis talizmán, — gondolta, — még sincs elég hatalmad, íme. S a Szaharában tikkadók szomjúságával forrasztotta ajkát az asszonyéra, aki e pillanatban megint az övé volt.

Mintha egy nagy madár suhogva szállt volna el a fenyő tetejéről, úgy rezdűltek meg odafönt a tűleveles sűrű galyak.

Nóra megigazgatta aranyhaját, amely majdnem széthullott a heves ölelkezés alatt. Már nem félt. Már nem volt sápadt. Már nem könyörgött. A régi Nóra volt már; a gyermekes, bohó, követelő, elkényeztetett.

Mintha a pokol sohasem is állott volna közéjök, úgy simogatta mindakét kezével Zalár arcát. Uram, mondta bizalmas simúlással, te erős vagy, férfi vagy, hatalmas vagy, jó vagy. Eltudnád-e tiporni az olyan kis istenbogarát, amilyen én vagyok? Már nincs többé köztünk semmi, senki. Nem vehet el tetőled ezentúl még a halál sem, mert te utánam jönnél a halálba, érzed-e? Nóra a tied, édes! Sohasem volt a másé, soha! Ó Jenő, hidd el nekem, a mindenható istenre kérlek! Én a *te* Nórád voltam mindig; csak a tied! te utánad sírtam a messzeségben, azért imádkoztam, hogy itt legyek mégegyszer a te öledben;

innen engem már el nem téphet senki ebben az életben.

Elfojtott hangon folytatta: — A báró nincs már, Jenő! És teneked sem lehetek többé átkod. Üdvösségem, hihetsz-e nekem, a te hű Nóráduak?... Ó, hogy reszketek az örömtől, hogy megvallhatom neked végre az igazat.

Odahajólt egészen Zalárhoz nagy titkával. Belecsókolta a fülébe vallomását. Soha Jenő, soha *azóta* . . . tudod?! Vérpirosan ölelte meg Zalárt és átfonta a nyakát szorosan, szerelmesen, szégyenlősen.

Zalár letépte magáról az ölelő karokat, belenézett az asszony arcába s leírhatatlan keverékével az örömnek s a rettegésnek, hogy hátha nem jól hallott, vadúl követelte: »mondd ezt még egyszer, Nóra!«

Az aranyhajú asszony könyes szemmel, remegve emelte jobb kezét az égre, úgy esküdött: *soha!* És megrázta hozzá a fejét.

Az udvar felől lárma hallatszott. Vágtatva robogott be valaki lóháton.

Nóra összerezzent. Fölállott s arra

nézett, mintha a lombokon át is látni tudott volna. Szeme a nagy sziklatömbön akadt meg, amelyen a szivet remegtető fölírás feketéllett: *Édes.*

Megfogta a Zalár kezét s érzelmesen mutatott oda, arra a régóta beszélő néma szóra.

Zalárt pedig az a szó most nem lágyította el, hanem kijózanította. Akik a beszélő kő alatt feküsznek, azok közűl az egyiknek meg kellett a másikért halnia.

— Hol vannak? az istenért, hol vannak?! kérdezte valaki a bokrok közt csörtetve.

— Ez a Pistuka hangja, mondta Zalár. El ne árúld magadat; mondd, hogy tréfa volt az egész s magad sem hitted, hogy ilyen baj lesz a lóval. Most vele kell menned; isten ments, hogy Sárdyék valamit sejtsenek.

Úgy néztek össze, mint bűntársak.

Negyedóra múlva Nóra a Zalár kocsiján útban volt Szikra Pistával Csellő felé.

Az ex-kapitány majd megbolondúlt örömében, hogy semmi baja sincs a szép asszonynak.

— Micsoda remek nő! Milyen felséges asszony! Ujongott. Ime, egyetlen hajtással tönkre tett egy lovat! Maga az én eszményem, bálványom, Nóra nagysám!

Zalár megvárta, amíg a kocsi kiért a nagy pusztára s akkor zúgó fejjel sietett be a szobájába.

Asztala előtt megrezzenve állt meg. Egy kis ezüstlemez volt ott, üveggel leborítva. A fínom üveg alatt az a bizonyos négylevelű lóhere, meg a kis Szűz Mária-kép.

— Az Irénke talizmánja! — mormolta Zalár, borúsan nézve maga elé. Eszerint nem volt nálam az imént. Itt feledtem.

A nagy fenyőfák egyikéről ugyan e pillanatban szállott le Hela, akrobatákhoz illő ügyességgel és gyorsasággal.

Sápadt volt s a szeme nedves fényben égett. Zihálva vett lélekzetet. Végigosont a kerten, kisurrant a kondori tanyáról s elkezdett futni a végtelennek látszó pusztán, kelet felé.

A nap közel volt már nyugaton ahhoz, hogy eltűnjék a pirosszegélyű felhők között.

Tündér Ilonánál

Fúj a pusztai szél. A föld sötét, holdvilág pedig nincs még. Csak a csillag ragyog, de attól nem tud megfényesedni az égbolt, mert a csillag ragyogását el-elfogja az egymást kergető felhő.

Az őszi éjszakának ezek a vándorfelhők megannyi fekete szárnyai. Tova suhannak, nesz nélkűl, mintha óriás baglyok szeldesnék keresztűl-kasúl a levegőt. Valahonnan, a magas messzeségből, recsegő érdes hang hallik néha: »kvakk! — kvakk!« — Kósza gém tévelyeg arra. Talán fölverte nyugvásából a lápi róka s most uj tanyát keres; — szólítja társait: »merre vagytok? kvakk!«

A gém egyre távolabbról üzenget vissza. A pusztai szél csak fúj; egykedvűen, halkan dúdorászgat.

Az égen kevés a csillag. Ami van is, mintha sűrű fátylon keresztűl derengene. Egyetlen egy pont fénylik élénken. Az is idelent van a földön. Aki messziről nézi, azt hiszi, pásztortűz.

Túl a kondori pusztán, ahol kezdődik a nagyéri rétség (folytatása a Szivárgónak), a sík gyepes területen mintha sáncot vontak volna egy helyen félkörben. Feketén emelkedik egymás mellett a sánctöltés vonala. Amint a szél közéje csápol, furcsa pattogást hallani, mintha vitorlát vagy zászlót rángatna, püfölne a légáramlás. Sátrak vannak ott; azokon pattog a vászon. A sátrak mögött rozoga szekerek. A szekereken túl prüszkölő gebék, kipányvázva. A sátrak előtt az éjjeli tűz. Annak a lobogása látszik el messzire.

A tűz körűl árnyékalakok guggolnak. Mindegyiknek hosszú fanyárs van a kezében; valamit forgatnak a láng fölött. Sült tengeri szagát érzi az egyik sátor előtt egy borzas, mezítelen kölyök; arra föltápászkodik s elkezd négykézláb odamászni, ahol a mennyei manna készűl.

A legelő gebék felől tilinkó hangjai szálldosnak erre. Ösmeretlen dallam; fölfölsíró, majd halk csicsergésbe fúladó. Most fújja először és talán utóljára is a mestere.

Még egyszer nem tudná. Csak ahogy ábrándozik, aközben eresztgeti ujja alól a tyütyükélő dalt.

Sátoros cigányok karavánja pihen itt a pusztán.

Egyszerre, nyugot felől, éles bagolysírás hallik. A pusztai szél búgva kiséri a szomorú hangot. A tengerisütő cigányok hirtelen elrántják a tűztől a nyársat s rongy-gúnyájokkal leborítják. Arra lekuporodnak azután s villogó, sunyi macskaszemmel lesik: ki mer ide jönni közéjök, az éj magányában.

A bagolysírás elnémúl s éles fütty hasítja meg kétszer egymás után a csöndet. Arra a nyársak előkerűlnek megint. Aki jön, nem ellenség, azt jelenti az őr sivító füttye. De azért kíváncsian várják itt mindnyájan, hogy ki az éjjeli vendég.

Néhány pillanat múlva kibontakozik az éj árnyékából valaki, aki a tűz felé tart.

A tengerisütők egyike eldobja a nyársat s fölugrik a földről. Hela! kiáltja indulatosan, s fúj, mint a nekidühödött vadkan.

— Csak lassan Mirkó, lassan! Ne hidd, hogy megijesztesz. Tudom, hogy gyáva vagy, vetette oda a leány félvállról s a többihez fordúlt. Itt van Sugár, a vajda?

— A vajda amott fekszik a sátra előtt. Mit akarsz tőle? Mi közünk mi nekünk ezentúl te hozzád? — szólt az egyik marcona alak nyersen.

Mirkó vérszemet kapott. Fölemelt ököllel ment neki Helának. Te mondod, te, hogy gyáva vagyok?! Hát ki maradt melletted utólsónak? Hogy verjen meg a...

Nem folytathatta. Olyan pofon csattant el az arcán, hogy egyszerre két helyen is látta a tüzet. Felhördült. A másik két cigány fenyegető arccal közeledett a vakmerő leányhoz.

— Mi az? mit csináltok? — kérdezte ekkor egy komor hang mögöttök. Mind a három cigány egyszerre kezdte a dolgot magyarázni. Helát szídták, aki keresztbe tette mellén a karját s hallgatott.

A vajda melléje lépett

— Miért jöttél? Már senkink sem vagy.

Elhagytál bennünket. Mi közöd ezentúl még hozzánk?

— Szamár vagy, Sugár. Hát nem te adtál el? felelt a leány bátran. Jól tetted! Én nem haragszom érte. Láttam tegnap a jelt az úton; a kék rongydarab a kis fakereszten, amit leszúrtatok a csellői határdombon, megmondta, merre jártok. Hát eljöttem most az anyádhoz, Sugár. Hol az anyád? Tündér Ilona hol van? Ő tudja már, hogy keresem, hogy szükségem van rá.

Mirkónak még most is csak a maga dolga volt a fejében. Elibe állott Helának.

— Úgy-e, — mondta fogcsikorgatva, jobb kisasszonynak lenni?! De megkeserűlöd, te varangyos béka, te!

Ujra neki ugrott a leánynak, de most a vajda maga fogta le. — Marha! hát miért nem szúrtad le *akkor!* vagy az úrfit vagy ezt itt; — vagy akár mindakettőt. *Most* ugatsz? *most* óbégatsz? Lódúlj!

A cigánylegény, aki a Szivárgó mellett vissza akarta lopni valamikor Helát, tehe-

tetlen dühében legalább átkozódással próbált könnyíteni magán, ha már a vajda elkergette.

— Az én kezemtől halsz meg; meglásd!

Az egyik sátor alól nyöszörgő, halk hang szólt ki: nem kell bántani a leányt; senki se nyúljon hozzá. Hadd jőjjön csak ide; már régen nézem, hogy fut, hogy majd kiszakad a lelke. Ne bántsátok!

— Hallod? szólt a vajda lecsöndesülve. Az anyám hí. Erigy.

A szél megint belekapaszkodott a sátrakba, amelyek alól kibújtak a lármára a lakók. A vitorlavászon sátorszárnyak egyre remegtek; szinte zihálták, mintha beteg, fáradt tüdő hörgött volna alattok. A parázstüzet megforgatta, megvájta az erősbödő szél; pernyeszaggal telt meg a környék.

Hela odament Tündér Ilona sátra elé. Lehajtotta a fejét s várt.

— Vezess ki, mondta a nyöszörgő hang bágyadtan, de azért parancsolva.

A cigányleány kinyújtotta mindakét

kezét, magához vonta a roskatag alakot s lassan, támogatva vitte a tűz mellé.

Ha a négyezer éves egyptomi múmiák közűl támadt volna föl egy, az sem lehetett volna vénebb, rútabb. A bőr szárazon, ráncosan tapadt csontjaira. Feje alig különbözött a preparált koponyavázaktól. Az aszottság földszínűvé tette. S hozzá vak volt. És mégis volt rajta valami szép, valami megkapó. A haja. Majdnem földig érő galambősz haj borította a fejét. Olyan volt az, mintha lágyan hullámos ezüstszálak csillogtak volna sűrűn egymás mellett, százezrével, milliójával. Mintha a holdas nyári éjek bárányfelhőitől lopta volna a haja fényét. Ezt a rengetegbe omló ősz hajat ha fölkapta a szél, úgy lengette, mintha üstökös kévéje úszott volna a fuvalmas ürben.

Egy négylábú, kurta lócát tett le a vajda az anyja mögé. Az öreg nő leereszkedett rá.

— Érzem a tüzet, — mondta, — de nem látom. Már régen nem látok semmit

sem, ami van, csak ami lesz. Ami volt, az meghalt. Ki ösmerte Tündér Ilonát közűletek? Meghalt! Csak a haja van meg. A puha, fényes haja. Ha rásüt a nap: csillog. Ha rásüt a hold: csillog. Milyen fekete, hosszú, nehéz! . . . tapintsd meg, simogasd meg leányom.

Megkereste a Hela kezét s végigsimított vele a saját fején, — gyöngéden, önmagának hízelegve; — hivalkodva, gyönyörérzettel az arcán, majdnem kacérkodva.

A legelő lovak felől megint megszólalt a tilinkó. Most a szélkiáltó hangját utánozta, búsan, elhalóan. A messze mocsár felől válasz jött rá: »*Pó-li! li-póli!*« Talán csak a visszhang volt; vagy egy igazi szélkiáltó volt, amely árván álmodott a vizek partján.

A százesztendős Tündér Ilona Hela felé fordúlt. Ámbár nem látta, mégis merőn nézte világtalan szemüregeivel. Te gyűlölsz valakit, úgy-e? kérdezte vontatott, éneklő hangon.

Hela megrázkódott. Megszorította az öreg nő kezét, de szólani nem tudott.

— Jó, jó! folytatta az ősz csontváz eltűnődve. A kezeden át érzek és látok. Add csak ide a másikat is. Te nem férfit gyűlölsz, hanem asszonyt. Nem érzem nagyon a szíved dobogását; nem is a szerelem éget téged.

— Mama, segíts!... szólt Hela titkolódzó suttogással, hogy a közelben ácsorgók ne hallják.

Az agg nő félkörben körűljártatta világtalan szemét.

— Menjetek el mind. Sugár, vajda, vezesd el őket innen. Semmi szükségem rátok.

A puha gyepen nesztelenűl vonúltak arrább a cigányok. Mirkó meg-megsimogatta sajgó piros arcát, ökölbe szorította a kezét s vak dühében belemarkolt a saját hajába, azt tépte. Az én kezemtől halsz meg, mormolta magában.

— Mama, segíts! — ismételte Hela s lihegve a fölindulástól, leste, hogy mit mond Tündér Ilona, aki vakon is lát.

— Mit segítsek?! Segítsek élni teneked?

vagy segítsek meghalni másnak? Valakit gyűlölsz . . .

— Nagyon! vágott közbe Hela s szinte sistergett ez az egy szó az ajkán.

— Te a mi vérünk vagy. Tudom ki vagy. Eldobtak azok, akikhez tartoztál. A vajda a bűnös, nem te. Én nem haragszom te reád.

Hela leborúlt a vén cigánynő elé, átfogta a lábát, úgy ismételte sírva: mama! mama!

— Tündér Ilona a te anyád. Jól mondod. Ha nem szűltelek is, el nem hagylak. Hallgass ide. A tűznek mi a legnagyobb ellensége? A víz. Akit gyűlölsz, az az égető tűz. Változzál lidércfénynyé; csalogasd be oda az égő tüzet, ahol meg kell neki halni s ahol a lidércláng mégis tovább libeghet, élhet.

— Nem értelek, hebegte a leány.

— Most még nem, azt tudom. De ha eljön az ideje, mégis úgy lesz, ahogy én mondom neked. Te leszel a lidércfény, ami tovább libeg a vizek fölött.

— Ne fojtsam meg? Ne étessem meg inkább? kérdezte Hela száraz ajakkal, rettentő belső hévvel. Adj valamit mama, add ide a bűbájos port, amitől tíz esztendeig alszik, aki felszítta és mindent hall, mindent tud azalatt, úgy kínlódik. Vagy add a vipera fogát, hadd karmolom meg vele véletlenűl; hadd lássam, hogy esik össze előttem és rágja kínjában a földet!...

Félrerántotta mellén az inget s odaszorította az agg nő aszott kezét a kebléhez. *Ez* nem dobog neked? *ez*?! — mondta elfúladva.

Tündér Ilona megsimogatta a leány szive táját s mintha látná, gyönyörködve mondta: te szép vagy, nagyon szép vagy; olyan vagy, mintha kőből volnál; még csak egyet tudok, aki ennél is szebb volt valamikor. De az az egy meghalt. Csak a hosszú selymes, lágy haja maradt meg gyönyörűnek, hollófeketének. Tapintsd csak meg . . .

A hold sarlója kibújt a felhők közűl;

egy kis derengés ragyogott szét a néma környéken. Az ezüstös égi fény ráesett a vak vénség ősz fejére s elkezdett rajta csillogva táncolni

A rommá vált, elevenhalott Tündér Ilona mellett ott állott Hela, szétnyitott inggel s megmutatta az éjszakának a saját remek kőszobor szépségét, a minél csak ezé a múmiájé volt még szebb valaha.

— Fáradt vagyok, nyöszörgött kis vártatva az agg nő. Fázom. Vigyetek el innen. A tűz kialudt, úgy-e? Valahonnan süt mégis, hidegen. Nem bírom ki a holdat. Úgy szí magához, hogy kifagy belőlem a lélek. Leányom, fektess le.

Hela megborzongott. Összehúzta az ingét. Átfogta a roskadozó nőt s lassan vitte vissza a sátorba.

— Mama, suttogta útközben a fülébe, hát semmit sem adsz? semmit?

Tündér Ilona már nem felelt. Mozgott a szája, de nem tudott hangot adni. Teljesen kimerült; — elaludt.

Hela letette csöndesen, gyöngéden, a

fekvő helyére, mint a gyermeket. Aztán kisurrant a sátor alól.

A vajda ott állott megint a kialvó pislogó tűznél. Hela odament hozzá.

— Isten áldjon meg, Súgár, mondta.

A vajda nem fogadta a köszöntést, hanem azt kérdezte: — Hová mégy most? Nem gondoltad meg, hogy jobb vón tán itt maradni? Visszafogadlak, gyere.

Hela megrázta a fejét. Mirkó miatt sem lehet, tudod, 'iszen megölne, véremet inná minél előbb.

A bozontos fejű, zömök cigány közelebb lépett Helához. Bolond vagy, mondta. Ha akarod, megfojtom Mirkót még az éjszaka. Úgy is csak ver vele az ördög, amióta te nem vagy már itt. Iszik és örökké késsel hadonász. Azt fogják hinni, hogy nekem jött megint, mint egyszer nem régen. Beledobjuk aztán a Szivárgóba, vagy elássuk a vadvizek közé, ahol száz esztendő múlva lelik majd meg.

— Nem azt mondom én teneked Sugár, hanem, hogy menjetek innen minél hama-

rább, minél messzebb. Négy csendőr szállt meg ma este Csellőn.

— Bizonyosan láttad!? nem hazudol?! kérdezte a vajda, elfojtott, ijedt hangon.

— Minek hazudnám neked? Bánom én azt, hogy ti itt vagytok-e, vagy másutt?! A ti véretek vagyok, hát jó akarok lenni hozzátok. Nincs tovább.

Azzal elosont s eltűnt, mint az árnyék.

A vajda nem állta többé útját.

Hela az éjszaka csöndjében hallotta, hogyan kezdik a cigányok terelgetni a gebéiket; hogyan szedik föl rongyos sátraikat.

— Reggelre messze lesznek innen, susogta önmagának. S megindúlt vissza, nyugat felé.

Pistukának szerep jut

A Belzebúb-katasztrófa mégis csak fölizgatta Nórát. Amint Zalártól Szikra Pistával hazafele ment Sárdyékhoz, valósággal kilelte a hideg. Az ex-kapitány

minden hóbortja sem tudta magához téríteni. Pedig Pistuka ennyit még nem udvarolt nőnek, amióta a csöndes pusztai életbe visszavonúlt. Különben is az egyetlen asszony, akivel szabadszólása szerint társalogni mert, Bakányiné volt. A derék asszonyság nem igen jött zavarba, akármily vastagon kurizált is neki a *vitéz*. Legfeljebb nagyokat kacagott s azt mondta refrénűl: maga szamár!

Amíg a kondori pusztáról Csellőre értek, Pistuka valósággal és félreérthetetlenűl szerelmet vallott az aranyhajú nőnek. Nóra alig hallott valamit abból. Keveset felelt az ostoságokra, ezt pedig Pistuka inkább jó jelnek vette, semmint rossznak.

Otthon azután sietett a szép vendég lepihenni.

Irénke részvéttel és ijedten vállalta magára az ápolás föladatát. Sárdyné pedig intett Pistukának: — Gyere csak, beszédem van veled.

Titkolódzás volt a tekintetében, ami Szikra Pistát ugyancsak kíváncsivá tette.

Alighogy egyedűl voltak, így szólt hozzá Sárdyné: — Tudod úgy-e, hogy ennél a háznál nekem van legtöbb eszem? Tulajdonképen én vezetek mindent. Az én tudtom nélkűl semmi sincsen. Ezt már megszokhattad. Most hát légy szíves édes rokonunk és engedelmeskedjél nekem vakon, abban a tudatban; hogy nagyon fontos, nagyon életbevágó dologról van szó. Reménylem megtisztelésnek veszed, hogy az uram helyett hozzád fordúlok. De lásd, így nem csak kevésbé feltűnő minden, hanem elkerűlöm azt, amit szintén elég kényesnek tartok, hogy az én jó, de néha kissé együgyű öregemet már most be kelljen avatnom. Majd eljön az ideje annak is.

Pistukát szinte lesujtotta ez a bevezetés. De egyszersmind föl is emelte. Hajh, milyen érdekes egyéniséggé vált rögtön a saját szemében! Arca nagy komolyságával jelezte, hogy várja a parancsot, mint régente, katona korában.

— Ahhoz, amit én most rád bízok, a

legnagyobb bizalom kell egymás iránt, mindkettőnk részéről, kezdte Sárdyné.

*

Azalatt, amíg Csellő úrasszonya kitüntető bizalmára méltatja rokonát: nézzünk bele egy-egy szempillantással azokba a rejtelmekbe, melyeket az emberi lélek mindenkor csak magának szeret megtartani; ámikről senki sem szokott beszélni, nyilatkozni s amik csak a tűnődésekben mutatkoznak igazi őszinteségökkel.

Ha Zalár még tovább is írta volna a naplóját, ma este bizonyosan ilyesmiket jegyzett volna bele:

»A sors, úgy látszik, föltette magában, hogy nagy komédiái egyikét játsza el velem. Kezdek hasonlítani a kínai elitélthez, akinek vízbe kell fúlnia s akit mindannyiszor újra lebuktatnak hóhérai, amint egy másodpercre fölszínre kerül.

Nem volna fölöttébb nehéz, úgynevezett kemény férfinak lennem, aki mindennel dacol és mindent maga alá tipor. Az erőt (vagy tán a hiúság e gyöngeségét?) érzem

magamban erre. De mit érnék vele? Azt, hogy megint csak szenvednék s még az a vígasztalásom sem lenne, hogy szenvedésem okát másban keressem, ne önmagamban. A magam ereje (?!) ölne, gyilkolna akkor.

Nóra, ez a titkos, kiszámíthatlan, megösmerhetetlen asszony az én átkom, tudom. De azt is meg kell vallanom önmagamnak, hogy az üdvösség forrása ő benne van. Az édes mérgek mérge, amitől némelyik megőrül, a másik meghal. Én velem ugyan mindakettő megeshetik még. És lám, ez a gondolat nem ijeszt meg. Kinek tartozom én ma valamivel? Senkim sincsen. Jogom van elpusztúlni. Aki a boldogságot hajszolva múlik el: lehet azt elitélni? Az emberek sokszor kimerűlnek, elesnek, semmivé válnak a dicsőségért vívott harcaikban; aki célt ér közűlök, az fáradt és izzadt homlokára megkapja a babért. De hát van-e méltóbb célja a küzdésnek annál a boldogságnál, amit a nő adhat? Ebben a boldogsában van az emberi nem egész

élete, jövője. Mit érnének a hősöknek, a költőknek, a föltalálóknak, a szent életűeknek emelt szobrok, ha nem volna szerelem, ami biztosítja az ember szívének nagy lángolását, amelyből az igazi isteni szikra kipattog az utód lelkébe. Hisz' a szerelem egyik legszebb szépsége, hogy megmagyarázhatatlan titkos erővel hat az általa támadó új nemzedékre.

Minden, ami tiszta, egészséges öröm, *lehet* igazi cél. S minden ember akkor él legbölcsebben, ha a becsületes örömökből annyi részt biztosít magának, amennyit csak tud. Nem képzelek ostobábbat, mintha valaki jelszóúl mondja ki, végső célúl tűzi ki az örömtelen küzdést. Nincs hazugabb frázis, mint az, hogy csak másokért élünk. Azon a szűkkörű kapcsolaton kivűl, ami a legszorosabban egymásra utalt emberek közt van s amelyben a szülő a gyermekéért is él: mindenki elsősorban önmagáért küzd, nem másokért. Ez az igazság. A maga boldogságát pedig senki sem keresheti a más érzése szerint. A szenvedélyes vadász

bolyong a rengetegben és sem arról nem bizonyos, nem tépi-e szét valamely vadállat; sem arról, hogy nem zuhan-e le a szirthasadék közé vagy nem téved-e el úgy, hogy ott vész. És az ő bére minden esetben mégis a csudáltatás. Hát én megvetett lehetnék azért, hogy kergetem, lesem a szerelem boldogságát, ami, szerencsétlenségre, énnekem csak a bizonytalan ingó lápokon jelenik meg?

Azt hittem, meggyógyúltam. Egy szelíd, édes gyermek volt az orvosom, aki visszacsalogatta számomra az égből azt az elvesztett hitet, amit a férfi az ő asszonya iránt mindig érezni akar; s most eljött megint a régi bűnöm és azt követeli, hogy vétkezzem — ő érte!

Az iszákos, aki minden erejével fölteszi magában, hogy meggyógyúl s lemond a bűnéről: hova jut, ha újra megízleli a gyönyörűséges mérget?! De hát volt-e a világon olyan lelki iszákos, mint én, aki úgy szomjazta volna a mámort, a szerelem mámorát?! S most újra visszaestem; —

az édes, felséges mérget újra megízleltem« . . .

Nórának ezek a gondolatok égtek a lelkében: »Meg vagyok átkozva; egy hajsza az életem; a bizonytalanságok cél nélkűl sodornak; de én csak azért is bízom magamban s abban a titkos erőben, amit néha szinte kisugárzani érzek magamból! de aminek sem forrását, sem okát nem ösmerem.

Néha azt hiszem, a világot is meg tudnám hódítani. Néha gyermekes föladatnak látszik előttem, hogy mindent elérjek, amit akarok. Ilyenkor talán nem is egész józan az elmém, úgy tudok dobzódni a bennem rejlő hatalom érzetében. S mégis, elég egy pillanat, hogy megsemmisűlve essem össze; hogy a lelkem fenekén fölsikoltsak s átkozzam azt a megmérhetetlen gyöngeséget, ami a hatalom érzetének gyors eltűnése után rögtön betölt.

— Átkozok ilyenkor mindent, — és menekűlnék az egyetlenhez, akiről tudom, hogy szeretett. A pokol elrabolt tőle engem.

Szeret-e azóta úgy, hogy mégis úgy legyen minden, ahogy én akarom? . . . Talán! — Ma megint éreztem a csókját! És hánytvetett nyomorúlt életem igaz örömei visszatértek emlékezetembe.

Ha őt vissza tudom hódítani, ha ő megmásíthatatlanúl az enyém: akkor talán véget ér az átok, a hajsza, a bizonytalanság s az ördög hatalma rajtam.«

*

Pistuka roppant komolysággal lépett ki a Sárdyné szobájából. Egészen át volt szellemülve. Megcsókolta rokona kezét s ünnepélyesen mondta:

— Nem fogsz bennem csalódni, Teréz. Belátom, hogy ezt a föladatot kívülem másra te nem bízhattad volna. Még ma éjjel indúlok és sietek vissza, ahogy lehet.

Egy óra múlva Sárdy, aki éppen lefeküdni készült, arra neszelt, hogy egy szekér robog ki az udvarról.

Fogadok, mondta magában, hogy az a gaz Pistuka megint Cégérdre megy s elferblizi az utólsó garasát is. Eh, bánom

is én, tette hozzá ásítva s erszényét az asztalra dobta.

Abból kiesett az a szilvamag, amit a Nóra emlékére őrzött.

— Hm, gondolta Tamás úr, a kemény magvat forgatva ujjai közt, ez a szilva ugyancsak savanyú volt. De az az asszony, aki megtréfált vele, nagyon édes!

Másnap délelőtt újra látták Zalárt a csellőiek. Az első, aki a jól ösmert homokfutó robogására kisietett, Irénke volt.

Zalár azt gondolta, hogy a kis leánytól bizonyára legkönnyebben tudhat meg egyetmást, anélkűl, hogy kérdezősködése gyanút keltene s így a megkönnyebbűlés örömével sietett feléje. Nem nagyon szerette volna, ha az élesszemű Tera mamával találkozik először.

Irénke félreértette örömét s pirúlva, dobogó szívvel, alig hallhatóan mondta:

— És mégis annyi ideig el tudott lenni nélkülünk! . . .

— Mi ujság? Hogy vannak? kérdezte Zalár, rosszúl palástolt türelmetlenséggel.

A leányka tekintete kissé elborúlt.

— Maga Nóráról szeretne hallani, úgy-e? Hála Istennek, semmi komoly baja. Csak megijedt. Pistuka bácsi elmondta, hogyan történt a szerencsétlenség. De lássa, jó az Isten.

»Jó az Isten! . . .« visszhangzott a Zalár lelkében. Átcikázott agyán, ami tegnap a kondori puszta nagy kertjében történt s lesütötte szemét az ártatlan kis leány előtt, akinek tiszta tekintetét e percben nem bírta kiállani. Úgy érezte, hogy kegyetlenség lenne, ha Irénkét most meg nem vígasztalná. Annyit már tudott, hogy a csellőiek véletlen balesetet látnak a tegnapi veszedelemben s hogy Nóráért nem kell aggódnia. Most hát a látszatért is tehet valamit.

— Én nem csak a vendégökről kérdezősködtem, mondta, hanem mindnyájokról. A barátnéja bizony engem is megijesztett, de ha idejövök, az nem ő miatta van, higyje el.

S hogy bebizonyítsa szavai igazságát,

karját nyujtotta Irénkének és elindúlt vele a kert felé, mert jövet, a könnyű bricska bakjáról a sövényen át belátott oda s észrevette a veteményes táblák közt Sárdy mamát.

— Jobb, ha a menyecskét nem háborgatjuk most, — magyarázta. Neki legtöbbet érhet e pillanatban a pihenés.

Két perc múlva már egészen elfeledte Irénke azt a nyilaló fájdalmat, amit akkor érzett, amikor az villant meg lelkében, hogy Nóra miatt jött most ide Zalár.

— Hol van a talizmánom, rossz ember? — kérdezte oly hangon, amiben sokkal több volt a kedveskedés, mint a szemrehányás.

— Talán visszakéri? — kérdezte Zalár neheztelve.

— Nem, nem! — csak maradjon magánál, — mondta Irénke, boldog remegéssel a szíve mélyén. Majd egyszer visszakövetelem.

— S ha én nem adnám oda többet?

Zalár maga is megijedt attól, hogy ezt

a kérdést ilyen szelesen kiszalasztotta ajkán. Hisz' ezzel többet mondott, mintsem szabad volt. Nem is értett alatta semmi különöset. Csak elgondolta, hogy most olyan időket él át megint, amikor szükséges volna valami jó szellemre, aki egy kicsit ő helyette is résen legyen.

Jó, hogy Sárdy mama eléjök jött s megjelenésével eloszlatta a leánya zavarát. A szegény gyermek igazán nem tudta, mit válaszoljon; — de abban a tekintetben, amit Zalárra vetett, egy egész imádságos könyv áhítata volt.

— Derék, hogy ujra látjuk, Zalár, kezdte a tisztes asszonyság; legalább megkíméli Tamást a levélírástól. Tudja, az uram a világ legrestebb pennaforgatója. Szombaton megint átjönnek Bakányiék; vadászni szeretnének a Szivárgóban, arra kéri magát az asszony, hogy lássa szivesen őket. Csigolya Muki pompás halászlét tud főzni, talán foghatna Gyurgyalag akkorra halat.

— Reménylem, a csellőiek is ott lesz-

nek; az én csónakomban Tera néni Irénkével együtt pompásan elfér; Gyurgyalag hajtja a csónakot . . .

— És maga lesz a mi vadászunk, vágott közbe Irénke, tapsolva örömében.

Zalárnak eszébe jutott Nóra, de nem ronthatta el a kis leány kedvét.

— Természetes, mondta, annyi vídámsággal, amennyi nem is volt most tőle egészen őszinte.

Tera mama tartózkodó álláspontot foglalt el, mint tíz eset közűl kilencszer rendesen. — Majd meglássuk, majd meglássuk, ismételte. S aközben szokatlanúl komoly vonás jelent meg az arcán. Aki a lelkébe látott volna, ezt a gondolatot olvashatta volna benne: — ki tudja, mi minden nem történhetik szombatig, várjunk egyelőre!

Nóra talán megérezte, hogy ki van itt, vagy megsúgta neki valaki. Már jött a széles úton, mely a virágágyak közűl s a gyümölcsösön keresztűl ide vezetett a konyhakertbe. Halvány volt, de azért elég élénk. Kezet nyújtott Zalárnak s el kezdett

neki hálálkodni azért, hogy tegnap úgy ápolta. Aközben elmondta hamarjában, odavetve. az egész balesetet. Zalár megértette, hogy ez az elbeszélés tulajdonképen ő neki szól. A szemével s az arcjátékával megmagyarázta az aranyhajú asszony. »Jól figyelj minden szavamra s ahhoz alkalmazkodjál, amit én mondok.«

Zalár úgy hallgatta, mint aki érzi bűntársi mivoltát. De ezt a szövetséget még az élete árán is eltitkolta volna azok előtt, akikhez Nóra most beszélt. Ahogy a fuvolahangú asszonyt nézte, megmagyarázhatatlan szorongás támadt benne. Mi lesz ennek a vége? Ez a tétova kérdés zaklatta, anélkűl, hogy feleletet bírt volna adni önmagának. A megkísértetés legnehezebb pillanatában nem volt elég erős és most késő a védekezés. Mitől is védekeznék? Attól, hogy a *legédesebb* valahogy az övé ne legyen többet? Nem lenne emberi, nem lenne józan, ha csak meg is próbálná a tegnapi nap után. Még férfias sem lenne. Igen, ha mindjárt, az első percben örökre

elfordúlt volna szomorú és mégis gyönyörű emlékeinek e bűbájos kisértetétől. Csakhogy nem ezt tette. Az első pillanattól kezdve ingadozott, mint akinek nemcsak ereje nincs, hanem inkább titkos óhaja az, hogy bárcsak ne bírna vágyaival.

És most úgy halad tovább bizonytalan útján, mint az ingó láp süppedő felületén szokott, a Szivárgóban, ahol megállni nem szabad, mert a vizinövények összefonódott vékony gyökerei mindenütt leszakadhatnak alatta s akkor elnyelné a mélység, összeborúlna fölötte a láp s csak egy megszűkült lék mutatná ideig-óráig, hogy hová lépett utóljára az ingovány félelmes terűletén.

Az őszi nap hiába ragyogott remek halványsárga világításával. A felhők, amelyek az ég aljáról lassan emelkedtek ki: bozontos fejöket egymásnak feszítve, elfogták apránkint az ég kékségét, mintha az elmúlt nyár utólsó viharát hoznák vissza magokkal még egyszer.

Egy pillanatig arra gondolt Zalár, hogy

minden erejét összeszedi és csakugyan nem jön ide többet. Eltűnik, elutazik; senkinek sem mondja meg, hova megy, mikor jön. Menekűl Nóra elől; vagy még igazabban: menekűl saját maga elől. És aztán, hogy már látta is magát, mint Ahasverust: elrémült a roppant egyedűliség képzeletétől. Átélni még egyszer azokat a rettentő órákat, amikor régen, az asszonya nélkűl maradt?! Őrültség, hogy valaki ilyen inkvizíciós kínokat találjon ki a maga számára! Igen, volna egy módja a bujdosásnak, a soha meg nem szűnő meg nem únható bolyongásnak: ha Nórával együtt indúlna neki a világnak, a látszólagos céltalanságnak, amelynek mégis olyan örömei lennének így, hogy királyok is megírígyelhetnék.

Ha nem lett volna itt Irén, ha nem érezte volna a saját lelke kettészakadásának eddig ösmeretlen, bolond fájdalmát; talán most rögtön megragadta volna az aranyhajú asszony karját és vitte, cipelte volna magával, az isten tudja hová. Ki-

mondhatatlan elégtétele lett volna, ha legalább mostantól fogva zsarnokoskodhatik fölötte; ha azt látja folyvást, hogyan jár az asszony a kedvében, mintha rabszolgája volna; ha símúlna hozzá szakadatlanúl, mint a szerelmes nősténytigris a párjához, aki kéreti magát. De annyi melegség volt a szivében a kis leány iránt, hogy megszégyenűlve gondolt rá, mennyire fájna a szegény gyermeknek, ha mindebből, ami most az ő elméjét őrli, csak egy parányit is sejtene.

Lehangolt és szórakozott maradt mindvégig, amíg együtt voltak. És ilyen volt másnap, harmadnap, negyednap. Most már az tűnt fel Sárdy mamának, hogy íme, a kedves szomszéd egyszerre mindennapossá vált nálok. Elég gyakran jött azelőtt is, de ennyit mégsem. Tamás egypárszor jókedvvel figyelmeztette a feleségét, amikor Zalárt Irénke mellett látta; de az okos, élesszemű asszony csak hallgatott. Ő maga néhány nap óta különösen kedvében járt a vendégmenyecskének; amennyire csak

tehette, mindig együtt volt a fiatalokkal. Részt vett apró kirándulásaikban; érdeklődött a legkisebb dolog iránt is, ami elfoglalta, szórakoztatta őket. Nóra mondta is egyszer: — Tera néni féltékeny rám, úgy-e? Hát ha még elszeretem Irént! Ahogy Sárdy mama e szavakra a kis leányára nézett, azt nem lehet leírni. Irén nem értette meg egészen, de ösztöne megsúgta. hogy mit kell tennie. Anyja nyakába borúlt s meghatottan, könyes szemmel rebegte: — Soha tetőled, senki, édes mamám!

Tera mama alig bírta visszafojtani zokogását. Ő már tudta, hogy mégis lesz, sőt van is már valaki, aki az ő édes egyetlenségét, földi üdvösségét, bizony elveheti tőle, mihelyt elvenni akarja. S majd megrepedt a szíve erre a gondolatra.

Tamás úr úgy találta őket, pityeregve. Nóra az ölelkező, elérzékenyűlt pár láttára megijedt s szepegve kért bocsánatot. Ostobaságot mondtam, úgy-e, édes néni? De visszavonom, ne haragudjék, kérem.

A jószivű asszony utóljára még őt is vigasztalta. Sárdy ugyancsak illegette magát, amikor megtudta, miről van szó. Hogy egy ilyen menyecske még el akar szeretni valakit?! Láncos lobogós, de hát miért nem ő rá vetette ki a hálót? Az igaz, hogy vén cápát fogna. De bizonyosan megfogná! Haj, haj!

Egyébiránt pedig nem igen ért rá az öreg, hogy mostanában sokat legyeskedjék. Pistuka már napok óta oda volt s a gazdálkodás egész terhe az ő vállára szakadt. De ilyenek is ezek az asszonyok, dohogott Tamás úr esténkint, amikor fáradtan ült le a vacsorához, — se szólnak, se beszélnek, hanem a gazda nélkűl rendelkeznek. Most én várhatom vissza a bonorum direktoromat, a tiszttartómat, az ispánomat, aki mind egyszerre hagyott itt a Pistuka személyében. Hogy az a vén szamár is nem tudott fölvilágosítani benneteket! Persze, őneki kapóra jött, hogy egyszer a feleségem rendeletére is megboszanthat.

— Ne haragudjál apuskám, engesztelte

a lázadó férfiút Irénke. Holnaptól fogva mi is kimegyünk veled gazdálkodni,úgy-e Nóra?

Tera mama nem állhatta meg, hogy ne mosolyogjon, amikor meglátta, hogyan derűl ki a Tamás arca a Nóra beleegyező válaszára.

Holnap ugyan abból semmi sem lesz, mondta valamicske gonoszkodással. Hát elfeledtétek, hogy mi van holnap? Bizony-bizony, már megint elmúlt egy hét és nyakunkon a szombat Jönnek Bakányiék! Itt lesz a neked való fess asszony, édes fiam, kacsintott tréfásan az örege felé. De még egyébbel is megörvendeztetlek. Jön ám Pistuka is. Ma kaptam tőle táviratot. Fölvált azután minden gondodban, bajodban, ne búsulj!

Tamás úr olyan mozdúlatot tett mind a két tenyerével, amikor Bakányinát emlegették neki, mintha azt mondta volna: «apage satanas». De arra a hírre, hogy megjön a tótumfakja, mégis csak fölvídúlt.

— Hát mi is lesz holnap? kérdezte érdeklődve.

Irénke felelt neki s ugrált és táncolt aközben.

— Jaj apus drága, holnap mulatunk! A Szivárgóban csónakázunk; Csigolya Muki halászlét főz; de mi anyukával már elhatároztuk, hogy titokban beleavatkozunk az ellátástokba.

Tera mama közbevágott: — Itt volt ma délután a vén Gyurgyalag; jó, hogy eszembe jut. Megváltozott egy kicsit a programm, gyermekeim. Se égen, se földön nincs több két csónaknál, a harmadik szétesett.

Át kell engednünk a mulatságot a vendégeknek. A Zalár nagy csónakját egészen lefoglalják Bakányiék, oda kerűl Csigolya is, ha neki tetszik. A kis csónakban el nem fér kettőnél több ember. Abba Nórát szántam Zalárral.

Irénke a mamájára nézett s egy hosszú pillanatig olvasott jóságos szeméből, amely ezt mondta neki: — Ne menj te én mellőlem sehová sem, édes kis leányom; bízzál meg csak a te végtelenűl szerető, egye-

dűl érted aggódó édes anyádban, hogy az van jól te neked, amit ő akar.

Az ártatlan, tisztaszívű gyermek szeme megharmatosodott, de azért mosolygott. Nem volt szomorú. Azt a harmatcsöppet nem a lemondás bánata, hanem az anyja iránt érzett szeretet ragyogtatta meg pillái között.

Nóra hallgatott, mint akit mindez kevéssé érdekel; de a lelke legtitkosabb mélységében fölkiáltott: diadal! diadal!

A szivárgói vadászat

Szélcsöndes, meleg napra virradtak másnap a csellőiek. Szeptember második fele mintha megismételte volna a kánikulát. A szivárgó mellett bágyadtan csipkedte a füvet a kis Sámson gulyája; maga a gulyás a subáján hasalt s két könyökére támasztott fejjel nézte, hogy éppen ő feléje üget egy pár kocsi Csellő felől.

A Szivárgó nagy ere előtt, amely széles

viziútként vezetett be a nádas sűrűjébe, már jó ideje ott ácsorgott a kondori fogat, amely Zalárt hozta ki, meg a vén Gyurgyalagot. Mindketten azzal voltak elfoglalva hogy a csónakokat kellőkép rendbe hozzák. A nagyobbikban kényelmesen elfért négy ember; a kisebbik ellenben kettőnél többet meg nem bírt. A nagy ér torkolata előtt, a szárazon, két korhadó, de azért eléggé lombos fűzfa borúlt össze; ezek árnyékában volt fölállitva a három vaslábon mozgó bogrács, amivel Csigolya Muki készűlt mesterkedni, halászlét főzni.

Bakányiné, aki az első kocsiban ült, már messziről kezdett kiabálni: — Hej Sámson, hej, tereld el innen a bikádat! Ördög bújjon beléd, mit legeltetsz itt éppen most? Még nekünk talál jönni a barmod!

A kis gulyás lomhán tápászkodott föl, s csördítve, kurjongatva hajszolta tovább a jószágot. Magában morgott akközben: még ű beszíl! pedig világgá menne tülle tán még Kormos is. (Ezen a néven tisztelte a gulyabeli bikát.)

A nagyhangú nő aztán Zalárnak esett neki, mihelyt megállottak a fűzfáknál.

— Szép ember, gyönyörű ember, hogy még csónakja sincsen elegendő. Most már Sárdyné meg Irénke otthon maradt emiatt. Sárdy is csak a széleken bogarászhat. Ha tudtuk volna! Hát oszt' miféle lélekvesztő ez itt? Ez a másik már tűrhetőbb; ezt szánta nekünk, reménylem. Ezzel talán csak nem merűlünk el. Itt van-e Gyurgyalag, mi?! oszt' helyén legyen az esze, hallja-e, öreg. Maga különben ügyes ember. Majd kap borravalót. Hadd lám, hol ülök én. Ott ni, azon a deszkán, a közepén; de tegyen ám rá még egyet, hallja: — nem szeretném, ha leroppanna; — azt biz' megkeserűlnék mindnyájan, aszondom!

Igy zsörtölődött tovább a termetes hölgy és búzgón rendelkezett, hogy ki hova kerűljön. Maga mellé a férjét, meg Csigolya Mukit osztotta be, aki azt állította, hogy ő jó evezős. A kormány hadd maradjon csak a Gyurgyalag kezében.

Zalár udvariasan és alázatosan tűrte a

szemrehányásokat s amint a Bakányiné figyelme másfelé terelődött, rögtön Nórához fordúlt.

Az aranyhajú asszony igazán bájos volt. Tetőtől talpig könnyű szövetű pepita dresszt viselt: fején kis lengyel sapka volt; kemény inggalléra és kézelője, meg csokorra kötött nyakkendője olyanná tette, mintha fiú volna.

Nem szóltak egymáshoz: mindakettőnek ez volt a tekintetében: — Várj, amíg magunk leszünk.

— Indúljunk, indúljunk, harsogta Bakányiné; máris sokat késtünk. Mindjárt dél van. A Csigolya szakácstudományát elviheti az ördög. Majd csak abból lakom én jól, amit Teréz főz otthon. Hát bolond maga, — fordúlt Csigolyához — hogy azt hiszi, itt sülök meg a maga kozmás pancsa kedvéért? Abba' kell hagyni az egész halászlét! Ki evez, ha maga kuktáskodik?

Mialatt elhelyezkedtek, folyvást beszélt, parancsolt: Te, Pali, ide ülsz mellém, balra; te körülbelül olyan nehéz lehetsz

mint én. Az egyensúlyra te vigyázol, érted? Maga, Csigolya, ide ne lőjjön valahogy onnan elülről. Ejnye, de veszettül inog ez a csónak, halljátok! Igen, mert az a szeles Muki mindig fészkelődik; egyre keresi a jobb helyet; tán selyemdívánt szeretne ide is, a Mátyás király restje.

Gyurgyalag lassan taszította be a csónakot a nagy érbe s befordúlt vele az első kanyarodónál egy tóvá szélesedő öbölbe.

Amint Bakányiné onnan visszatekintett, látta, hogy siklik el a Zalár kis csónakja az éren, be a nádas rejtelmes világába, a szép asszonynyal.

— Az már ért a dolgához, látjátok. Az már tud a csónakkal bánni, halljátok-e? Legjobb is lett vón, ha kicseréltem vón Zalárt Mukival. Hej, Zalár, ha-hó! álljon csak meg egy szóra!

Nem jött válasz. Figyelt egy darabig s egyszer csak rémülten sikoltott föl: Pali! Pali! valami mászik rajtam; Jézus! piócákat érzek, piócákat!... Pali ijedten nyo-

mozta a vérszopó bestiákat s végre diadallal húzott elő a csónak aljából egy indiskrét nádgyökeret, amely a felesége cipője köré tekerődzött volt.

Bakányiné megkönnyebbült, de azért dühös volt. Mi az ördögnek ijesztgeti ilyesmikkel az embert, fordúlt Gyurgyalaghoz, aki nagy szemet meresztett erre a különös és méltatlan szemrehányásra.

— Hát mér' olyan csiklandós a ténsasszonyka; mondta kissé hányiveti hangon s az öreg cselédek bizalmaskodásával tette hozzá: egyem a lelkit.

Bakányiné nem neheztelt meg. Inkább valami kellemeset érzett arra, hogy ténsasszonykának szólítja az öreg, éppúgy, mint ezelőtt húsz esztendővel. Akkor ő még csinos menyecske volt; de Gyurgyalag akkor is ilyen ráncos, ősz legény vala bizony, akit bácsinak illett szólítania. S ennek a szemében ő még ma is a régi! Hogy az isten is áldja meg érte.

Messze, a nádasban, lövés hallatszott. Mintha egy nagyot roppant volna valami

a föld gyomrában, úgy mordúlt föl a hang, röviden, hevesen.

— Lám, ni, — Zalárnak már szerencséje akadt, — szólalt meg Bakányi Pali irígykedve.

— Az nem Zalár úr volt, magyarázta Gyurgyalag; Zalár tekintetes úr még nem lehet olyan messze. Ha ő lűtt vóna, akkor zúgna, sisteregne itt a nádas; akkor visszhangja vóna a pukkanásnak.

Zalár csakugyan nem sokat törődött e percben a vadászattal. Egy keskeny lápi ösvényen állott meg a csónakkal; feje fölött szinte összeért a nád; a barna mocsárvíz pedig tükröt tartott a csónakban ülő asszony elé, amint lenézett bele. A csónak körűl, ahol a nádfal megmozdúlt volt, zümmögő szúnyogok jajgattak, sírtak.

Nóra összetette a kezét. — Menjünk ki innen Jenő, hisz' itt még meg sem ölelhetlek, súgta lágyan, mintha a nádas beszédét tanúlta volna el.

Zalár lenyomta a tolórudat az iszapba s elindította a csónakot. Látszott rajta,

hogy nem akar időt veszteni. Máskor, ha maga járta itt a láp útvesztőit, órákig el tudott merengeni a mozgó zöld árnyék játékán; nézte a víz mélyéből visszaverődő képét a nádasnak; hogyan kígyóznak a ringó hullám keblén az eltűnő meg ujra fölmerülő nádszálak, melyek a víz fölött, a valóságban, szinte mozdúlatlanok voltak, míg a ringó vízben szakadatlanúl csavarodtak, furakodtak árnyalakjokkal fölfelé. Most mindez nem érdekelte. Vadrucarajok emelkedtek ki az útjába eső kis rónavizekről; oda sem hederített. Szinte suhant csónakjával, mint a sirály a víz fölött. S egy fordúlónál Nóra csaknem fölsikoltott. Ott látta maga előtt a szétnyíló nádas partján túl a két nagy fenyőfát, amely a Zalár csöndes kertjének a végében állott őrt.

Néhány perc múlva halk neszszel érte a csónak a partot. Zalár fölállott s körűlnézett. Aztán kezét nyújtotta Nórának s kiemelte a gyepre. — Itthon vagyunk, mondta, titkolódzva.

Az evezőt s a tolórudat ledobta a csó-

nakba, aztán a kert alatt, a burján közt, karonfogva vezette tovább az asszonyt, aki szorosan simúlt hozzá.

Az istálló mögött egy félholdnyi terűleten sűrű faiskola volt. Csupa akác. Alig lehetett közte járni. Itt megállott Zalár s egy csonka fatörzsre ültette le Nórát.

— Nem akarom, hogy meglássanak, mondta elfojtott hangon. Várj meg itt! mindjárt visszajövök érted.

Nóra magára maradt. Nagy csönd vette körűl. A sűrű zöld lombok egészen elfödték, de ő előle is elfödtek mindent. Összerezzent, amikor nem messzire tőle egy gyöngytyúk kezdett kiabálni, élesen, rikácsolva.

— Eső lesz, gondolta magában. Csellőn már megtanúlta, hogy ezt jelenti, ha lármázik a gyöngytyúk.

Szokatlan nagy volt a forróság. Ha nem lett volna a helyzeténél fogva izgatott, talán ledőlt volna a gyepes földre s bágyadtan húnyta volna le a szemét, annyira vágyott néhány percnyi pihenésre.

De már késő volt, mert lépések közeledtek. Furcsa, könnyű, moszatoló lépések, aminők a kullogó rókáé. A sűrűségben meg-megszűnt a mozgás, meg újra elkezdődött. A gyöngytyúkok fölriadtak s gyors futással, mint a menekülő fácán, surrantak el a faiskola bozótjában, láttatlanúl.

— Ez nem Zalár, mondta magában Nóra, élénken figyelve, mialatt a lélekzetét is visszafojtotta.

Egyetlen keskeny nyílás volt a sűrűség közt, amelyen néhány ölnyire beláthatott a fiatal fák közé. Ösztönszerűleg szögezte oda tekintetét.

A gyanús, halk lépések ujra megindúltak. Így csak olyan valaki járhat, aki rosszban töri a fejét. Nórán végigborzongott az az érzés, hogy egészen egyedűl van s meg sem mert moccanni. Torka összeszorúlt. A másodpercek mintha megannyi örökkévalóságig tartottak volna.

Most szétnyílt oldalvást a bozót s egy kormos, fekete fej tűnt elő közűle. Utána következett az egész alak. Egy kígyószerű

mozdulattal tovacsúszó cigány alakja. Szemét kimeresztette, előre figyelt, még szimatolt is, mint a lesben álló vadállat. Aztán folytatta útját, be a sűrűbe, anélkűl, hogy észrevette volna azt a halálsápadt női arcot, amely alig három ölnyire volt tőle egy buja akácbokor mögött.

Az istálló felől erős morgás, azután mély, buffogó ugatás hallatszott. Egy nagy, haragos kuvasz ugrott be a faiskola túlsó végébe. De nyomban elcsittította a mérges állatot egy parancsoló hang. A Zalár hangja volt az.

Nórának a szívéről százmázsás kő esett le. Pihegett, úgy leste, hadd térjen vissza elakadt lélekzete. Hallotta, hogy ott, amerre a cigány ment, gyors futással inal el valaki. A másik oldalról Zalár jött, sietve.

Amikor odaért, ahol Nóra várta, az asszony remegve mondta:

— Nem láttad? nem vetted észre? Ó de csúnya fekete ember volt! Hogy villogott a szeme!... nagyon féltem!

Zalár elborúlt arccal, de meglepetés

nélkűl hallgatta. Egyet füttyentett. Arra a nagy kuvasz keresztűl csörtetett a bozóton, hozzá. Zalár lemutatott a földre s halkan úszította a lompos ebet: ksz-ksz! A kuvasz nehézkesen, de búzgalommal fordúlt egyet-kettőt, nagyot buffogott, amikor arra a pontra ért, ahol a cigány a bokrok közt átsíklott, s aztán vad ugatással rohant be az akácosba.

— Arra ment, mondta Nóra, még most is riadozva.

— Ne félj tőle, csittította Zalár, ha Boglyas utóléri, majd elbánik vele.

De azért magában mégis elkomolyodott. Alig egy hete harmadszor hallott erről a kóborló cigányról. Mit kereshet ezen a környéken, ahol csak veszedelem érheti a bőrét?

Megsimította a homlokát. Eh, mondta fönnhangon, most ne törődjünk vele. Gyere; senki sincs utunkban; eltávolítottam a közelből mindenkit.

És azzal sietve, óvatosan vezette az asszonyt, körűl a kert mellett, be, a néma,

nagy házba, ahol kívülök most senki sem volt.

*

Nóra pihegve állott meg a dolgozószoba nagy íróasztala mellett, amelylyel szemközt a hársfa lombja látszott odakint. Körűlnézett. Valami árnyalatával a szomorúságnak s a meghatottságnak mondta: itt lakol hát, Jenő!

Zalár bólintott. — Elég egyszerű, úgy-e, mondta, oly hangon, amely a szivébe nyilalt az asszonynak.

— *Akkor* is egyszerű volt, szólt Nóra elmerengve. S fürkésző tekintettel folytatta: nem látok virágot.

— A te idő́d óta nincs virágom.

— Az én idő́m óta! .. Jenő, meghasad a szivem!

Eltakarta az arcát; úgy rémlett Zalárnak, mintha ingadoznék. Odasietett hozzá s megölelte. Közönyös akart lenni, de nem tudott. Úgy szeretett volna beszélni a régi dolgokról, mintha semmi felindulást sem okozna már neki az emlék; de nem bírt.

— Eléggé remete-lakás, úgy-e? kérdezte.

Nóra átfonta a nyakát mindakét karjával. Szegény! súgta a fülébe, s Zalár érezte, hogy megnedvesedik az arca, amint az asszony hozzásimúl.

— Hol az ágyad? kérdezte Nóra kisvártatva s kíváncsian jártatta végig tekintetét a garçon-lakáson.

Zalár a szomszéd szoba felé mutatott.

— Látni akarom, gyere.

Megfogta a Zalár kezét s ő ment elől. Tágas szoba volt az is, mint a falusi régi házak szobái rendesen. A legszükségesebb bútordarabokon kívül nem volt benne egyéb. Az egyik sarokban egy ócska, széles ágy gúnyasztott. Az éjjeli szekrénykén két gyertya közt egy kicsi arcképállvány tűnt fel Nórának. Oda akart sietni, de Zalár elfogta, megállította. — Azt nem engedem, azt az egyet . . .

Mennyire rosszúl ösmerte ezt az aszszonyt, ha azt hitte, hogy e pillanattól fogva még egyébbel is törődik itt, mint éppen

azzal az egygyel! Nóra összetette a kezét. Ezt a mozdúlatot még nem feledte el Zalár Sem azt a tekintetet, amivel az aszszonya az imádkozó könyörgéseket kísérni szokta valaha. Szeme a Madonnáé volt ilyenkor; félig nyitott szája pedig az ördög tüzét lihegte.

— Engedd, hadd lássam azt a képet, engedd!

S minthogy Zalár még folyvást tiltakozott: rákapaszkodott ujra, s addig küzdött a puha ölelések fegyverével, amíg ott volt már a szája egy vonalnyira a Jenőétől, s ekkor ismételte esdeklő, akaratos, illatos, szomjas ajakkal: engedd!

Zalárnak úgy dobogott a szíve, mintha első szerelmi légyottján lett volna. Két kezével beletúrkált az asszony sárgaselyem hajába s odaszorította magához, éppen a szájához. És ekkor elkezdtek remegni mind a ketten, mint a nyárfalevél. Nóra valamit akart mondani, de nem tudott. Ott volt a Zalár karjában, mintha meghalt volna. Mialatt Jenő majd összetörte ölelésével:

elbágyadva a szerelemtől csak gügyögött, szepegett.

A félhomályos, kimondhatatlanúl csöndes szobában olyan hangok támadtak, mintha haldokló madárkák cippannának ki egy lángtengerből.

A boldogságnak ez a fajtája már nem is öröm volt többé, hanem szenvedés. Negyedfélév sóhajtó s rettegő nélkülözése, búbánata, mulasztása, vágya, sóvárgása, jajgatása, csalódása, mind-mind bele akart tolakodni ebbe az egyetlen pillanatába a visszatérő üdvösségnek. És mind a kettőjöknek több volt a kínja ebben a rég ösmert, soha el nem feledett, de annyi tengerideig szünetelt ölelésben, semhogy a véget nem érő csók, amivel megőrjítették egymást, el bírta volna feledtetni velök: mit vesztettek, távol egymástól, egymás nélkűl.

Amikor Zalár szinte tántorogva a mámortól az ablakhoz rohant, hogy egy kis levegőt engedjen be a körűlötte égő pokolba: maga dobta oda a félig alélt asszonynak azt a kis arcképet. Nesze,

nézd meg; . . . bánom is én már; . . . törődöm is én már valamivel ezen a világon! . . .

Nóra mohó tekintetet vetett a képre s akkor lerogyott Zalár elé és elkezdett sírni, kacagni és csókolta a lábát az emberének, úgy ujongott föl hozzá:

— Uram, egyetlen drága uram nekem; méltatlan vagyok hozzád! te istenem, megváltóm!

Minden szava elcsuklott a nagy megindúlástól; és Zalár ahogy ott állott előtte egyenesen: összeszorította a fogát és két öklével belevágott a saját zúgó fejébe, úgy zokogott föl behúnyt szemmel, szétrepedéssel fenyegető mellel az égre.

Annál pedig nincsen borzasztóbb, mintha az igazi férfi sír. Attól nemhogy megolvadnának a kövek, mint az asszonyok könyétől; hanem az sem volna csuda, ha fölszakadnának szilárd alapjokról kínjokban, és dühöngő, öldöklő rohanással zúgnának végig a bércek oldalán és belevágódnának titáni erővel a tengerek vizébe,

hogy ne hallják a rettenetes hangot: a férfi zokogását.

Nóra fölugrott a földről. Ő már nem sírt. Egy pillanat alatt le tudott csillapodni. Mi volt az ő baja ahhoz képest, ami most *ennek* a szivét itt megrepeszteni készűl?! Elkezdte Zalárt simogatni, rázni, élesztgetni, Jenő! hallgass el, Jenő! a mindenható istenre kérlek. Megbolondúlok, ha ezt a hangot hallom. Beismerek mindent, csak hallgass el már. Én vagyok a világ legnyomorúltabb teremtése; hogy el tudtalak hagyni! Ver érte az isten! Ver mind a két kezével! Jaj, ha én még egyszer bűnbocsánatot kaphatnék tetőled! ha te engem még egyszer úgy tudnál szeretni, mint régen!

Zalár megrázkódott. Elhallgatott. Mintha nehéz álomból ébredt volna, úgy nézett az asszonyra, aki szétbomlott hajjal könyörgött hozzá.

Ami nagy szomjúsága volt az imént az már nem égette. Eloltotta azt a negyedfél év előtt megismételt csók. S lelkében

annak a kínja tört ki megint az imént, hogy át meg átjárta egy szörnyű bizonyosság; az, hogy újjá születhetik a világ, elölről kezdhet az uristen mindent: *ez* nem az a Nóra többé, aki volt, mielőtt tőle olyan kegyetlenül elment.

Ennek a tudatnak a fájdalma, ennek a bizonyossága alázta meg, törte meg az imént. És most is vergődik a kettős érzés között, amelynek egyike mégis csak meggyújtja benne a lávát ennek a asszonynak a közelében; de a másika az emlékezés viharát ébreszti föl nyomban és ez a vihar még a lávát is megforgatja, végig korbácsolja, büntetlenül. Benne nem eshet kár soha.

Az asszony utólsó feljajdúlása zúgott a fejében: »jaj, ha te engem még egyszer úgy tudnál szeretni, mint régen!« ... Erre felelt: — Úgy szeretni pedig én már senkit sem tudok ebben az életben, Nóra, még téged sem.

Az asszony búsan hajtotta le a fejét. Zalár hallotta, hogy csöndesen sír. De nem

érzett iránta semmi különös részvétet. Nem hal bele, gondolta; aztán van is mért sírnia. Ez az óra talán a vezeklés órája. Hadd legyen hát teljes a vezeklése.

— Gyere, mondta, most majd én számolok be neked arról, amit te alig ösmersz.

A titkos szekrényből kivette naplóját s leűltette Nórát maga mellé. Aztán el kezdett neki részleteket olvasni fel a múltból.

*

Órák teltek az alatt, hogy mindez történt. Az idő megváltozott odakint. A nagy forróságot egy-egy hirtelen feltámadó szélroham enyhítette. Kezdett az ég alja felhősödni.

Bakányiné már tökéletesen agyonkiabálta a környezetét. Szidta valamennyit, mint a bokrot s ezúttal volt is némi igaza a kitűnő nőnek. Az ura tudniillik nagy ostobaságot követett el. Szenvedélyes puskázó lévén, rávette Gyurgyalagot, hogy vigye be őket valahová a síkvizek egyikére, ahova szeret járni a ruca; ő pedig, — már mint Gyurgyalag, — a zsombik hátán tegyen

egy kőrutat, hogy a mély hasadékok közt pihenő kácsákat fölzavarja.

Gyurgyalag régen elment s vagy ott veszett valahol a járhatatlan lápi dagasztóban, vagy nagyon is búzgón fogta föl a dolgát, csakhogy egyáltalában nem mutatkozott. Pedig Bakányiné már majd hogy meg nem halt unalmában és éhségében.

— Látod Pali, mindig is ilyeneket csinálsz te, hallod. Most oszt' aszondom, vége legyen annak a hiába való durrogatásnak s engem innen valahogy kivigyetek, rendelkezett fokozódó türelmetlenséggel.

A két férfiú szörnyen meg volt akadva. Kivitték volna ők az indúlatos úrnőt szivesen, de szégyenszemre kitűnt, hogy egyikök sem tud kellőképpen bánni a lápi szerszámokkal, s ami még rosszabb, az utat sem ösmerték.

Mindazonáltal megkisérelték a szabadúlást. Vaktában visszaindúltak s Csigolya Muki szörnyű csápolást művelt az evezővel, úgy annyira, hogy mind belehányta a vizet a csónakba.

— Jesszus! elmerülünk! sikoltozott a sportkedvelő hölgy és kiragadta az evezőt a barátja kezéből. — Iszen maga még soha életében sem evezett, vallja be! forgatta kémlő tekintettel.

Muki lesütötte a szemét s így szólott: bevallom, nem eveztem biz' én.

Csak egy csöpp hija volt, hogy a föllázadt úrnő végig nem simított rajta az evezővel erre a nyílt beösmerésre.

— De az ebadtát, engem most innen kivigyenek, aszondom, egy-kettő! Ha megharagítanak fölborítok mindent! Itt veszünk, aszondom! . . .

Szinte reszketett a szája az indúlattól. A két úr belehalványodott, úgy hallgatta. Aztán mintha titkos ösztön dolgozott volna bennök, egyszerre kezdtek ordítozni torkuk szakadtából: — Gyurgyala-ag! Gyurgyala-ag!!

A békák mind megvesztek a hallatára.

Amikor már egészen berekedtek, végre felelt nekik a pákász, messziről. De már erre Bakányiné vette át a szót. Síró, sikoltó

hangon kezdte leszamarazni, a vén kötélre valót. Az ura ijedten vágott közbe: az istenért lelkem, ne bőszítse föl, amíg kint nem leszünk; hátha itt hagy bennünket haragjában.

Ez az érv hatott. A hölgy megszelídűlt. Amikor Gyurgyalag a magas zsombikon ugrálva megérkezett, még neki állott följebb. Hogy mertek onnan elmozdúlni, ahova ő beállította a csónakot? Most tiszta véletlen, hogy itt is van olyan zsombik, amin ő lábbal járhat. Ördög vigye az ilyen rendetlen urakat.

Ezt biz' el kellett nyelni most. Hanem a parton kitört Bakányinéból minden visszafojtott méreg. Sikoltó hangjától riadozva menekűltek a récék. Maga Gyurgyalag is ijedten lódította vissza a csónakot az érbe s elkezdett befelé evezni, a nádas irányába.

Bakányi Pali, meg Csigolya Muki röstelkedve húzódott a haragos delnő útjából a kint ácsorgó szekér felé.

Az asszony rögtön menni akart. Hát

nem várjuk meg Zalárékat? kockáztatta meg a kérdést az ura.

— Mit? te még ujra váratni akarsz? talán nem vártam eleget?! Mi közünk Zalárhoz! Majd előkerűl az; nem olyan mafla az, mint akárhány más ember. Oszt' itt lesz nekik Sárdy; mi csak menjünk egy-kettő, hazafelé; meg se álljunk addig. Hát nem látod, hogy eső készűl? Még a nyakunkba szakad valami vihar. Egyéb nem is hiányzik a mai naphoz.

Csigolya Muki azt gondolta, hogy 'iszen a vihar úgy is dühöng már, de nem mert szólani. Felült a bakra s meglapúlt, mint a nyúl. Hadd üljön most Pali a nagyságos asszony mellett.

Bakányiné ráförmedt a kocsisra: még sem hajtasz? mamlasz!

Elindúltak, vissza sem néztek többet.

Az ördög titka

Zalár arra hagyta félbe a napló olvasását, hogy valaki halkan kopogtatott.

Fölugrott s egy pillanatig megütődve várt, abban a hitben, hogy talán tévedett. De a kopogtatás ismétlődött. Ekkor Nórát hirtelenében a szomszéd szobába vezette s aztán kíváncsian nyitott ajtót.

Hela állott előtte. Alázatos volt, aminő rendszerint nem igen szokott lenni. Lesütötte a szemét. Zalár csudálkozva kérdezte: mit akarsz? hogy tudod, hogy itthon vagyok?

A cigányleány sötét arcbőre szinte égett a pirosságtól, amint felelt: tudom; láttam. Élesen nyomta meg mind a két szót. Zalár megértette, hogy fölfedezték. Valósággal röstelkedve és kitérően kérdezte: mit akarsz?

— Valaki jön a nagy puszta felől, mondta Hela. Azt gondoltam, jó, ha tudja a gazda.

Zalárt szokta gazdának nevezni. A nagy puszta alatt pedig Csellőt értette.

Zalár kiment a folyosó végére s onnan győződött meg arról, hogy Hela igazat mondott. A rónaságon gyors ügetéssel közeledett a Sárdyék két almásszürkéje s a könnyű kocsiban egy nő ült.

Még nem lehetett ugyan bizonyossággal megösmerni, de Zalár úgy látta, hogy Sárdyné maga jön hozzá. Annak pedig nem volt szabad megtörténni, hogy Tera mama Nórát itt találja.

Egy pillanatig igazán zavarban volt. De csakhamar megkönnyebbülten sóhajtott föl.

— Hela, mondta inkább kérő, semmint parancsoló hangon, megbízlak valamivel. Okos és ügyes leszel, úgy-e?

— Ahogy a gazda kívánja, felelte Hela komolyan.

— Ha mindent láttál, akkor azt is tudod, ki van itt most. Nem szabad, hogy bárki is tudjon róla. Te elvezeted a nagyságát az érhez, a kert végére; ott van a kis csónak, abba beleültök s aztán átevezel a Szivárgón a két fűzfához. Ott vár valahol a kocsisom; megmondod neki, hogy vigyen benneteket Csellőre, rögtön. Én üzenem

Hela bólintott. Csak a földet nézte. Ha Zalár nem lett volna olyan izgatott, feltűnhetett volna neki, hogyan változtatja

szinét a cigányleány. De most nem volt idő fürkésző szemlélődésre. Besietett a szobába s két perc múlva Nórával a karján jött ki megint. Hela már tudja, a mit tudnia kell; menjenek, siessenek, mondta türelmetlenül.

A cigányleány megindúlt. Nóra szótlanúl igyekezett utána. Néhány pillanat múlva eltűntek az udvar liceum-bokrai mellett, amelyek a sövényt pótolták a nagy puszta felé eső oldalon. Legfölebb, ha az akácos faiskoláig érhettek, mire az almásszürkék befordúltak a nyitott kapun a ház elé.

Csakugyan Sárdy mama szállott ki a kocsiból. Kissé meg volt lepve, amikor Zalár eléje sietett a folyosón.

— Hát maga itthon van? kérdezte.

Most meg Zaláron volt a sor, hogy csudálkozzék a különös kérdésen.

— Na igen, folytatta Tera mama magyarázva, mert én azt hittem, hogy kint van a Szivárgóban. Odaállítottam Sámsont, a gulyást, az ér elé, a fűzfákhoz, egy

cédulával, amiben arra kérem magát, hogy mihelyt kijönnek, küldje haza Nórát, maga meg jőjjön ide, mert várom valami fontos és sürgős mondanivalóval. Bakányiék hozzánk készűltek s így jobbnak láttam, ha magam jövök el, mert máskép nem lehetett volna ma négyszemközt beszélnem magával.

Szokatlanúl ünnepélyes és mégis nyugtalan volt. Zalár sehogysem bírta elképzelni, miről lehet szó, de alkalmazkodott a helyzethez. Magyarázatképen, hogy Nórát elhagyta, ama füllentések egyikéhez folyamodott, amelyek nélkül még a legőszintébb ember sem lehet meg, ha oktalanságokat nem akar elkövetni.

— Helára bíztam a nagyságos asszonyt, mert egy negyedórára való dolgom volt itthon. Azóta már útban vannak visszafelé a csónakkal. Én öt perc múlva gyalog mentem volna körűl a Szivárgón.

Sárdyné vagy nem hallotta ezt, vagy nem érdekelte a Zalár magyarázata. Besietett a szobába. A nap e pillanatban el-

homályosodott. Zalár föltekintett az égre. Erősen kezdett borúlni. A meleg épp oly tikkasztó volt, mint nyáron. Villámlás hasgatta meg a gomolygó felhők sötétségét. Még vihar lesz, mondta magában Zalár s hozzátette: reménylem, Hela kitesz magáért; ugyancsak igyekeznie kell.

A szobában Sárdyné úgy kinálta meg üléssel, mintha tulajdonkép ő volna itt itthon. Nagyon fontos a közölni valóm édes barátom, szólott; komoly szükségem van önre ezuttal. Amennyire lehet, röviden avatom be s előre is kérem, ne szakítson félbe; ne kérdezzen, ne zavarjon meg egy fölösleges mozdúlattal sem, amíg be nem fejezem mindazt, amit mondani akarok, mert amilyen izgatott vagyok, nem tudok majd sorrendet tartani.

Zalár összeszorította a száját s mély hallgatással várt.

— Két hete már, hogy egy asszony van nálunk, — kezdte Sárdyné — akiről különben semmi bizonyosat sem tudtam, amikor hozzánk kerűlt. Egy fürdőn

ösmerkedtünk meg vele, mert magyar volt. Aztán ott a betegségemben jó szívvel ápolt s ezért hálásak voltunk hozzá. Tamás nem nyugodott addig, amíg meg nem hívtam. Akkoriban Roheim bárónénak mondta magát.

Sem gyanakvó, sem túlságosan követelő nem vagyok; de ösztönszerűen szoktam megfigyelni mindazokat, akiknek a társasasága hatással lehet a leányomra. Már pedig Roheimné asszony, született Fóthy Nóra, a legujabb időkben benső barátságot kötött Irénkémmel. Anélkűl, hogy valami jelentékenyebb okom lett volna rá, nagyon hamar, már egy pár nap múlva, megmagyarázhatatlan szorongást éreztem arra a gondolatra, hogy az én fehér liljomszálam egy ilyen nagyvilági nővel keveredett pajtásságba. Akárki mit mond is, nekünk, anyáknak, prófétai ihlet tud támadni a szivünkben, amely segít bennünket, hogy lássuk a láthatatlant s megérezzük gyermekünk veszedelmét. Amint apránkint tisztúlt véleményt alkottam erről az asz-

szonyról, s amint sejteni kezdtem, hogy olyan sajátságok lappangnak benne, amelyeket mi, régi nevelésű nők, soha sem tarthatunk magunkhoz valóknak: fölébredt bennem az óvatosság kötelessége.

Egy fölbontott levelet találtam a kertben, a nagy diófák egyike alatt, ahol a vendégünk ábrándozni szeret. A levél *neki* szólott. Közönséges viszonyok közt csúnya dolog lett volna, amit tettem; de anya vagyok, balsejtelmektől gyötört anya, aki nem sokat törődik vele: összeütközik-e valamely társadalmi fölfogással, amikor a gyermeke érdekében bizonyosságot szomjazik. Elolvastam azt a levelet. Maga barátunk, Zalár, s e perctől kezdve még annál is több: az én tanácsadóm, segítőtársam. Magának is el kell azt olvasnia. Nézze, itt van.

Egy összegyűrt levelet vett ki egy kis iratcsomó közűl, amelyet mostanig szinte görcsösen szorongatott s átnyújtotta Zalárnak, aki mindezt úgy hallgatta, mintha álmában beszélnének hozzá. A levélben

nem volt névszerint való megszólítás. Kuszált vonásokkal, mint ahogy a nagyon ingerűlt emberek írnak, ez volt benne:

»Ha megkísérled, hogy dacolj velem, tapasztalni fogod, mennyire igazad volt, amikor azt a gondolatot szívtad magadba, hogy maga az ördög tette rád a kezét, a pokol hatalmával. Mondj le arról a gondolatról, hogy tőlem, akit végkép tönkretettél, valaha megszabadúlsz! Láthatod, hogy máris kinyomoztam az utadat, mint eddig mindenkor! Ezúttal ugyan annak a közelébe menekűltél, akit én kerűlök. De vigyázz, mert kétélű késsel játszol. Egy szavammal megalázhatlak, semmivé tehetlek. Akit elárúltál, az talán maga tipor össze, ha megtudja a valót. Biztosan foglak a titkommal s így nincs miért sietnem. De azért túlságosan türelmes sem vagyok. Tudod, hogy visszavárlak! Minél később jösz, annál kínosabb lesz a vezeklésed. Vigyázz! — Írj rögtön Budapestre, a Fertő-utca huszonharmadik szám alá.«

Zalárnak meggyorsúlt a lélekzetvétele

s kissé elhalványodott; de minden erejét összeszedte, hogy el ne árulja, mi forr benne. Ezt az írást elég gyakran látta s most ráösmert, ámbár a vonások meglehetősen el voltak ferdítve. Ezt a levelet Őrlős írta. Az egyetlen ember, akit bohémkorában igazi barátjának tartott. Zúgott az agya azoktól a gondolatoktól, amelyek megrohanták. De nem mélyedhetett el tűnődésébe, mert Sárdyné ujra megszólalt:

— Láthatja ebből, hogy önkénytelen és ösztönszerű aggodalmam mennyire jogos volt. És mégis reszkettem, nehogy elhirtelenkedve kövessek el valamit, amit nem lehet többé jóvátenni. Ebben a levélben legföljebb csak megerősítését találtam sejtelmeimnek, de annyi bizonyítékot, amenynyire a lelkiösmeretemnek szüksége volt, még nem.

Beavattam hát a kapitányt, aki rokonom s aki azon a napon, amikor a levél kezembe kerűlt, az egyetlen megbízható férfiember volt, akivel nagy türelmetlenségem-

ben rögtön rendelkezhettem. Bizonyos, hogy a férjem csak elrontott volna mindent. Pistuka imádja Irént s a tűzbe menne érte. Az Irén érdeke volt az egyetlen érv, amivel rá tudtam bírni arra a kényes föladatra, amire — izgatottságomat látva — végűl vállalkozott. Még aznap éjjel elutazott, hogy tisztába hozza, ki hát tulajdonképen a mi elvált báróné vendégünk. Pistuka ma megjött s az adatok itt vannak, nézze csak.

Zalár átvette a jegyzéket, amit Sárdyné mutatott neki. Pistuka karmolt tele egy ív papirost az ő huszáros jelentésével. Széles sorokban szakgatott mondatok, amelyeknek az értelmét néhol ki kellett egészíteni, mert a jelentés írója el-elnyelt egy nem éppen szükségtelen szót is.

A kapitány ezt írta:

»A Fertő-utca 23. szám, kis külvárosi ház.

Három lakófélt találtam benne. Köztök egy magányos férfit.

Ez az! Ideges, kapkodó ember. Őrlősnek hívják. Már deresedik. Festő, de nem dolgozik. Züllik.

Italos. Velem ugyan nem soká bírta szegény! Amint megtudta, honnan jövök, még ő kapaszkodott belém. El sem eresztett többet. Összebarátkoztunk. Magam is ezt akartam egyelőre.

Azt hiszem, bolond, vagy meg fog bolondúlni. Benne van a tekintetében. Azt állítja, hogy báró Roheim sohasem is volt a világon. A szép asszonyról nem örömest beszél. Mindenre azt mondja: nem tudom. Kicsoda ez a Fóthy Nóra? kérdeztem tőle egyszer. Rám bámúlt. De hát honnan tudja ön, hogy ő Fóthy Nóra?

Hallatlan! Hihetetlen!

Hisz' ez valóságos regény! Erről az asszonyról az tud legkevesebbet, akitől minden fölvilágosítást vártunk.

Megkerestem a Görgényieket, a *rokonokat*. Soha életökben semmiféle Fóthy Nórával nem volt dolguk. Sem tartáspénzről, sem örökösödési egyezségről eszerint nem lehet szó.

Volt az asszonynak egyszer valakije, akinek a megnyugtatására találta ki a mesét

Roheimról. Az a valaki tönkre ment s ekkor bomlott meg Őrlős és ment a szirén után, aki a sülyedő hajóról menekűlt. Láttam az arcképeit. A régieket. Gyönyörűek. Őrlős jól festhetett valamikor. Csak egy van a képek közt, egy madonna-arcú,amely alá Z. betű van írva. Remek asszony!...«

Zalár előtt kezdtek a betűk elhomályosodni. Sárdyné észrevehette, hogy nem olvas már, csak mereven néz, s azt mondta: — Nem szükséges végig olvasnia. Minket csak az eleje érdekel. A többi a kapitány lobbanó indúlata, semmi egyéb. Annyi bizonyos, hogy egy kalandornő van nálunk, a veszedelmes fajtából. Megjelenése hódít, modora megnyer; elhiszünk neki az első szóra mindent; eszünkbe sem jut megbizonyosodni. S aközben a Damokles-kard folyvást a fejünk fölött. Én botrányt nem akarok, de most már egy nyugodt percem sincsen, amíg ezt a rejtelmes teremtést itt tudom. Maga okos ember, hát magához fordulok. Pistukának tovább már hasznát nem vehetem. Ő bevégezte bizalmi küldetését.

Zalár fölállott. Olyannak érezte bensejét, amilyen az a vidék, ahol orkán zúgott végig. Most hát összetört, összeroppant, semmivé vált minden. Még az is, ami az emlékezésben jó lehetett. Most eszébe jutott, hogy soha egyetlen okmányát sem látta az asszonyának, pedig volt idő rá, hogy kérte. Nem bizalmatlanságból. Erre nem is gondolt. Hanem, mert akkor érlelődött lassan a lelkében, hogy végűl magához láncolja egészen. Hadd legyen akkorra minden elkészítve. És most bebizonyítják neki, hogy egy fantomért rohant volt az örvény széléig. Valakiért, aki tulajdonképen nincs is. Őrlős, akit az ő bukásakor a fantom magával ragadott, kevésbé volt ideális, mint ő, és megtudta, hogy semmit sem lehet tudnia. Ennek a szirénnek még neve sincsen. Ez az asszony a végzetes rejtelem. Talán ő maga is rég elfeledte már az igazat, amióta a fantasztikus mesék világában bolyong.

Az elfojtott indúlat hangján mondta Sárdynénak: magamra vállalom, hogy

szépszerivel megszabadítom önöket ettől az asszonytól; menjünk Csellőre rögtön.

Sárdyné megszorította a kezét s előre sietett.

»Kedves barátom, gondolta, mialatt a folyosón végig ment, illik is, hogy *te* szabadíts meg tőle, aki miatt tulajdonképen szerencsénk volt hozzá. Vak lettem volna, ha nem vettem volna észre. Vajjon kiábrándúlsz-e most már? Istenem, mit is nem tesz meg gyermekéért a szerető anya!«

Beültek a fogatba s az almásszürkék gyors ügetéssel indúltak hazafelé.

A hirtelen támadt szélrohamban olyannak látszott a Szivárgó messze terjedő nádereje, mintha millió haragos kéz cibálta — rázta volna.

A lidércfény meg az égő tűz

Az akácos faiskolán oly gyorsan ment át az aranyhajú asszonynyal a cigányleány, ahogy a sűrűség közt csak lehetett. Amint a kert alatt visszafordúlt, hogy meggyő-

ződjék róla, nyomában van-e Nóra, majd hogy föl nem sikoltott. Úgy rémlett neki, mintha az akácbokrok közűl egy fekete, borzas hajjal kőrített sápadt arc meredne feléjök. De csak egy pillanatig tartott a látomány. Hela maga is azt hitte, hogy csak képzelődött. Erre jőjjön, erre, mondta Nórának s megfogta a kezét, hogy vezesse.

A mocsár süppedő szélén ott volt a fínom cipők nyomai, ahol Nóra egy pár órával ezelőtt végigment Zalárral. Csak ezekbe a nyomokba kellett megint belelépnie.

Amint a csónakban voltak, Hela a tolórúddal nagyot lökött a parton. A csónak ringó mozdúlattal siklott be az érbe és eltűnt a nád között.

E pillanatban ujra szétnyílt a sűrű akácos és egy leskelődő alak, egy cigány, bújt ki belőle. Még az orrcimpája is remegett, úgy figyelt. Hallgatta Hela evezőjének a locscsanását. Kis vártatva megfordúlt s lopódzva, súnyítva, mint a csikaszfarkas, surrant be a nádas szélébe s a magas sás

közt, amelyet a szárazság kiszikkasztott, osont körűl a puszta felé.

A szél erősen fújt s tartani lehetett tőle, hogy vihar lesz. Nóra aggódva, félénken sürgette Helát: siessünk, lelkem, siessünk, ahogy lehet.

A cigányleány nem szólt. Minden erejét megfeszítve dolgozott. Letért az eléggé széles viziútról s befurakodott a csónakkal a zsombikos közé, ahol semmi jel sem mutatta, merre kell haladni. A magas zsombikot párnásan borította mindenütt a rajta termő vadfű. Erjedő lápi szagot hordott magával a meg-megújuló szélroham.

Nóra észrevette, hogy már régóta nem azon az úton mennek, mint az előbb. Csudálkozva kérdezte: — Merre megyünk Hela? Hova viszel?

Hela még néhányat taszított a tolórúddal, — az evezőnek itt már nem lehetett hasznát venni, — s azután megállott.

Fejök fölött egy nagy, gomolygó felhő váltott át az égen. Emberalakja volt; az

arca sötét, a haja hosszú fehér sáv, amely úszott utána.

— Tündér Ilona itt van, mondta Hela halkan, a felhőt nézegetve. Nóra meghallotta s ijedt csudálkozással nézte a cigányleányt, aki mintha egy láthatatlan lénynyel beszélgetett volna.

— Hela, az istenért, siessünk, mondta, majdnem könyörögve.

De Hela nem mozdúlt. Folyvást azt az emberalakú felhőt nézte, ahhoz beszélt.

— Az égő tűznek mi az ellensége? A víz! Én vagyok a lidércfény, aki becsalogatom a tüzet oda, ahol meghal. Az égő tűz itt van, hallod-e, anyám, Tündér Ilona? Jól van-e így?!

— Mindenható isten, megőrült, mormolta Nóra, összeszorúlt torokkal. Hela! Hela! vezess ki innen; neked adom a piros gyöngysort, ami úgy tetszett neked! könyörgött összetett kézzel.

A cigányleány végre odafordúlt hozzá. Kimondhatatlan gyűlölet volt a tekintetében.

— Te fehér kígyó, mondta durván,

ijesztően, tudod-e, hol vagyunk? Nézz körűl, látsz-e mást, mint nádat; érzel-e mást, mint szelet? Itt vagyunk a Szivárgó szivében; ha én most itt hagylak, reggelre meghalsz a félelemtől. Majd jönnek a lidércek és itt lobognak zöld fénynyel melletted. Nem égetnek meg; inkább megfagyasztanak! Majd jön az éjszaka, iszen már este van nemsokára. Megfojt lassan a lápi levegő, amit te ki nem bírsz! Ha szél nem volna, már kezdenék a nótát a szúnyogok. Egy szúnyog semmise; de millió szúnyog a pokol. Majd meglátod!

Nóra remegett, mint a nyárfalevél. Megértette, hogy veszélyben van s tehetetlen gyávasággal, azt sem tudva, mit mond, ismételte: — Hallgass Hela, hallgass, ó istenem!

Hela a tolórúddal a kezében kilépett a csónakból egy zsombik tetejére, onnan beszélt: — Gyűlöllek téged, te fehér kígyó. De nem fojtalak meg, mert Tündér Ilona nem akarja. Én csak a lidércfény vagyok, akinek az útján te nem járhatsz, mert te

az égő tűz vagy. Ellenséged a víz, ami most körülvesz itt. Megyek már; de te nem jöhetsz utánam; te itt maradsz és meghalsz reggelig vagy megbolondúlsz.

Egyik zsombikról a másik tetejére szökve indúlt el, mintha szárnya volna.

— Hela! ne hagyj itt! sikoltotta Nóra, halálos kétségbeeséssel.

A cigányleány megfordúlt s vad gyönyörrel nevetett. Hangja úgy süvített, mint a kacagó sirályé. Kezded úgy-e? Csak rajta, rajta! csak sírj, csak könyörögj! Sírtam titokban én is! Irénke is sírt, hallod-e? te kígyó!

Megint elindúlt, olyan úton, amelyen kívüle mindenki százszor is elveszett volna az ingoványban.

Nóra már nem tudott hangot adni. Rémülten nézte, hogyan tűnik el Hela a láp messzeségében. Tudta, hogy hiába minden, ez a teremtés meg nem könyörül rajta.

Borzasztó izgatottságában azt sem kereste, miért van mindez. Csak félt; kimondhatatlanúl félt. Majdhogy a szíve

meg nem szakadt bele. Érezte, hogy szédűl. Nem volt, aki segítsen rajta. Elájult.

Hela azalatt megtette az ő kötéltáncosnak való útját. Egyik földpúpról a másikra, egyre tovább. A tolórúd volt a támasza. Sietett, de már jó kedvvel. Az ő fogyatékos erkölcsi érzetének megvolt az elégtétele. A lidércfény útjára hogyis mert rálépni az égő tűz? A pokol tüze? Hadd veszszen ott, ahol van!

Amint a mocsár szélén kissé fáradtan gázolt a sás közt, hogy a fűzfáknál ácsorgó szekérhez jusson: néhány lépésnyire mellette megmozdúlt a magas sás. Odanézett. Ugyanaz a fekete arc emelkedett ki előtte, amelyet az akácosban látott. Most megösmerte.

— Mirkó! sikoltotta s ösztönszerűleg kezdett futni. A cigánylegény boszút lihegve vetette magát utána — Mondtam, megesküdtem, hörögte fogcsikorgatva, hogy az én kezemtől halsz meg! Vak dühében csak a futó leányt látta; azt nem vette észre, hogy a fűzfák felől szemközt rohan

velők egy alak, akinek hosszú pányvakötél van a kezében. Az volt Sámson, a törpe gulyás.

Hela tudta, hogy most másfajta üldözője van, mint amikor a kis Sámson kergette. Mirkó csupa acélrugó; könnyű, mint a lapta.

A mocsár szélén a dúlt arcu cigány már csak két lépésnyire volt tőle. Már kinyújtotta feléje a kezét, amelyben ugyanaz a fényes kés villogott, amelylyel egykor Zalárt fenyegette. Még egy pár ugrás és a cigány kése érintette Helát. A leány fölsikoltott, de futott tovább. Már senkisem üldözte. Mögötte egy tömegben hengergőzött a földön Mirkó meg Sámson.

A kis gulyás olyan volt, mint a medve; a cigány meg olyan, mint a párduc. Abban a percben, amikor Mirkó Hela felé szúrt: a gulyás pányvája már a nyaka köré csavarodott.

Sámson egyet rántott a kötelen s Mirkó úgy vágódott attól hanyatt, mintha lelőtték volna. A gulyás rátérdelt.

És ekkor kezdődött két vadállat élet-halál harca.

A medve volt zömökebb, erősebb; de a párduc volt fürgébb, vadabb.

Tépték egymást a körmeikkel; marcangolták egymást a fogaikkal. Sámsont borzasztó düh fogta el s meg akarta mutatni Helának, ki ő. A cigány pedig tudta, hogy csak a másik élete árán maradhat életben, szabadon.

Két bősz fenevad nem marja úgy egymást, mint ők ketten.

De mégis a medvének lett volna vége, mert hamarabb kifáradt, ha a párducnak nincs kötél a nyakán.

Egyszer olyat szorított rajta a kis Sámson, hogy Mirkó csak elnyaklott tőle; kidűlledt a szeme és kékesvörössé vált az arca.

Mire Hela a szekérhez ért és onnan visszanézett, Sámson már talpon volt. Mirkó mozdúlatlanúl feküdt előtte a lápi fűben.

Hela azt sem tudta, mi történt azok

közt. Azt is gondolhatta, hogy Mirkó elfutott. Rákiáltott a Zalár kocsisára, aki aludt volt a gyepen és az egész esetből semmit sem látott: — Hamar, hamar Csellőre! Megszúrtak; siessen!...

Fölült valahogy a szekérre s az ijedt kocsis a lovak közé vágott.

A nagy szél csöndesedett; eső nem is esett. Kezdett tisztúlni az égbolt.

A Zalár szekere alig valamivel később ért be Csellőre, mint a két almásszürke. Akkor már keresték Nórát. Hogy lehet, hogy még nem jött meg Helával? csodálkoztak.

A cigányleányt úgy kellett leemelni a szekérről. Csupa vér volt.

— Mindenható isten, mi történt? kérdezte Sárdyné remegve.

— Hívják ide Irénkét, hamar! esdekelt Hela, tántorogva.

Irénke Zalárral együtt sietett hozzá.

— Hela meghal, suttogta a cigányleány, amint az Irénke kétségbeesett hangját meghallotta. Azért hal meg, akit legjobban

szeret a világon. Ó, kisasszonykám, ott szeretnék lenni mindenkor, a nagy fenyőfáknál, a kondori kertben . . . ott!

— Hela! Hela! jajgatott Irénke sírva, de mást nem tudott mondani.

Zalárnak jutott eszébe, hogy megkérdezze: hol van a nagysága?

Leírhatatlan tekintettel nézett rá Hela.

— Az égő tűz ott van, ahol megöli halálos ellensége, a víz. A lidércfény utain az égő tűz nem járhat.

Félrebeszél, gondolta Zalár. De Sárdyné, akinek nagyon éles szeme volt, már tudta, hogy Hela gyűlöli Nórát.

— Bent hagytad a lápban, úgy-e? kérdezte.

Hela bágyadtan intett, hogy igen s boldogan mosolygott Irénkére, mintha azt akarta volna mondani: te érted tettem.

Szikra Pista épp' ekkor érkezett hozzájok. Alig hallotta meg, mi történt, elrohant. Nem kell aggódni, mondta kiabálva, szerencsére bejött Gyurgyalag is, ketten bizonyosan előkerítjük a nagyságát.

— Ott leszek úgy-e mindig, a fenyő-fáknál? kérdezte Hela Irénkétől, titkolódzva. A szegény kis leány ráborúlt a mamájára, ott sírt, keservesen.

Zalár már elküldött Cégérdre orvosért. Most gyöngéden vizsgálgatta meg a leány sebét. A szúrás a hóna alatt érte, balfelől, kissé hátúl.

Helát hamarosan lefektették. Sárdyné maga kötötte be valahogy a sebét. A szerencsétlen teremtés kétségbeeejtően gyöngűlt. Nagyon sok vért vesztett. Hörögni kezdett. Úgy látszott, hogy belsőleg vérzik el, még pedig most már rohamosan.

Irénke ránézett s látta, hogyan könyörög a szemével; szólani már nem bírt.

— A fenyőfáknál! — igen Hela, oda megyek hozzád, nagyon gyakran, mondta Irénke szent igérettel. S hozzátette: a gazdád megengedi.

Zalár megfogta a kis leány kezét és Sárdyné felé fordúlva mondta: — Ha Irénke akarja, otthon lesz abban a magányos kertben, ameddig él. Aztán Irénkéhez for-

dúlt. A talizmán itt van ma nálam. Sohasem adom vissza többet! Nagy szükségem van rá!...

Hela már nem hallott abból semmitsem. De látta, hogy Irénke fülig pirúlva hallgatja, amit Zalár mond neki s arra megelégedetten mosolygott. Ezzel a mosolylyal az ajkán ment el, messzire, az örökkévalóságba.

*

Késő este megjött Szikra Pista s a vén Gyurgyalag. Hozták Nórát, akire nem lehetett ráösmerni a kiállott nagy réműlet miatt.

Az aranyhajú asszonyt egyedül Zalár fogadta. A háziak közűl senki sem.

Nóra a megszabadúlás örömsikoltásával akart régi barátja nyakába borúlni, de Zalár egy mozdúlattal visszaparancsolta. Bevezette a házba s ott négyszemközt átadta neki azt a levelet, amit elvesztett volt s amiben Őrlős fenyegeti.

A szirén az első pillanatban megijedt,

de két másodperc múlva már fitymálva vont vállat. — Ez az egész? mondta. Az az ember őrült és én be fogom bizonyítani . . .

— Nem lesz rá alkalmad, mondta Zalár fagyos nyugalommal, ami Nórát sokkal jobban leverte, mintha vad kitöréssel támadt volna rá. Még az éjjel, azonnal indúlsz innen és nem jössz vissza soha! soha többé. Érted?

Ez parancs volt; szigorú és minden gyöngédség nélkül való. Ennek engedelmeskedni kellett.

Nóra hallgatott. Sokkal okosabb volt, semhogy tisztában ne lett volna azzal, hogy mindennek vége van; vége örökre.

— A kapitány úr szives volt elvállalni, hogy elkísér az állomásig. Egy óra múlva indúlsz. Isten veled.

Hidegen, közönyösen beszélt. Amikor bevégezte, megfordúlt és kiment.

Odakint épp' akkor sereglett össze a tanya népe a kis Sámson köré, aki elmondta, hogy megfojtotta azt a cigányt,

aki Helát megszúrta. Ott van a halott a Szivárgó szélén, a nagy sárban.

Egy óra múlva egy szekér robogott el a szomorú pusztáról.

Nóra ült benne, meg Szikra Pista.

Befejezés

Ami még hátra van, az nagyon kevés.

Helát a nagy fenyőfák árnyékába temették, ahová vágyott.

Irénke cifraságok és drága ékszerek helyett ezt a mélázásra való csöndes kertet kapta nászajándokúl az ő Zalárjától.

Sámsont a törvényszék fölmentette, mert önvédelemből fojtotta meg a cigányt, aki az életére tört.

Pistuka akkor éjjel, hogy Nórát elkísérte, eltűnt.

— Iszik valahol, mondta Sárdy boszúsan, valahányszor őneki kellett a gazdasági dolgokat az ekszkapitány helyett elvégezni.

De néhány nap múlva levél jött Pistukától, amely így hangzott:

«Édeseim! — Meg volt írva a sors könyvében, hogy három kolosszális szamár-

ságot kövessek el, mielőtt beadom a kulcsot. Hát én elkövettem a harmadikat is. A ti aranyhajú vendégeteknek szüksége volt valakire, aki megvédje őt félkegyelmű Belzebúbja ellen. Vállalkoztam erre a feladatra. Lovagjává váltam a nagyságának s e percben nyakig úszom az adósságban. Még ezer szerencse, hogy tegnap este a faképnél hagyott. Eltűnt végkép. Még azt sem sejtem, merre vette útját. Tőletek függ, hogy mi lesz velem. Ha lehet, váltsatok ki, mert különben egészen kvietálok, pedig azt hiszem, kár volna még értem. Szervusz! A kapitány.»

Sárdy Tamás dohogva-káromkodva küldte el bonorum direktorának a kívánt összeget.

– Tessék! mondta, ez rávall. *Az én pénzemen* csinál ilyeneket. És gondolatban félénken tette hozzá: ha legalább magam . . . De befejezni még gondolatban sem merte.

(Vége.)

ROMANTIKA

A Szilágyság egyik félreeső erdőségén mentünk keresztűl Gúzs Ferivel, az én melanholikus barátommal.

Egy kis birtoka volt Dersida környékén, oda készűltünk. Szép jószágából mindössze egy száz holdas pusztát tartott meg a Kraszna völgyében, a többit ezelőtt vagy tizenkét évvel eladta volt.

Hirtelenűl történt ez; azután eltűnt arról a vidékről. Beállott bujdosónak; végigjárta az országot széltében hosszában, mintha valami elől, vagy valaki után futna.

Csak nagy ritkán vetődött haza, a Krasznavölgyébe, ahol pusztai tanyája körűl csöndben vadúlt minden. Egy bocskoros ispán ügyelt az elhanyagolt gazdaságra, amelynek csak annyi szántóföldje volt, hogy

megélt belőle a cselédség. A többi mind zöld rét, tele fűzfacsoportokkal. Ahol temérdek vadgalamb hűsölt nyaranta.

Még az úri lakás körül is csupa fűzfa nőtt. Óriás szomorúfűzek, amelyek lelógatták ingó vesszeiket a fűre s gyönyörű sátrakat alkottak így. A rekettyetűz járhatatlan bozóttá sűrűsödött a kert mögött; abban elvadúltan költött a gyögytyúk.

Aki elfáradt, az itt kedvére pihenhetett: a szúnyogon kívül mással nem volt baja.

Jókora kerülővel, Csucsa felé kanyarodva jöttünk lefelé Erdély szivéből. A felséges hegyi útakon le-leszálltunk a szekérről s órákig ballagtunk, gyalog. Nem volt sietős az útunk.

A szekér nyikorogva jött aztán utánunk.

*

Egy pár ember lépdelt előttünk, még lassabban, még czéltalanabbúl, mint mi. Két cigány: egy férfi, meg egy asszony. Rongyosak voltak s az asszony vagy négy

lépésnyire ment a férfi mögött, teljes szótlansággal. A férfi magas, szikár alak volt; koromfekete, füstös haja lecsüngött. Az asszony még a válláig sem ért volna. Különben is kissé meghajolva ment, mert ő vitte a bugyrot; a férfinál nem volt más, csak egy hatalmas husáng, amely beillett volna a szekerünkbe rúdnak.

Ferinek nagyon megakadt rajtok a szeme s amint közelebb jutottunk hozzájok, izgatottan ismételte: különös! .. különös! . . .

Tágra meresztette a szemét, megdörzsölte a homlokát, s arra a kérdésemre, hogy mi olyan különös, nem felelt. Csak még jobban sietett, amíg utól nem értük a nagy cigány mögött lépdelő nőt.

Feri e pillanatban elibekerült. Láttam, hogy elsápad. Rája! kiáltotta.

Az asszony megijedt s elejtette a batyuját. A husángos cigány megfordúlt; csak most lehetett látni, milyen csúnya, rücskös; a szeme olyan volt mint a farkasé: fényes és alattomos.

— Rája! szólt Feri ujra, sokkal halkabban; szinte gyöngéden, az örömnek s az ijedtségnek az árnyalatával.

A cigányasszony reszketett; rémülten nézett hol a barátomra, hol a nagy cigányra, aki inkább kíváncsian és alázatosan, semmint fenyegetve állott egy helyben.

Az első tekintetre csak egy vénülésnek indúlt, sokat kiállott kártyavetőt sejtettem ebben a cigánynőben; de hova-tovább néztem, észre kellett vennem, hogy valamikor nagyon szép lehetett. Még nem volt ráncos, tehát nem is volt igazán öreg; csak nagyon törődött, fonnyadt.

Egyszerre leborúlt a Feri lába elé s elkezdett sírni, értelmetlen szavakat mormolt aközben.

— Kelj fel Rája! szólalt meg a nagy cigány rekedt, érdes hangon, amely ebben az erdőségben igazán a farkasmorgást juttatta eszembe.

Feri csak most tartotta érdemesnek, hogy a kormosfejűvel is törődjék. Oda lépett eléje.

— Csakugyan te vagy az, Dregán?! Te vagy?!

Ezt már nem az iménti gyöngédséggel kérdezte, hanem dühvel. A cigány megérezte a rátapadó szem lángját s gyáván sunyítva hátrált. De ahogy a husángját szorongatta, abból tudni lehetett, hogy benne is forr valami.

A cigányasszony már felkelt. Szót fogadott a nagy cigánynak. Oda csúszott Ferihez s alázatosan csókolta meg a kezét. — Ne bántsa az uramat, mondta szorongva; engem üssön.

— Az urad? kérdezte Feri, és láttam, hogy borúl el az arca.

— Az, az! felelt a két cigány egyszerre, sietve.

Egy fél perc telhetett el, mialatt mindnyájan hallgattunk. Feri le nem vette a szemét az asszonyról. Engem a nagy cigány érdekelt jobban. Egyszer összenéztünk s akkor mintha egybekapcsolódott volna a tekintetünk, nem bírtam elválni tőle. Szúró, kemény nézése volt; olyan,

amitől dühbe lehet borúlni, vagy pedig el lehet bágyadni.

— Hol jártatok *azóta?* kérdezte végre a barátom, csillapodva.

— Dregán tudja, én nem, ijedezett az asszony.

— Oláhországban voltunk, felelt a nagy cigány, vontatott hangon, amiben mintha ez lett volna: mi közötök ahhoz!

— Azért nem akadtam hát rátok, — mormolta Feri, magának, befelé. De felemelte a hangját mindjárt: — Hogy bánik veled Dregán? kérdezte az asszonyt szigorúan.

Rája megszeppent s a nagy cigányra nézett. Figyeltem a kormosfejűt. Úgy kikitágúlt a szeme, mintha el akarta volna nyelni az asszonyt. Rája tekintete megüvegesedett; reszketés fogta el, úgy felelt: Dregán nem ver; — nem ver, — ismételte halkabban, de már pityergésre állott a szája.

Feri nekifordúlt a cigánynak s indúlatosan tört ki:

— Te gazember, te kutya, te vered ezt az asszonyt! . . . Látom abból, hogy mennyire fél tőled!

Dregán hátrált s vállat vont. Az enyém, mondta szemtelenűl.

E pillanatban olyasmi történt, amitől magam is megrettentem. Feri revolvert rántott ki a zsebéből s neki szögezte a cigány homlokának. Dregán elbődűlt s térdre esett; az asszony melléje kuporodott, ott jajgatott a földön.

— Feri! kiáltottam kétségbeesve s megragadtam a karját. Erre leeresztette a revolvert. De a két cigány még akkor is ott szűkölt a porban.

— Álljatok fel! Hallod-e Dregán, most kezemben az életed, megkegyelmeztem, úgy-e, mondta Feri, — de valamit követelek tőled. Nézd, ihol van pénz, tinektek sok pénz ez. Odadobta a cigánynak az erszényét mindenestől, — ez mind a Rájáé; ő adja neked; én adom, ő helyette, de követelem, — érted? — hogy soha meg ne verd többet; egy ujjal se üsd meg!

Esküdjél meg, hogy sohasem bántod. Én is megesküszöm, hogyha valaha rájövök, hogy megszegted, amit most fogadsz, megnyúzlak elevenen.

A nagy cigány odacsúszott a Feri lábához s a cipőjét csókolgatta, úgy fogadkozott nagy átkozódással: »hogy folyon ki á semem; — hogy üssön belém a sistergő istenyilá hetvenhétszer; hogy törjön le áz ujjám, ámikor hozzá nyúlok!« . . .

— Most menjetek; menjetek innen messzire. Magyarországon meg ne maradjatok. Menjetek vissza Oláhországba; — indúljatok mindjárt!

A két cigány összecihelődött. Dregán felkapta a bugyrot, s a maga vállára dobta. Köszönt s indúlt, be a hegyek közé.

Rája kissé bárgyún és alázatosan, még folyvást szepegve ment utána, pontosan megtartva a négy lépésnyi távolságot az ura mögött.

Nemsokára eltűntek előlünk. Amig látni lehetett őket, addig Feri folyvást utánok nézett. Amikor visszafordúlt, már

elmúlt az arcáról a dúlt kifejezés. Inkább a rendes mélabú ült rajta.

Ugyancsak elárúlhatta a tekintetem, hogy mennyire kiváncsi vagyok. Feri karonfogott s megindúlt velem a csöndes erdei úton.

— Te mindebből persze nem sokat értesz, mondta. Minthogy tanúja voltál, tehát megmagyarázom.

Tizenkét vagy tizenhárom esztendeje annak, hogy Ráját megszöktette tőlem ez a cigány. Rája akkor még nagyon szép volt s én már-már azon gondolkodtam, hogy taníttatom, neveltetem, kisaszonyt csinálok belőle.

Pedig az első naptól fogva, hogy magamhoz vettem: különös, babonás, boszorkányos dolgot tapasztaltam rajta. Időnkint, még pedig eleinte napjában többször is, kitört rajta a reszkető réműlet valakitől, akit csak lelkileg látott; akinek a szemétől rettegett.

Ilyenkor el akart futni; rohanva in-

dúlt neki a világnak s folyvást ezt kiabálta: Dregán!

Dregán egy fiatal, ragyásképű, csúf cigány volt, a Rája törzséből. Ösmertem már, sokszor volt hajtónk a vadászatokon. Láttad, milyen a szeme? Megverte vele ezt a leányt.

Én azt hiszem, hogy a távolból is tudta izgatni, híni, csalogatni, a puszta nézésével. Rája megérezte, ha Dregán rágondol, s olyankor nem lehetett vele bírni, belebetegedett az izgatottságba.

Végre is elment, eltűnt. Olyankor jött rá a boszorkányos óra, amikor nem voltam mellette. Megszökött tőlem, ahol paradicsomi dolga lett volna, amíg él.

Tűvé tettem akkor az országot miatta; — de Oláhországra bizony nem gondoltam.

Hogy akadt rá Dregánra, ki tudná azt?! A sötétnézésű cigány nyilván odaidézte magához. Később megtudtam, hogy amikor Rája elhagyott, Dregán öt mértföldnyinél is távolabbra volt tőle. S Rája mégis egyenesen odatalált hozzá.

Ennek már egy tucat esztendeje.

Most láttad őket. Tudod-e, hogy ez a vénűlő cigányasszony legfeljebb ha huszonhét esztendős?

— — — — — — — — — — — — —

Hallgattunk.

Az erdőben egy fekete rigó kezdett csacsogni. Mögöttünk a kis oláh szekér nyiszorgott egyhangúan.

SZINES KÖNYVEK